

Den Haag

Ouderenmonitor 2023

juni 2023

Ouderenmonitor 2023

De positie van Haagse senioren in kaart gebracht

Uitgave

Gemeente Den Haag
Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn
Ondersteuning en Kwaliteit, Processen en Besturing
Juni 2023

Redactie

Anita van der Velden

Inlichtingen

welzijn@denhaag.nl

Dit rapport is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid opgesteld. Toch kan het voorkomen dat bepaalde informatie niet (geheel) juist wordt weergegeven. U kunt geen rechten ontleen aan de teksten en cijfers uit dit rapport.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	- 3 -
Demografische kenmerken	- 3 -
Gezondheid	- 3 -
Huisvesting	- 4 -
Publieke ruimte	- 4 -
Mobiliteit	- 5 -
Participatie	- 5 -
Respect en sociale integratie	- 6 -
Communicatie en informatie	- 6 -
Gemeenschap en gezondheidszorg	- 6 -
1 INLEIDING	- 7 -
1.1 Onderzoeksaanpak	- 7 -
1.1.1 Gebruikte bronnen	- 7 -
1.1.2 Doelgroep	- 8 -
1.1.3 Trends	- 8 -
1.1.4 Representativiteit en betrouwbaarheid	- 8 -
1.2 Opzet rapportage	- 8 -
2 DEMOGRAFISCHE KENMERKEN	- 9 -
2.1 Aantal ouderen in Den Haag	- 9 -
2.2 Kenmerken van de Haagse ouderen	- 10 -
2.2.1 Leeftijd	- 10 -
2.2.2 Sekse	- 11 -
2.2.3 Herkomst	- 12 -
2.2.4 Herkomstlanden	- 13 -
2.2.5 Burgerlijke staat	- 14 -
2.2.6 Samenstelling huishoudens	- 15 -
2.3 Waar wonen Haagse senioren?	- 16 -
2.3.1 Spreiding over de stad	- 16 -
2.3.2 Aandeel 65-plussers per stadsdeel	- 17 -
2.4 Kwetsbare ouderen	- 18 -
3 GEZONDHEID	- 19 -
3.1 GEZONDE LEVENSV ERWACHTING	- 19 -
3.2 Lichamelijke gezondheid	- 19 -
3.2.1 Functionele beperking of chronische aandoening	- 19 -
3.2.2 Beperkingen dagelijks leven	- 20 -
3.2.3 Valongevallen bij ouderen	- 20 -
3.3 Psychische gezondheid	- 21 -
3.3.1 (Chronische) stress, angst en depressie	- 21 -
3.3.2 Dementie	- 22 -
3.4 Sociale gezondheid	- 23 -
3.4.1 Geluk	- 23 -
3.4.2 Regie over eigen leven	- 24 -
3.4.3 Ouderenmishandeling	- 24 -
3.5 Leefstijl	- 25 -
3.5.1 Bewegen	- 26 -
3.5.2 Voeding en overgewicht	- 26 -
3.5.3 Roken en alcohol	- 26 -
4 HUISVESTING	- 28 -
4.1 Zelfstandig versus niet-zelfstandig	- 28 -
4.2 Typering woonsituatie	- 29 -
4.3 Wel of niet verhuizen	- 31 -
4.4 WOONWENSEN OUDERENHUISHOUDENS	- 31 -
4.5 Aanpassingen aan de woning	- 32 -
4.6 Bijzondere woonvormen	- 33 -

5	PUBLIEKE RUIMTE	- 34 -
5.1	Waardering van de leefomgeving	- 34 -
5.1.1	Ontwikkeling van de buurt	- 34 -
5.1.2	Tevredenheid met voorzieningen in de buurt	- 35 -
5.2	Veiligheid	- 35 -
6	MOBILITEIT	- 37 -
6.1	Mobiliteit onder Haagse senioren	- 37 -
6.2	(Gesubsidieerde) voorzieningen gericht op mobiliteit	- 38 -
7	PARTICIPATIE	- 40 -
7.1	Werk	- 40 -
7.2	Verlenen van mantelzorg en vrijwilligerswerk	- 40 -
7.3	Burenhulp	- 41 -
7.4	(Sociale) kwaliteit woonomgeving	- 42 -
7.5	Activiteiten en (gesubsidieerde) voorzieningen	- 42 -
7.6	Financiële middelen	- 45 -
7.6.1	Inkomen	- 45 -
7.6.2	Rondkomen	- 46 -
7.6.3	Inkomensondersteunende voorzieningen	- 47 -
8	RESPECT EN SOCIALE INTEGRATIE	- 49 -
8.1	Sociale cohesie in de buurt	- 49 -
8.2	Respectloos gedrag	- 49 -
8.3	Eenzaamheid en sociale uitsluiting	- 50 -
9	COMMUNICATIE EN INFORMATIE	- 53 -
9.1	iNTERNETGEBRUIK	- 53 -
9.2	(gesubsidieerde) voorzieningen gericht op informatie en advies	- 54 -
10	GEMEENSCHAP EN GEZONDHEIDSZORG	- 57 -
10.1	Professionele zorg	- 57 -
10.1.1	Gezondheidszorg	- 57 -
10.1.2	Hulp bij het huishouden	- 58 -
10.2	informele zorg; Oldest Old support ratio	- 58 -
10.2.1	Mantelzorg	- 59 -
10.3	Aanwezigheid voorzieningen in de zorg	- 60 -
	BIJLAGE: OVERZICHT VAN DE GEBRUIKTE BRONNEN EN ONDERZOEKEN	- 62 -

Samenvatting

De gemeente Den Haag vindt het belangrijk om regelmatig over de meest actuele informatie over Haagse ouderen ofwel senioren te beschikken. Ook diverse instellingen en organisaties in de stad tonen hiervoor belangstelling. Om deze reden wordt periodiek een Ouderenmonitor opgesteld.

In de monitor is een veelheid aan reeds beschikbare data over ouderen in Den Haag bij elkaar gebracht, voornamelijk kwantitatieve data. Den Haag is sinds 2014 aangesloten bij het netwerk van Seniorvriendelijke Steden van de Wereldgezondheidsorganisatie. De thema's die aan de orde komen sluiten grotendeels aan bij de domeinen om de 'seniorvriendelijkheid' van een stad te meten en te monitoren.

DEMOGRAFISCHE KENMERKEN

In de periode 2014-2023 is het aantal Haagse 65-plussers gestaag toegenomen; van 70.213 in 2014 tot 84.552 in 2023. In de komende jaren zal het aantal 65-plussers blijven toenemen. Deze groei is relatief groter dan de groei van de totale Haagse bevolking, waardoor de vergrijzing zal toenemen.

De verhouding tussen de groep 65-74-jarigen en de groep 75-plussers is in de afgelopen 13 jaar nogal gewijzigd. Was deze verhouding in 2011 nog ongeveer gelijk; in 2023 is het aandeel 65-74-jarigen binnen de groep ouderen gestegen naar 56,1%. Ten opzichte van 2011 steeg het aantal 65-74-jarigen met 45% het meest, het aantal 75-84-jarigen steeg met 32% en het aantal 85 jaar en ouder daalde met 11%. De verwachting voor de komende jaren is dat het aantal 75-plussers sneller zal groeien dan het aantal 65-74-jarigen.

Er zijn in Den Haag meer vrouwen dan mannen van 65 jaar en ouder. Van alle 65-plussers in 2023 is 54,4% vrouw en 45,6% man. Zowel het aantal mannen als het aantal vrouwen van 65 jaar en ouder is de afgelopen jaren toegenomen. Het aantal mannen in deze leeftijdscategorie groeit harder dan het aantal vrouwen. Hierdoor neemt het aandeel mannen binnen de groep senioren toe. Naar verwachting zal deze ontwikkeling zich de komende jaren verder voortzetten. Het aantal vrouwen zal echter groter blijven dan het aantal mannen.

In 2023 heeft 35% van de Haagse 65-plussers een migratieachtergrond. Het aantal senioren met een migratieachtergrond steeg de afgelopen sterker dan het aantal ouderen met een Nederlandse achtergrond. De verwachting voor de komende jaren is dat het aandeel 65-plussers met een migratieachtergrond verder zal toenemen van 35% in 2023 tot 41% in 2030.

Met de groei van het aantal 65-plussers, groeit ook het aantal huishoudens met aan het hoofd een 65-plusser. De meerderheid (bijna 60%) van deze huishoudens zijn eenpersoonshuishoudens. Ook in de komende jaren zal dit de grootste groep blijven.

Door de jaren heen zijn weinig grote veranderingen te zien in de spreiding van Haagse senioren over de stad. In Laak en Leidschenveen-Ypenburg woont het minst aantal senioren. Deze stadsdelen zijn ook het minst vergrijsd. In Leidschenveen-Ypenburg is de vergrijzing in de afgelopen jaren wel toegenomen. In stadsdeel Escamp wonen de meeste 65-plussers, gevolgd door stadsdeel Loosduinen. Loosduinen is, samen met Scheveningen en Haagse Hout het meest vergrijsd. In deze stadsdelen zijn de senioren relatief gezien ook het oudst.

GEZONDHEID

Van de Haagse senioren van 65 jaar en ouder, die zelfstandig wonen, beoordeelt 56,2% de eigen gezondheid als goed of zeer goed. Gemiddeld voor Den Haag (18 jaar en ouder) is dit percentage 65,2%. De gezonde levensverwachting bij 65 jaar is in Den Haag 10,6 jaar. Dat is korter dan het landelijk gemiddelde van 13,1 jaar.

De helft (50,6%) van de 65-plussers in Den Haag geeft aan een langdurige ziekte of aandoening te hebben. Dit aandeel is duidelijk hoger dan gemiddeld onder alle inwoners van 18 jaar en ouder in Den Haag (34,5%). Een derde (32,2%) van de ouderen heeft te maken met een functionele beperking. Gemiddeld in Den Haag (18 jaar en ouder) is dit aandeel 19,3%. Vanwege gezondheidsproblemen

geeft bijna de helft (49,4%) van de 65-plussers aan beperkt of ernstig beperkt te zijn in het dagelijks leven.

Qua psychische gezondheid geeft 9,3% van de Haagse 65-plussers aan in de afgelopen vier weken, voorafgaand aan het onderzoek, (heel) veel stress ervaren. Dit is lager dan gemiddeld; onder Haagse volwassenen van 18 jaar en ouder is dit percentage 27,2%. Van de Haagse ouderen heeft 46% een matig tot hoog risico op een angststoornis of depressie, gemiddeld onder Haagse inwoners van 18 jaar en ouderen is dit percentage 59,9%.

In 2020 telt Den Haag bijna 4.000 (nog) thuiswonende 65-plussers met dementie; dit is bijna 5% van het aantal Haagse ouderen. Naarmate de leeftijd toeneemt, neemt ook het aandeel (thuiswonende) personen met dementie toe; van 1,8% in de leeftijdscategorie 65-74 jaar en 6,6% in de leeftijd van 75-83 jaar tot 13% van het aantal ouderen van 85 jaar en ouder.

Voor wat betreft sociale gezondheid zien we dat 65-plussers vaker het gevoel hebben dat zij zelf niet voldoende regie hebben over hun leven dan gemiddeld in Den Haag (18 jaar en ouder); 15,4% ten opzichte van 10,8%.

Als het om leefstijl gaat, 'scoren' senioren op bepaalde aspecten beter en op andere aspecten minder goed dan gemiddeld onder alle inwoners van Den Haag. Van de Haagse ouderen voldoet 34,7% aan de beweegrichtlijn. Dit aandeel is lager dan het gemiddelde onder alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder (49,4%). 65-plussers voldoen minder vaak aan de richtlijn voor wat betreft het eten van groente en rauwkost, maar vaker aan de richtlijn voor het eten van fruit dan gemiddeld onder alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder. Ook ontbijten 65-plussers vaker minimaal vijf dagen per week dan gemiddeld. Haagse ouderen voldoen vaker (54,5%) aan de richtlijn alcohol dan gemiddeld onder de groep 18 jaar en ouder (49,5%). Haagse senioren hebben vaker te maken met overgewicht maar roken minder dan gemiddeld.

HUISVESTING

In 2022 woonde een klein aandeel (4,7%) van de Haagse senioren zelfstandig, oftewel intramuraal.

Driekwart van de zelfstandig wonende Haagse ouderenshuishoudens woont in een appartement en een kwart woont in een eengezinswoning. Senioren kijken wat dit betreft niet veel af van het Haags gemiddelde. Wel wonen ouderenshuishoudens wat vaker (38%) in een woning van een woningcoöperatie dan gemiddeld (30%). Van de Haagse 65-plushuishoudens woont 17% in een woning die speciaal bestemd is voor senioren.

Het merendeel van de ouderenshuishoudens (77%) geeft aan beslist niet te willen verhuizen in de komende twee jaar. De verhuisgeneigdheid is onder de ouderenshuishoudens duidelijk lager dan gemiddeld; van alle Haagse huishoudens wil 50% beslist niet verhuizen.

De 65-plushuishoudens die eventueel wel zouden willen verhuizen, geven als belangrijkste redenen aan dat zij dit zouden doen voor hun gezondheid of de behoefte aan zorg. Bijna de helft van de verhuisgeneigde ouderenshuishoudens geeft aan te willen verhuizen naar een ouderenswoning met als voorkeur een ouderenswoning in een wooncomplex.

PUBLIEKE RUIMTE

Haagse senioren lijken in het algemeen redelijk tevreden met hun woonomgeving en geven deze het rapportcijfer 7,4.

Bijna tweederde van de Haagse 65-plussers vindt dat de buurt waarin zij wonen het afgelopen jaar niet vooruit, maar ook niet achteruit is gegaan. Een kwart geeft echter aan dat de buurt achteruit is gegaan. 65-plussers geven minder vaak aan dat de buurt erop vooruit is gegaan dan alle inwoners van Den Haag bij elkaar.

Haagse ouderen geven gemiddeld een 7,1 als rapportcijfer voor de veiligheid in hun buurt. Niettemin geeft 18% aan dat zij zich wel eens onveilig voelen in de buurt en 4% voelt zich vaak onveilig. Senioren voelen zich in het algemeen minder onveilig in hun eigen buurt dan de gemiddelde Hagenaar maar geven wel vaker aan hun deur 's avonds niet open te doen.

MOBILITEIT

Gemiddeld verplaatsen Haagse senioren zich per persoon per dag 2 keer. Met een verplaatsing bedoelen we een beweging buitenshuis van een beginpunt naar een eindpunt. Haagse 65-plussers verplaatsen zich minder vaak dan de gemiddelde Hagenaar. Binnen de groep 65-plussers lijkt het erop dat geldt; hoe ouder, hoe minder verplaatsingen men maakt.

Haagse senioren verplaatsen zich vooral per auto (als bestuurder), te voet of per fiets. De belangrijkste reden voor Haagse senioren om zich te verplaatsen is het doen van boodschappen en/of om te winkelen en om te wandelen of te toeren. Vergelijking met het jaar 2018 laat zien dat het percentage verplaatsingen met een sociaal doel is gedaald van 30% naar 18% en het percentage verplaatsingen wandelen of toeren als doel is gestegen van 5% naar 20%. De maatregelen in het kader van Covid-19 zouden hierin een rol kunnen hebben gespeeld.

Er is in Den Haag een aantal (gesubsidieerde) voorzieningen die ervoor zorgen dat senior langer mobiel blijven. Zo zijn er wijkbussen die senioren kunnen gebruiken om naar bepaalde voorzieningen te gaan en is er een boodschappenbegeleidingsdienst die senioren helpt bij het doen van de dagelijkse boodschappen. Daarnaast kunnen senioren bij de gemeente terecht voor individuele en collectieve voorzieningen voor vervoer vanuit de Wmo, zoals een scootmobiel of vervoer met een Taxibus.

PARTICIPATIE

Als we kijken naar de maatschappelijke of burgerparticipatie, zien we dat 16% van Haagse 65 tot 75-jarigen werkt. Een derde (34%) van de Haagse 65-plussers zet zich wel eens in voor vrijwilligerswerk en tevens een derde (33%) is mantelzorger.

De buurt waarin Haagse ouderen wonen kan invloed hebben op de mate waarin ouderen participeren. Haagse ouderen geven gemiddeld een 7,4 voor de leefbaarheid van hun woonomgeving. Bijna 60% van de Haagse ouderen voelt zich thuis in de eigen buurt en 64% vindt dat mensen in hun buurt op een prettige manier met elkaar omgaan. De helft geeft aan dat zij in een gezellige buurt wonen waar mensen elkaar helpen. Voor de fysieke kwaliteit van de woonomgeving geven 65-plussers een waardering van 6,5.

In Den Haag zijn er meerdere voorzieningen die vanuit de gemeente gesubsidieerd worden waar activiteiten worden georganiseerd en waar ouderen elkaar kunnen ontmoeten. Zo zijn er wijkcentra, buurthuizen, locaties van Haags Ontmoeten en ouderensociëteiten.

Of senioren kunnen participeren hangt voor een deel ook af of ze over voldoende financiële middelen beschikken. In 2021 hadden 65-plus huishoudens gemiddeld 29.400 euro te besteden, dat is minder dan een gemiddeld huishouden in Den Haag (32.800 euro). Bijna 20% van de Haagse ouderen geeft aan dat hun financiële positie het laatste jaar is verslechterd. Het aandeel ouderen dat aangeeft erop vooruitgegaan te zijn gegaan is lager dan gemiddeld in Den Haag; 5% ten opzichte van 21%. 10% van de 65-plussers moet door geldgebrek wel eens bezuinigen op zaken als eten en kleding of moet wachten met het betalen van rekeningen. Daarnaast heeft 4% van de 65-plussers schulden. Het aandeel 65-plussers met schulden is lager dan gemiddeld onder alle inwoners van Den Haag.

RESPECT EN SOCIALE INTEGRATIE

Bijna 60% van de Haagse 65-plussers voelt zich thuis in hun eigen buurt en bijna tweederde vindt dat de mensen in hun buurt op een prettige manier met elkaar omgaan. Bijna 40% van de 65-plussers vindt echter (ook) dat mensen in hun buurt elkaar nauwelijks kennen. Zelf heeft een derde van de 65-plussers veel contact in de buurt.

In het algemeen vinden ouderen dat zij met voldoende respect worden behandeld; 15% van de Haagse 65-plussers geeft aan dat zij wel eens door onbekenden op straat respectloos worden behandeld, 10% in het openbaar vervoer en door personeel in winkels en/of bedrijven en 9% door overheidsinstanties. Door bekenden, zoals de partner, familie en vrienden, worden ouderen het minst vaak respectloos behandeld.

Ruim de helft van de 65-plussers (54,2%) voelt zich eenzaam, gemiddeld voor Den Haag is dit aandeel 58,5%. 14,5% van de ouderen voelt zich ernstig tot zeer ernstig eenzaam. Zowel het aandeel volwassenen (18-64 jaar) als het aandeel ouderen dat zich eenzaam voelt is in de afgelopen jaren gestegen. Van de Haagse 65-plussers voelt 6,8% zich matig tot sterk sociaal uitgesloten. Dit aandeel is lager dan het gemiddelde voor alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder (11,9%).

COMMUNICATIE EN INFORMATIE

Om als oudere zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen is het van belang dat er goede voorzieningen voor ouderen zijn. Even belangrijk daarbij is dat ouderen weten dat deze voorzieningen er zijn en bij wie zij voor hulp kunnen aankloppen.

Haagse senioren hebben meerdere bronnen tot hun beschikking om geïnformeerd te blijven over voorzieningen en activiteiten. Internet, huis-aan-huisbladen en wijkkranten, maar ook familie, vrienden, kennissen en burens kunnen een bron van informatie zijn. Daarnaast zijn er verschillende (gesubsidieerde) voorzieningen in Den Haag die gericht zijn op het geven van informatie en advies. Verspreid over de stad zijn er bibliotheken en kunnen ouderen terecht bij de ouderenconsulenten bij de Servicepunten XL. Op een aantal stadsdeelkantoren is er een Advies- en informatiebalie of een Informatie en Hulp punt ingericht of kan met terecht bij de Sociaal Raadslieden van de gemeente. Veel informatie is via internet te vinden. 82% van de Haagse 65-plussers maakt gebruik van internet, waarbij 75-plussers minder vaak gebruik maken van internet dan 65-74-jarigen. Het internetgebruik onder Haagse ouderen is minder dan gemiddeld onder de gehele Haagse bevolking.

GEMEENSCHAP EN GEZONDHEIDSZORG

Goede gezondheidszorg en voorzieningen zijn noodzakelijk om gezond en zelfstandig te kunnen blijven wonen. Veel senioren krijgen ondersteuning als het gaat om hun gezondheid. Zo maken 65-plussers vaker dan gemiddeld (van alle inwoners van Den Haag) gebruik van de huisarts en medisch specialisten. Ook hebben zij vaker contact met de thuiszorg. Van alle Haagse 65-plussers maakt 13% gebruik van huishoudelijke ondersteuning via de WMO.

Een deel van de hulp aan ouderen kan ook informeel worden gegeven, bijvoorbeeld door de partner, familie, kennissen en/of vrijwilligers. 16% van de Haagse 65-plussers ontvangt mantelzorg. Dit wil zeggen dat zij regelmatig op vrijwillige basis hulp krijgen van iemand in hun omgeving vanwege een ziekte en/of handicap. Onder 65-74-jarigen is het aandeel dat mantelzorg ontvangt kleiner dan onder 75-plussers.

1 Inleiding

De gemeente Den Haag vindt het belangrijk om regelmatig over de meest actuele informatie over Haagse ouderen ofwel senioren te beschikken. Ook diverse instellingen en organisaties in de stad tonen hiervoor belangstelling.

Deze actuele informatie wordt periodiek gebundeld in de Ouderenmonitor. In januari 2010 is de Ouderenmonitor voor het eerst verschenen. Voorliggende monitor is de achtste op rij.

In de monitor is een veelheid aan reeds beschikbare data over ouderen in Den Haag bij elkaar gebracht, voornamelijk kwantitatieve data. Thema's die aan de orde komen, zijn:

- demografie,
- gezondheid,
- huisvesting,
- publieke ruimte,
- mobiliteit,
- participatie,
- respect en sociale integratie,
- communicatie en informatie,
- gemeenschap en gezondheidszorg.

Deze thema's sluiten grotendeels aan bij de domeinen om de 'seniorvriendelijkheid' van een stad te meten en te monitoren volgens het netwerk van Seniorvriendelijke Steden van de Wereldgezondheidsorganisatie. Sinds 2014 is Den Haag aangesloten bij dit netwerk.

1.1 ONDERZOEKSAANPAK

In deze Ouderenmonitor wordt er gebruikt gemaakt van reeds bestaande bronnen en onderzoeken binnen de gemeente waarbij de uitkomsten worden toegespitst op de doelgroep 65-plussers.

1.1.1 Gebruikte bronnen

Voor het samenstellen van de monitor is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Basisregistratie Personen,
- Bevolkingsprognoses,
- Armoedemonitor CBS,
- Gezondheidsgids Haaglanden,
- Onderzoek Onderweg in Nederland,
- Inwonersonderzoek Den Haag,
- Veiligheidsmonitor,
- Sociale Kaart Den Haag
- Rapportage 'Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt 2021, uitkomsten Woon 2021'
- Integrale rapportage Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020
- gegevens van externe websites en uit interne gemeentelijke registraties

In de bijlage is meer informatie over deze bronnen te vinden.

1.1.2 Doelgroep

De nadruk in deze monitor ligt op Haagse inwoners van 65 jaar en ouder. In de monitor worden de termen 65-plussers, senioren en ouderen door elkaar gebruikt. Waar mogelijk, wordt er onderscheid gemaakt tussen 65 tot en met 74-jarigen en 75-plussers.

1.1.3 Trends

In de monitor wordt niet alleen gekeken naar de situatie op dit moment, maar ook (waar mogelijk) naar het verleden zodat er wellicht trends te ontdekken zijn. Voor de thema's en onderwerpen die ook in voorgaande monitors gepresenteerd zijn, wordt de reeks aangevuld met de meest actuele data die beschikbaar is.

1.1.4 Representativiteit en betrouwbaarheid

De gegevens uit een aantal gebruikte bronnen hebben betrekking op een steekproef (zie bijlage). Hoewel de uitkomsten gewogen zijn, zodat er uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele populatie, moet er rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges. Kort gezegd betekent dit dat de uitkomsten die worden gepresenteerd in werkelijkheid een aantal procenten kunnen afwijken.

Bij de berekening van de marges wordt doorgaans uitgegaan van 95% betrouwbaarheid. Dit betekent dat als het onderzoek 100 maal herhaald wordt er 95 keer een waarde wordt gevonden die binnen de marges ligt. De mate van nauwkeurigheid neemt af naarmate het aantal respondenten kleiner is (zie ook de bijlage). Bij de interpretatie van de uitkomsten moet hiermee rekening gehouden worden.

1.2 OPZET RAPPORTAGE

De opzet van de rapportage is als volgt. In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van Haagse 65-plussers. Het gaat hierbij om vragen als; hoe groot is de groep 65-plus, hoe kenmerkt deze groep zich en waar wonen zij in Den Haag? Vervolgens komt in hoofdstuk 3 het thema gezondheid aan bod. In de daaropvolgende hoofdstukken komen de verschillende thema's van 'Seniorvriendelijk Den Haag' aan de orde: huisvesting (hoofdstuk 4), publieke ruimte (hoofdstuk 5), mobiliteit (hoofdstuk 6), participatie (hoofdstuk 7), respect en sociale integratie (hoofdstuk 8), communicatie en informatie (hoofdstuk 9) en gemeenschap en gezondheidszorg (hoofdstuk 10).

2 Demografische kenmerken

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de senioren in Den Haag. Het gaat daarbij om alle Hagenaars van 65 jaar en ouder. De gegevens in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit de bestanden van de Basisregistratie Personen (BRP) en Den Haag in Cijfers. Meer informatie is te vinden in de bijlage en op de website van Den Haag in Cijfers: <https://denhaag.incijfers.nl>.

2.1 AANTAL OUDEREN IN DEN HAAG

Op 1 januari 2023 telde Den Haag 84.552 inwoners van 65 jaar en ouder (zie tabel 2.1). Het aantal 65-plussers is ten opzichte van 2014 met 14.339 toegenomen, dit is een stijging van 20%. De totale bevolking van Den Haag is deze periode met 10% toegenomen. Het aandeel dat 65-plussers innemen in de totale Haagse bevolking is in de periode 2014-2023 dan ook met 1,2 procentpunt licht gestegen. Maar er is op dit moment geen sprake van verregaande vergrijzing in Den Haag; in 2023 is het aandeel ouderen in Den Haag 15%. Net zoals in andere grote steden ligt de vergrijzing in Den Haag onder het landelijk gemiddelde en het gemiddelde in de kleinere gemeenten in Nederland.

De grijze druk, dat wil zeggen de verhouding van het aantal 65-plussers ten opzichte van het aantal 15-64-jarigen, is in de laatste 9 jaar in Den Haag iets toegenomen, van 20,1% in 2014 naar 21,8% in 2023.

De komende jaren zal het aantal 65-plussers verder toenemen. Dat geldt ook voor het aandeel dat zij innemen in de totale Haagse populatie. De vergrijzing in Den Haag zal dus toenemen. De verwachting is dat er in 2030 ruim 100.000 Hagenaars van 65 jaar en ouder zijn en dat zij 16,6% van de gehele Haagse bevolking uitmaken. De lange termijnprognose (tabel 2.2c) laat zien dat de groep ouderen van 65 jaar en ouder in 2040 is gestegen tot ruim 122.000; dit is bijna 20% van de totale bevolking in Den Haag in 2040.

Tabel 2.1 Aantal ouderen (65 jaar en ouder) in Den Haag en aandeel van de totale bevolking

	werkelijke gegevens					prognose	
	2014	2016	2018	2020	2023	2025	2030
Totale bevolking	509.682	520.697	533.026	546.335	563.122	578.038	610.623
Aantal ouderen 65+	70.213	73.310	76.465	79.890	84.552	88.413	101.084
<i>Vergrijzing</i>							
% ouderen 65+ van totale bevolking	13,8%	14,1%	14,3%	14,6%	15,0%	15,3%	16,6%
<i>Grijze druk</i>							
% ouderen 65+ van 15-64-jarigen	20,1%	20,6%	21,0%	21,4%	21,8%	22,1%	24,0%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

De groei dan wel afname van het aandeel ouderen heeft voor een deel te maken met de opbouw van de bevolking. Daarnaast wordt groei of afname van het aantal ouderen bepaald door migratie van en naar Den Haag en door sterfte. Ieder jaar sterven er in Den Haag ruim 4.000 personen waarvan ongeveer 80% in de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder. In 2020 en in 2021 ligt het aantal overleden personen rond de 4.500. Alhoewel er geen doodsoorzaak beschikbaar is in de sterftcijfers van 2020 en 2021 kan COVID-19 een rol hebben gespeeld.

Zowel in geheel Den Haag als ook bij de 65-plussers is het aantal overledenen toegenomen ten opzichte van 2019. Tot en met 2019 lag het aantal overleden 65-plussers rond de 3.400 personen, in 2020 en 2021 ligt dit aantal rond de 3.800 personen. Het aandeel overleden 65-plussers ten opzichte van de totale bevolking is in 2020 en 2021 niet gestegen in vergelijking met eerdere jaren.

2.2 KENMERKEN VAN DE HAAGSE OUDEREN

Hoe kunnen Haagse ouderen worden getypeerd? In deze paragraaf wordt ingegaan op een aantal kenmerken; leeftijd, sekse, herkomst, burgerlijke staat, samenstelling huishouden en woonvorm.

2.2.1 Leeftijd

In 2023 is 56,1% van de ouderen tussen de 65-74 jaar. Dit is 8,4% van de totale Haagse bevolking (zie tabel 2.2b). 43,9% van de Haagse ouderen is 75 jaar of ouder. Dit is 6,6% van alle inwoners van Den Haag.

De verhouding tussen de groep 65-74-jarigen en de groep 75-plussers is in de afgelopen 13 jaar nogal gewijzigd. Was deze verhouding in 2011 nog ongeveer gelijk; in 2023 is het aandeel 65-74-jarigen binnen de groep ouderen gestegen naar 56,1%. Ten opzichte van 2011 steeg het aantal 65-74-jarigen met 14.756, dit is een percentage van 45%. Het aantal 75-84-jarigen steeg met 6.888 personen (+32%) en het aantal 85 jaar en ouder daalde met 11%.

Als we aan de hand van prognoses naar de toekomst kijken, zien we dat het aantal 75-plussers sterker zal gaan groeien. De totale groep 65-plus zal dan ook de komende 7 jaar licht 'verouderen'.

Tabel 2.2a Verdeling van de groep ouderen naar leeftijd (aantal en percentage)

	werkelijke gegevens					prognose	
	2014	2016	2018	2020	2023	2025	2030
<i>Aantal</i>							
65 – 74 jaar	39.105	41.592	44.418	46.596	47.411	48.723	54.824
75 jaar en ouder	31.108	31.718	32.047	33.294	37.141	39.690	46.260
Totaal ouderen 65+	70.213	73.310	76.465	79.890	84.552	88.413	101.084
<i>Percentage</i>							
65 – 74 jaar	55,7%	56,7%	58,1%	58,3%	56,1%	55,1%	54,2%
75 jaar en ouder	44,3%	43,3%	41,9%	41,7%	43,9%	44,9%	45,8%
Totaal ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

Tabel 2.2b Aandeel ouderen van de totale bevolking naar leeftijd

	werkelijke gegevens					prognose	
	2014	2016	2018	2020	2023	2025	2030
<i>Aantal</i>							
Totale bevolking (=100%)	509.682	520.697	533.026	546.335	563.122	578.038	610.623
<i>Percentage</i>							
65 – 74 jaar	7,7%	8,0%	8,3%	8,5%	8,4%	8,4%	9,0%
75 jaar en ouder	6,1%	6,1%	6,0%	6,1%	6,6%	6,9%	7,6%
Totaal ouderen 65+	13,8%	14,1%	14,3%	14,6%	15,0%	15,3%	16,6%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

Tabel 2.2c Aantal en aandeel ouderen op basis van lange termijn prognose*

	Prognose				
	2023	2025	2030	2035	2040
<i>Aantal</i>					
Totaal ouderen 65+	84.552	88.413	101.084	112.271	122.589
Totale bevolking (=100%)	563.122	578.038	610.623	618.984	630.300
<i>Percentage</i>					
65 – 74 jaar	8,4%	8,4%	9,0%	9,7%	10,1%
75 jaar en ouder	6,6%	6,9%	7,6%	8,4%	9,4%
Totaal ouderen 65+	15,0%	15,3%	16,6%	18,1%	19,4%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

* lange termijn prognose: ARvdS 2000 variant

2.2.2 Sekse

Er zijn in Den Haag meer vrouwen dan mannen van 65 jaar en ouder. Van alle 65-plussers in 2023 is 54,4% vrouw en 45,6% man (zie tabel 2.3a). Vooral in de hogere leeftijdsgroepen is het aandeel vrouwen groter (zie figuur 2.3b). Dit is niet vreemd aangezien de levensverwachting van vrouwen hoger is dan voor mannen, zie het kader 'Levensverwachting in Nederland' op de volgende pagina.

Ook in voorgaande jaren was het aantal vrouwen groter dan het aantal mannen. Het aandeel dat vrouwen innemen in de gehele groep ouderen is de afgelopen jaren echter wel gedaald. Het aantal mannen stijgt de afgelopen jaren sneller dan het aantal vrouwen. Bij mannen vanaf 65 jaar is een stijging te zien in alle leeftijdscategorieën. Bij vrouwen stijgt het aantal in de leeftijdscategorie 65 tot en met 84 jaar en het aantal vrouwen in de leeftijd van 85 jaar en ouder is in de afgelopen jaren afgenomen.

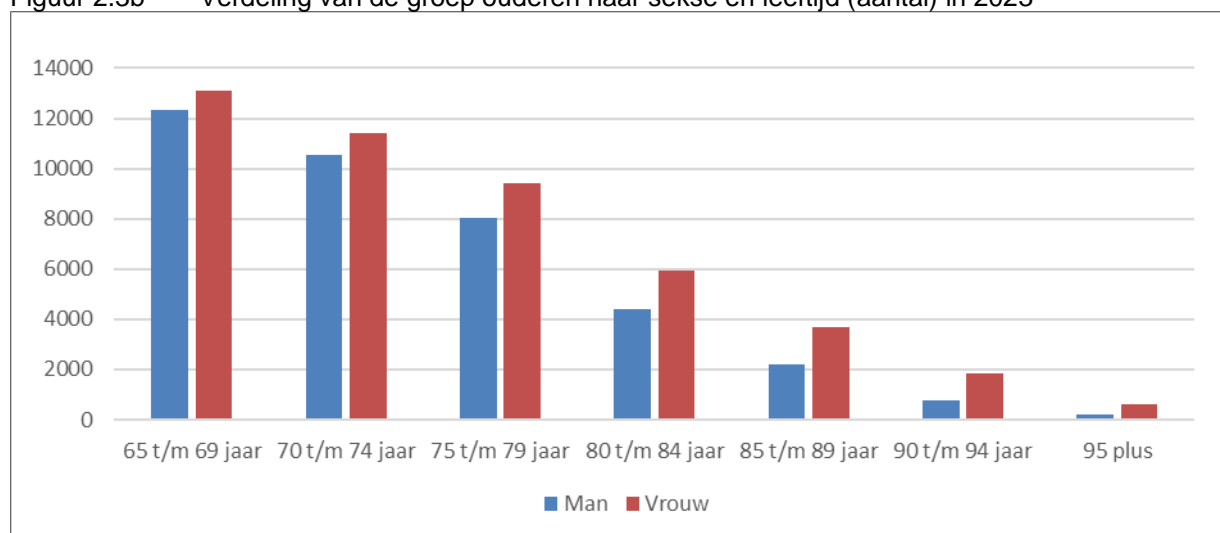
De komende jaren zal het aantal ouderen in de leeftijd van 65 jaar en ouder blijven toenemen. De verwachting is dat in de komende 7 jaar het aantal mannen zal stijgen met 21% en het aantal vrouwen met 18%. Hierdoor zal het aandeel vrouwen in de totale groep 65-plussers verder gaan dalen tot 53,7% in 2030.

Tabel 2.3a Verdeling van de groep ouderen naar sekse (aantal en percentage)

	werkelijke gegevens					prognose	
	2014	2016	2018	2020	2023	2025	2030
<i>Aantal</i>							
Mannen	30.147	32.253	34.178	36.071	38.545	40.563	46.767
Vrouwen	40.066	41.057	42.287	43.819	46.007	47.850	54.317
Totaal ouderen 65+	70.213	73.310	76.465	79.890	84.554	88.413	101.084
<i>Percentage</i>							
Mannen	42,9%	44,0%	44,7%	45,2%	45,6%	45,9%	46,3%
Vrouwen	57,1%	56,0%	55,3%	54,8%	54,4%	54,1%	53,7%
Totaal ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

Figuur 2.3b Verdeling van de groep ouderen naar sekse en leeftijd (aantal) in 2023

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

Levensverwachting in Nederland

De levensverwachting bij geboorte van mannen en vrouwen in Nederland was in 2021 voor mannen 79,7 jaar en voor vrouwen 83,0 jaar. Vrouwen leven dus gemiddeld iets meer dan 3 jaar langer dan mannen. De levensverwachting bij geboorte is in de periode 1950-2021 voor mannen toegenomen met 9,3 jaar en voor vrouwen met 10,3 jaar.

Als gevolg van de sterfte aan COVID-19 was de levensverwachting in 2020 en 2021 voor zowel mannen als vrouwen lager dan in voorgaande jaren.

Hoogopgeleide mannen leven 5,8 jaar langer dan laagopgeleide mannen, hoogopgeleide vrouwen 4,3 jaar langer dan laagopgeleide vrouwen. Dit is een verschil van gemiddeld 4,4 jaar in tussen hoog- en laagopgeleiden.

De levensverwachting bij geboorte voor Nederlandse mannen is één van de hoogste in de Europese Unie (EU). De levensverwachting voor Nederlandse mannen is ongeveer twee jaar hoger dan het EU-gemiddelde, die voor Nederlandse vrouwen is ongeveer gelijk aan het EU-gemiddelde.

Bron: Nationaal Kompas Volksgezondheid 2022

2.2.3 Herkomst

Van alle ouderen in Den Haag in 2023 heeft 34,8% een migratieachtergrond¹. Het gaat om 29.433 personen (zie tabel 2.4a). Migrantouderen zijn gemiddeld jonger dan ouderen met een Nederlandse achtergrond (zie figuur 2.4b). Er geldt; hoe hoger de leeftijd, hoe kleiner het aandeel migrantouderen. Van alle ouderen met een migratieachtergrond is 37% in de leeftijd van 75 jaar of ouder. Ter vergelijking; 48% van alle ouderen van Nederlandse achtergrond is 75 jaar of ouder.

Ten opzichte van 2014 is het aantal ouderen toegenomen van 70.213 naar 84.552; dit is een stijging van 20%. Het aantal ouderen met een Nederlandse achtergrond steeg met 8% terwijl het aantal ouderen met een migratieachtergrond met 54% toenam.

De komende jaren zal het aantal migrantouderen sterker toenemen dan het aantal ouderen met een Nederlandse achtergrond. Hierdoor zal ook het aandeel migrantouderen onder de 65-plussers de komende jaren verder gaan toenemen; van 34% in 2022 tot naar verwachting 41% in 2030.

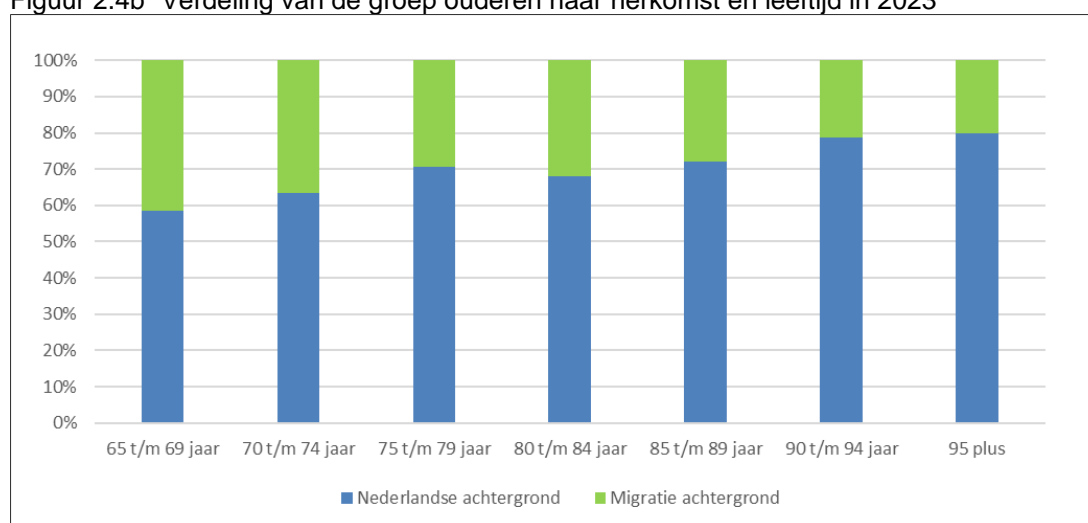
¹ Op basis van de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Volgens deze definitie heeft een persoon een migratieachtergrond wanneer één van beide ouders in het buitenland geboren is. Alleen op basis van deze definitie zijn er prognosecijfers beschikbaar. In de tekst en tabellen/figuren spreken we van ouderen met een migratieachtergrond of migrantouderen.

Tabel 2.4a Verdeling van de groep ouderen naar herkomst (aantal en percentage)

	werkelijke gegevens					Prognose o.b.v. cijfers 2022	
	2014	2016	2018	2020	2023	2025	2030
<i>Aantal</i>							
Nederlandse achtergrond	51.112	52.334	53.229	54.192	55.119	56.099	59.099
Migratieachtergrond	19.101	20.976	23.236	25.698	29.433	32.547	41.412
Totaal ouderen 65+	70.213	73.310	76.465	79.890	84.552	88.646	100.511
<i>Percentage</i>							
Nederlandse achtergrond	72,8%	71,4%	69,6%	67,8%	65,2%	63,3%	58,8%
Migratieachtergrond	27,2%	28,6%	30,4%	32,2%	34,8%	36,7%	41,2%
Totaal ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023, prognose 2022

Figuur 2.4b Verdeling van de groep ouderen naar herkomst en leeftijd in 2023

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

2.2.4 Herkomstlanden

Binnen de groep migrantenouderen zijn de 7 grootste groepen (in totaal driekwart) van Surinaamse, Indonesische, Duitse, Marokkaanse, Turkse, Antilliaanse en Midden- en Oost Europese herkomst. Verder is de samenstelling van de groep erg divers. In tabel 2.5 is het aantal en aandeel ouderen met een migratieachtergrond naar herkomstland weergegeven over de periode 2014 tot en met 2023. Prognosegegevens over deze groepen zijn in 2023 niet beschikbaar.

Binnen de groep migrantenouderen heeft bijna een kwart (24%) een Surinaamse achtergrond. Dit is een aandeel van 8,4% van alle Haagse ouderen. Zowel het aantal als het aandeel ouderen met een Surinaamse achtergrond is de afgelopen jaren gegroeid; vanaf 2014 steeg het aantal ouderen met een Surinaams achtergrond met 80% tot 7.067 personen in 2023.

Een vijfde van alle migrantenouderen heeft een Indonesische achtergrond. Dit is bijna 7% van alle Haagse ouderen. In de afgelopen jaren is het aantal ouderen met een Indonesische achtergrond minder hard gegroeid dan het totaal aantal migrantenouderen. Vanaf 2014 steeg het aantal met 23% en het totaal aantal migrantenouderen steeg in die periode met 54%.

Ruim 20% van alle ouderen met een migratieachtergrond komt uit de categorie 'overige westerse landen'. De vier grootste herkomstlanden binnen deze groep zijn Duitsland (2.597 ouderen), Groot-Brittannië (631 ouderen), België (513 ouderen) en Sovjetunie (450). Het aantal ouderen met een Duitse achtergrond is vanaf 2014 met 8% afgenomen. Verder is de categorie 'overig westerse landen' erg divers.

Het aantal ouderen met een Turkse (2.187) of Marokkaanse achtergrond (2.279) is in de periode 2014-2023 met ongeveer 70% gestegen. Hun aandeel binnen de groep migrantenouderen is respectievelijk 7,4% en 7,7%.

Het aantal ouderen met een Antilliaanse achtergrond en met een Oost-Europese achtergrond is vanaf 2014 bijna verdubbeld. Hun aandeel binnen de groep migrantenouderen is respectievelijk 3,8% en 3,4%.

Het aandeel ouderen uit de categorie overige niet-westerse landen binnen de groep migrantenouderen is in 2023 13,8% en is in de periode 2014-2023 in aantal meer dan verdubbeld; van 1.680 naar 4.049 personen. De categorie 'overige niet-westerse landen' bestaat uit landen in Zuid-Amerika, Azië en Afrika. Een vijfde van de ouderen in de categorie 'overige niet-westerse landen' heeft een herkomst uit China of Hongkong. Verder is de samenstelling in deze categorie erg divers.

Tabel 2.5a Verdeling van de groep migrantenouderen naar herkomstgroep (aantal)

Aantal	2014	2016	2018	2020	2023
Turks	1.264	1.482	1.614	1.801	2.187
Marokkaans	1.358	1.540	1.736	1.969	2.279
Surinaams	3.901	4.418	5.162	6.034	7.067
Antilliaans	559	659	796	950	1.112
Indonesisch	4.650	4.892	5.198	5.394	5.715
Oost-Europees	520	597	675	820	1.011
Overige niet-westerse landen	1.680	2.070	2.527	3.071	4.049
Overige westerse landen	5.169	5.318	5.528	5.659	6.013
Totaal migrantenouderen 65+	19.101	20.976	23.236	25.698	29.433

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

Tabel 2.5b Verdeling van de groep migrantenouderen naar herkomstgroep (percentage)

Percentage	2014	2016	2018	2020	2023
Turks	6,6%	7,1%	6,9%	7,0%	7,4%
Marokkaans	7,1%	7,3%	7,5%	7,7%	7,7%
Surinaams	20,4%	21,1%	22,2%	23,5%	24,0%
Antilliaans	2,9%	3,1%	3,4%	3,7%	3,8%
Indonesisch	24,3%	23,3%	22,4%	21,0%	19,4%
Oost-Europees	2,7%	2,8%	2,9%	3,2%	3,4%
Overige niet-westerse landen	8,8%	9,9%	10,9%	12,0%	13,8%
Overige westerse landen	27,1%	25,4%	23,8%	22,0%	20,4%
Totaal migrantenouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100,0%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

2.2.5 Burgerlijke staat

Bijna de helft van de ouderen (47,5%) is getrouwd dan wel geregistreerd als partner (zie tabel 2.6), bijna een vijfde deel van het aantal ouderen (18,8%) is weduwe/weduwenaar of achtergebleven partner en een vijfde deel (20,3%) is gescheiden. In de afgelopen jaren is het aantal en aandeel gescheiden Haagse ouderen toegenomen. Het aandeel en aantal 'verweduwd/achtergebleven partner' neemt af.

Tabel 2.6 Verdeling van de groep ouderen naar burgerlijke staat (aantal en percentage)

	2014	2016	2018	2020	2023
<i>Aantal</i>					
gehuwd / geregistreerd partner	33.107	34.961	36.749	38.340	40.144
gescheiden	12.016	13.192	14.430	15.653	17.181
verweduwd / achtergebleven partner	17.687	17.174	16.584	16.284	15.906
anders	7.403	7.983	8.702	9.613	11.321
Totaal ouderen 65+	70.213	73.310	76.465	79.890	84.552
<i>Percentage</i>					
gehuwd / geregistreerd partner	47,2%	47,7%	48,1%	48,0%	47,5%
gescheiden	17,1%	18,0%	18,9%	19,6%	20,3%
verweduwd / achtergebleven partner	25,2%	23,4%	21,7%	20,4%	18,8%
anders	10,5%	10,9%	11,4%	12,0%	13,4%
Totaal ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, BRP 2014-2023

2.2.6 Samenstelling huishoudens

Eén op de vijf huishoudens in Den Haag heeft een 65-plusser aan het hoofd (22%). Dit zijn ruim 60.000 huishoudens (zie tabel 2.7). Bijna 60% daarvan is een éénpersoonshuishouden. De afgelopen jaren is dit aandeel iets teruggelopen, terwijl het absolute aantal éénpersoonshuishoudens is gestegen.

Tabel 2.7 Samenstelling huishoudens waarvan het hoofd 65-plus is (aantal en percentage)

	werkelijke gegevens					prognose	
	2014	2016	2018	2020	2022	2025	2030
<i>Aantal</i>							
Eenpersoonshuishouden	31.011	32.120	32.922	34.038	35.597	37.978	43.103
Samenwonend zonder kinderen	17.372	18.274	19.106	19.796	20.374	21.287	23.111
Samenwonend met kinderen	1.701	1.975	2.188	2.398	2.578	3.118	4.089
Eenoudergezin	1.397	1.491	1.678	1.859	2.031	2.465	3.216
Totaal aantal huishoudens	51.481	53.860	55.894	58.091	60.580	64.848	73.519
<i>Percentage</i>							
Eenpersoonshuishouden	60,2%	59,6%	58,9%	58,6%	58,8%	58,6%	58,6%
Samenwonend zonder kinderen	33,7%	33,9%	34,2%	34,1%	33,6%	32,8%	31,4%
Samenwonend met kinderen	3,3%	3,7%	3,9%	4,1%	4,3%	4,8%	5,6%
Eenoudergezin	2,7%	2,8%	3,0%	3,2%	3,4%	3,8%	4,4%
Totaal aantal huishoudens	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2022

De komende jaren zal het aantal huishoudens met een 65-plusser aan het hoofd verder gaan groeien en zullen alle typen huishoudens in aantal gaan toenemen. Absoluut gezien stijgt het aantal éénpersoonshuishoudens het meest. Van 35.597 in 2022 tot ruim 43.000 in 2030; een stijging van ongeveer 7.500 éénpersoonshuishoudens. Het aandeel éénpersoonshuishoudens onder ouderen zal echter ongeveer gelijk blijven, rond de 59%.

2.3 WAAR WONEN HAAGSE SENIOREN?

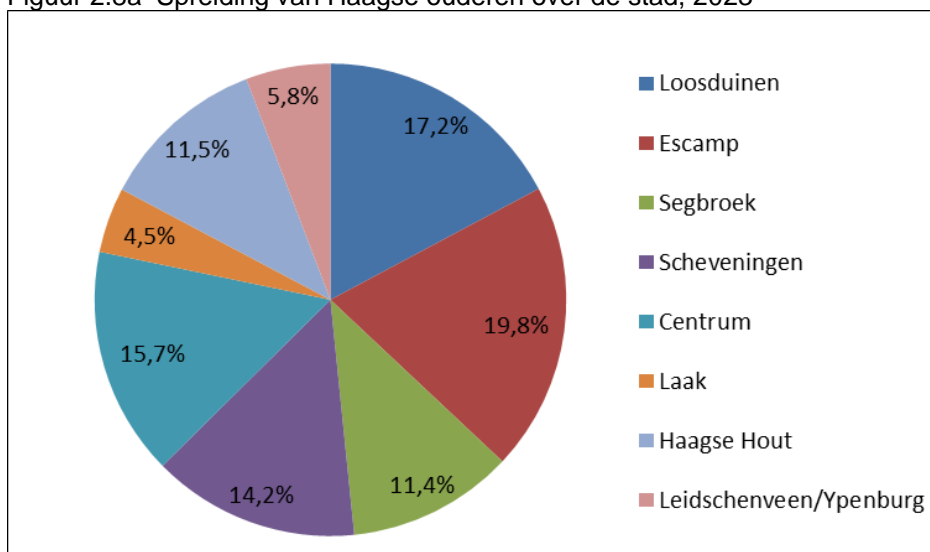
Er zijn twee manieren om aan te geven waar Haagse ouderen wonen: de spreiding van alle Haagse ouderen over de stad en het aandeel ouderen van de bevolking per stadsdeel.

2.3.1 Spreiding over de stad

Van alle Haagse 65-plussers woont 20% in het stadsdeel Escamp. In Loosduinen woont ook een aanzienlijk aantal ouderen; 17,2%. In Leidschenveen-Ypenburg (5,8%) en Laak (4,5%) woont het minst aantal Haagse ouderen.

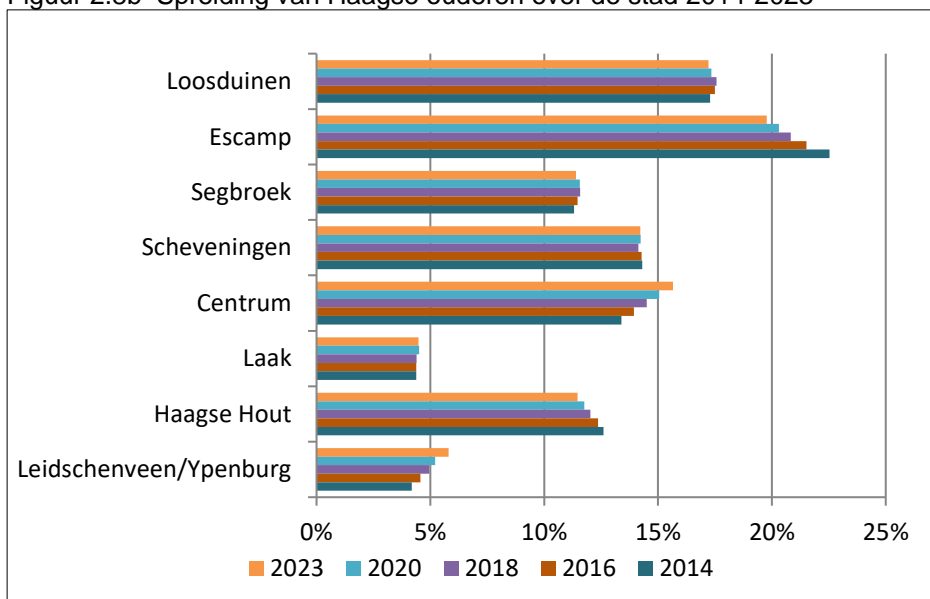
Het beeld voor 2023 is vergelijkbaar met voorgaande jaren (zie figuur 2.8b). Wel zien we dat het aandeel ouderen in Leidschenveen-Ypenburg en Centrum ieder jaar iets toeneemt. Het aandeel ouderen dat in Escamp en Haagse Hout woont, neemt af.

Figuur 2.8a Spreiding van Haagse ouderen over de stad, 2023

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

Figuur 2.8b Spreiding van Haagse ouderen over de stad 2014-2023

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

2.3.2 Aandeel 65-plussers per stadsdeel

Wanneer er wordt gekeken naar het aandeel dat senioren innemen in de populatie van het betreffende stadsdeel, dan is Loosduinen het meest vergrijsd (zie tabel 2.9 en figuur 2.10). Bijna 28% van de inwoners van stadsdeel Loosduinen is 65 jaar of ouder. Ook Haagse Hout en Scheveningen hebben een relatief groot aandeel ouderen; van alle inwoners in deze stadsdelen is bijna 20% 65-plus. Loosduinen, Haagse Hout en Scheveningen behoren niet alleen tot de meest vergrijsde stadsdelen; in deze stadsdelen is de ouderenbevolking relatief gezien ook het oudst. Dit laatste geldt ook voor Escamp. In Haagse Hout is 53% van de groep ouderen 75 jaar of ouder. In Loosduinen is dit aandeel 49%, in Scheveningen 47% en in Escamp is dit 44%.

Leidschenveen-Ypenburg en Laak zijn van alle stadsdelen het minst vergrijsd; respectievelijk 10,1% en 8,2% van alle inwoners in deze stadsdelen is 65 jaar of ouder. Wel is het aantal en aandeel ouderen in Leidschenveen-Ypenburg aan het toenemen; in de periode 2014-2023 is het aandeel ouderen met 4 procentpunt gestegen.

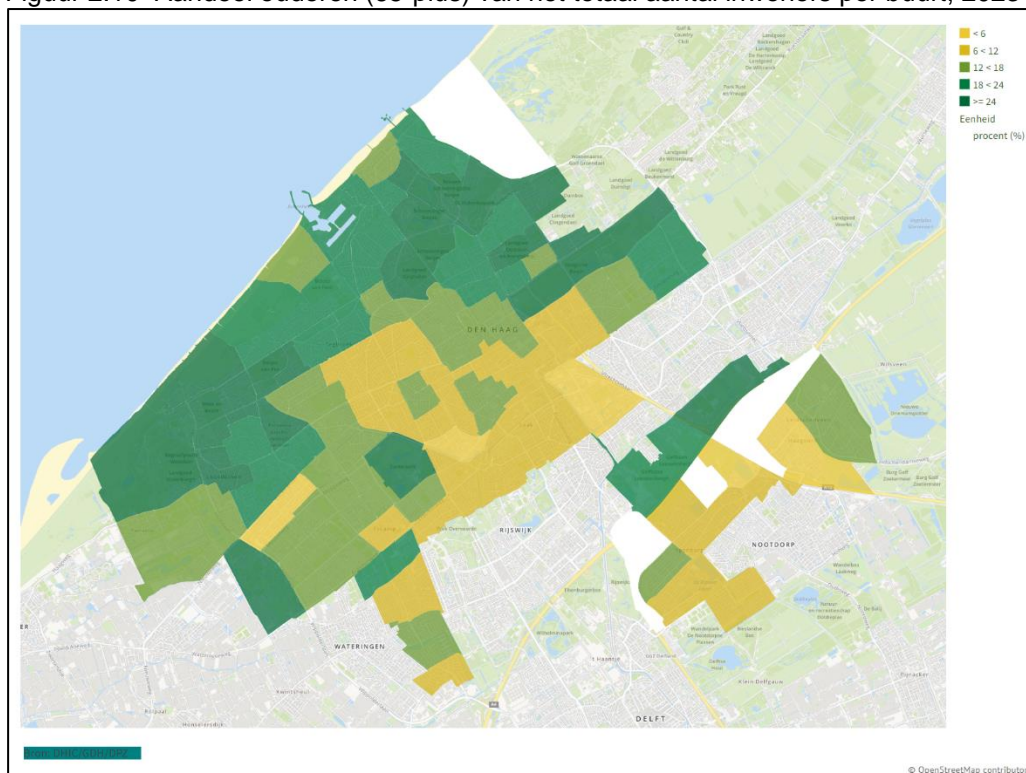
De ouderenbevolking in dit stadsdeel is relatief gezien jonger dan in de andere stadsdelen; 64% van de ouderen is in de leeftijd van 65-74 jaar. Ook in Laak en Centrum is de groep 65-plus relatief jong; respectievelijk 65% en 63% is in de leeftijd van 65-74 jaar.

Tabel 2.9 Aandeel ouderen (65-plus) van het totaal aantal inwoners per stadsdeel, 2014 – 2023

	2014		2016		2018		2020		2023	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Loosduinen	12.137	26,5%	12.826	27,7%	13.428	27,9%	13.859	27,9%	14.554	27,6%
Escamp	15.815	13,3%	15.775	13,0%	15.931	12,8%	16.223	12,7%	16.723	12,8%
Segbroek	7.943	13,1%	8.407	13,8%	8.855	14,4%	9.241	14,8%	9.636	15,3%
Scheveningen	10.049	18,6%	10.471	18,9%	10.807	19,1%	11.376	19,5%	12.023	19,8%
Centrum	9.405	9,5%	10.220	10,0%	11.094	10,6%	12.027	11,3%	13.237	12,0%
Laak	3.079	7,7%	3.207	7,7%	3.356	7,7%	3.605	7,9%	3.783	8,2%
Haagse Hout	8.849	20,3%	9.064	20,3%	9.202	20,2%	9.397	20,0%	9.691	19,2%
Leidschenveen/Ypenburg	2.936	6,1%	3.340	6,9%	3.792	7,8%	4.162	8,6%	4.905	10,1%
Den Haag totaal	70.213	13,8%	73.310	14,1%	76.465	14,3%	79.890	14,6%	84.552	15,0%

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

Figuur 2.10 Aandeel ouderen (65-plus) van het totaal aantal inwoners per buurt, 2023

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2023

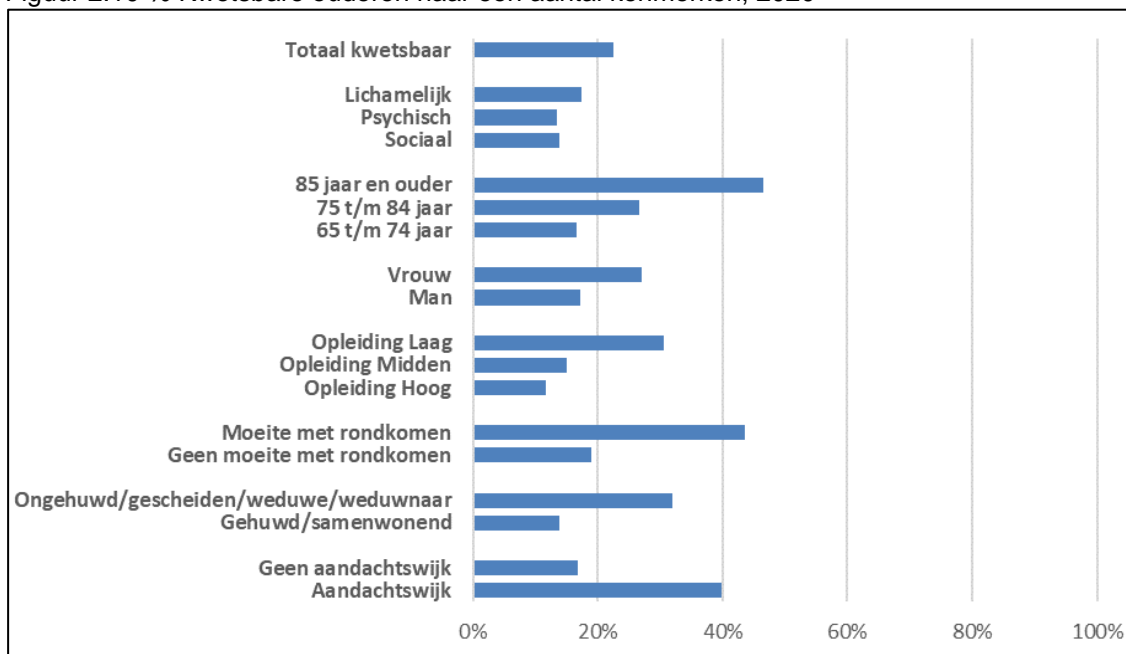
2.4 KWETSBAARE OUDEREN

Kwetsbaarheid van ouderen is een proces van het opstapelen van lichamelijke en/of sociale tekorten in het functioneren, waardoor de kans op ernstige gezondheidsproblemen (functiebeperkingen, opname, overlijden) toeneemt. De kwetsbaarheid is gemeten door middel van de Tilburg Frailty Indicator (TFI); een set vragen die ingaat op lichamelijke, psychische en sociale componenten, gecombineerd met persoonlijke kenmerken, zoals leeftijd en inkomen (Gezondheidsgids Haaglanden, 2022).

Bij de lichamelijke componenten gaat het bijvoorbeeld over evenwicht bewaren, gehoor- en gezichtsbeperkingen en vermoeidheid zonder duidelijke reden. De vragen over de psychische componenten hebben betrekking op het kunnen omgaan met problemen, klachten over het geheugen en gevoelens van somberheid en nervositeit. De sociale componenten gaan over of men voldoende steun ontvangt van anderen, mensen om zich heen mist en alleenwonend is. De ingevulde antwoorden vormen een score voor lichamelijke, psychische en sociale kwetsbaarheid en een totale score op kwetsbaarheid (Gezondheidsgids Haaglanden, 2022).

Volgens de Gezondheidsgids Haaglanden is 22,5% van de Haagse ouderen kwetsbaar. Figuur 2.10 laat het percentage kwetsbare ouderen zien naar een aantal kenmerken.

Figuur 2.10 % Kwetsbare ouderen naar een aantal kenmerken, 2020

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

3 Gezondheid

GGD Haaglanden peilt vierjaarlijks de gezondheid van inwoners in de regio Haaglanden en publiceert de resultaten in de Gezondheidsgids Haaglanden. De meest recente enquête van deze vierjaarlijkse monitor (ook wel: de Gezondheidsmeter 2020) werd in het najaar van 2020 gehouden; ten tijde van een stijgend aantal besmettingen, maar nog vóór de strenge lockdown. Daarna is er in het najaar van 2020 nog een extra onderzoek uitgevoerd; de Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen waarin gegevens over de impact van Covid 19 zijn opgenomen. Deze cijfers zijn niet opgenomen in de Ouderenmonitor maar wel in te zien in het [Corona dashboard](#) van GGD Haaglanden.

Uit de Gezondheidsgids blijkt dat 56,2% van de Haagse ouderen de eigen gezondheid als goed of zeer goed beoordeelt. Gemiddeld voor Den Haag (18 jaar en ouder) is dit percentage 65,2%. Ten opzichte van 2020 is dit percentage met bijna 12 procentpunten gedaald. Het percentage ouderen met een (zeer) goed ervaren gezondheid daalde met 2,6 procentpunten.

De waardering van de eigen gezondheid is afhankelijk van een aantal factoren. Zo kan het hebben van een handicap of chronische aandoening of de belemmeringen die ouderen ervaren in het dagelijks leven en de vrije tijd van invloed zijn. Naast deze lichamelijke gezondheid spelen ook aspecten van geestelijke en sociale gezondheid en leefstijl een rol.

In dit hoofdstuk komt een aantal aspecten op het gebied van gezondheid aan de orde. De gegevens zijn voornamelijk afkomstig uit de bovengenoemde onderzoeken. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn gebaseerd op een steekproef en geven een benadering van de werkelijke situatie weer. Meer informatie over het onderzoek is te vinden in de bijlage en op de website van de Gezondheidsgids Haaglanden, <https://gezondheidsgids.ggdhaaglanden.nl>.

3.1 GEZONDE LEVENSVERWACHTING

De levensverwachting is het aantal jaren dat personen naar verwachting vanaf de geboorte zullen leven. Een andere maat is de levensverwachting bij 65 jaar; deze geeft het aantal verwachte levensjaren op 65-jarige leeftijd weer. Een maat voor levensverwachting waarbij de kwaliteit van leven wordt meegenomen is de levensverwachting in goede ervaren gezondheid. Dit is het gemiddeld aantal levensjaren dat mensen mogen verwachten in goede ervaren gezondheid door te brengen vanaf de geboorte of op 65-jarige leeftijd.²

De gezonde levensverwachting bij 65 jaar is in Den Haag 10,6 jaar. Dat is korter dan het landelijk gemiddelde van 13,1 jaar. De gezonde levensverwachting voor vrouwen is langer dan die voor mannen; 11 jaar ten opzichte van 10,1 jaar.

3.2 LICHAAMELIJKE GEZONDHEID

In deze paragraaf wordt gekeken naar een aantal factoren die te maken hebben met lichamelijke gezondheid. Hoeveel ouderen hebben te maken met een functionele beperking of een chronische aandoening? En ervaren zij (mede hierdoor) belemmeringen/beperkingen in het dagelijks leven?

3.2.1 Functionele beperking of chronische aandoening

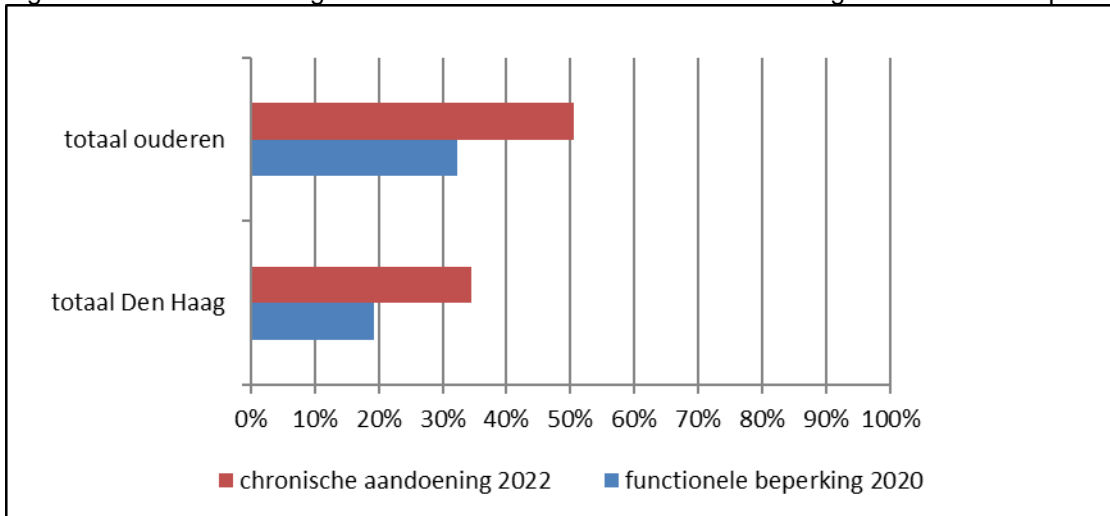
In 2022 geeft de helft (50,6%) van de 65-plussers in Den Haag aan een langdurige ziekte of aandoening te hebben (zie figuur 3.1). Dit aandeel is duidelijk hoger dan gemiddeld onder alle inwoners van 18 jaar en ouder in Den Haag (34,5%).

Van alle 65-plussers heeft in 2020 een derde (32,2%) te maken met een functionele beperking. Gemiddeld in Den Haag (18 jaar en ouder) is dit aandeel 19,3%.

Ruim een kwart (26,4%) van de ouderen geeft aan een mobiliteitsbeperking te hebben, 11,4% een gezichtsbeperking en bij 8% gaat het om een gehoorbeperking. Het verschil met totaal Den Haag in 2020 is vooral te zien bij beperkingen op het gebied van de mobiliteit.

² Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

Figuur 3.1 Aandeel Haagse ouderen met een chronische aandoening of functionele beperking

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

Tabel 3.2 Aandeel Haagse ouderen met een functionele beperking, 2012-2020

	65 jaar en ouder			Totaal Den Haag (18 jaar en ouder)
	2012	2016	2020	2020
% functionele beperkingen	36,3%	32,6%	32,2%	19,3%
% gehoorbeperkingen	7,9%	8,6%	8,0%	6,1%
% gezichtsbeperkingen	13,4%	11,7%	11,4%	8,5%
% mobiliteitsbeperkingen	29,1%	26,3%	26,4%	12,5%

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

3.2.2 Beperkingen dagelijks leven

In de Gezondheidsmeter 2020 is gevraagd of Hagenaars (een half jaar of langer) beperkt of ernstig beperkt zijn in het dagelijks leven vanwege gezondheidsproblemen. Van de 65-plussers geeft bijna de helft (49,4%) aan beperkt of ernstig beperkt te zijn in het dagelijks leven. Gemiddeld voor Den Haag (18 jaar en ouder) is dit percentage 27,1%.

3.2.3 Valongevallen bij ouderen

Valongevallen zijn een belangrijk probleem bij ouderen. Het letsel dat zij daarbij oplopen heeft veel impact op hun zelfredzaamheid, het langer thuis kunnen wonen en de kwaliteit van leven. Gerichte valpreventie is daarom belangrijk.

Valpreventiecursus 'Den Haag Blijft Staan'

Eén derde van het aantal 65-plussers in Den Haag heeft een verhoogd valrisico. Daarom onderneemt gemeente Den Haag actie om het aantal valongevallen onder 65-plussers te verminderen. Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op hoe hoog het risico is om te vallen. Bijvoorbeeld afgenomen spierkracht, verminderd zicht, maar ook omgevingsfactoren zoals losliggende snoeren. Deze factoren kunnen worden aangepakt in een valpreventietraining.

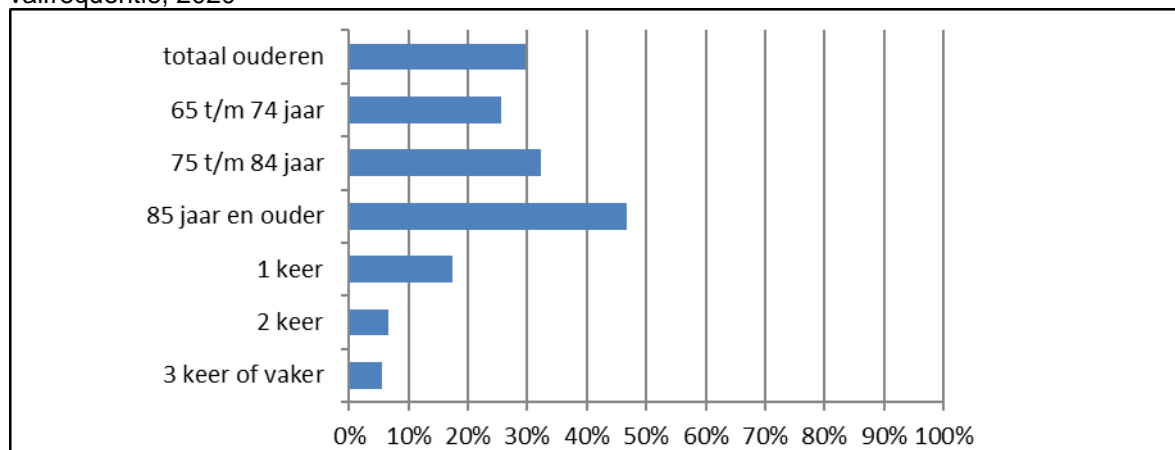
'Den Haag Blijft Staan'

Voor Haagse senioren vanaf 65 jaar worden er valpreventie groepslessen aangeboden in zes stadsdelen in Den Haag. Tijdens de 13-weekse valpreventiecursus wordt er gewerkt aan het verbeteren van balans, mobiliteit en spierkracht, met als doel om het valrisico te verlagen. De groepslessen worden gegeven onder begeleiding van professionele beweegcoaches en fysiotherapeuten. De kosten voor de cursus bedragen 50 euro en met een Ooievaarspas wordt 50% korting verkregen. In 2022 hebben circa 250 senioren aan de valpreventiecursus deelgenomen. In 2023 wordt het aantal valpreventietrainingen verder uitgebreid.

Bron: gemeente Den Haag, OCW Ouderenbeleid en Sociale Kaart Den Haag

In de Gezondheidsmeter 2020 is er ook aandacht voor valongelukken bij ouderen. Bijna 30% van de 65-plussers geeft aan in het jaar voorafgaand aan het onderzoek ten minste één keer te zijn gevallen. Ongeveer 12% is zelfs twee keer of vaker gevallen. 85-plussers geven vaker aan dat zij zijn gevallen (47%) dan ouderen in de leeftijd van 75-84 jaar (32%) en ouderen in de leeftijd van 65-74 jaar (26%). Ook hebben 85-plussers meer risico om te vallen (56%). Een derde van de ouderen is bang om te vallen.

Figuur 3.3 Valpercentage Haagse ouderen dat het afgelopen jaar is gevallen, naar leeftijd en valfrequentie, 2020

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

Onderstaande tabel geeft het aantal valongevallen met een ziekenhuisopname weer over de jaren 2013 tot en met 2019. In deze periode is het aantal valongevallen gedaald van 1.317 naar 1.175. Het aandeel ouderen van 85 jaar en ouder is het grootst maar is in de periode 2013-2019 gedaald van 45% naar 39%. Het aandeel 'jongere' ouderen steeg van 22% naar 28%.

Tabel 3.4 Aantal valongevallen Haagse ouderen met ziekenhuisopname, 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal valongevallen	1.317	1.286	1.260	1.255	1.250	1.235	1.175
Aandeel 65-74 jaar	22%	24%	28%	27%	28%	28%	28%
Aandeel 75-84 jaar	33%	34%	31%	32%	33%	32%	33%
Aandeel 85 jaar en ouder	45%	42%	40%	41%	40%	40%	39%

Bron: Waarstaatjegemeente.nl, maart 2023

3.3 PSYCHISCHE GEZONDHEID

In deze paragraaf wordt gekeken naar een tweetal aspecten die te maken hebben met de geestelijke gezondheid. Hebben Haagse ouderen (chronische) stress of hebben zij een verhoogd risico op een angststoornis of een depressie? En hoeveel ouderen met dementie zijn er in Den Haag?

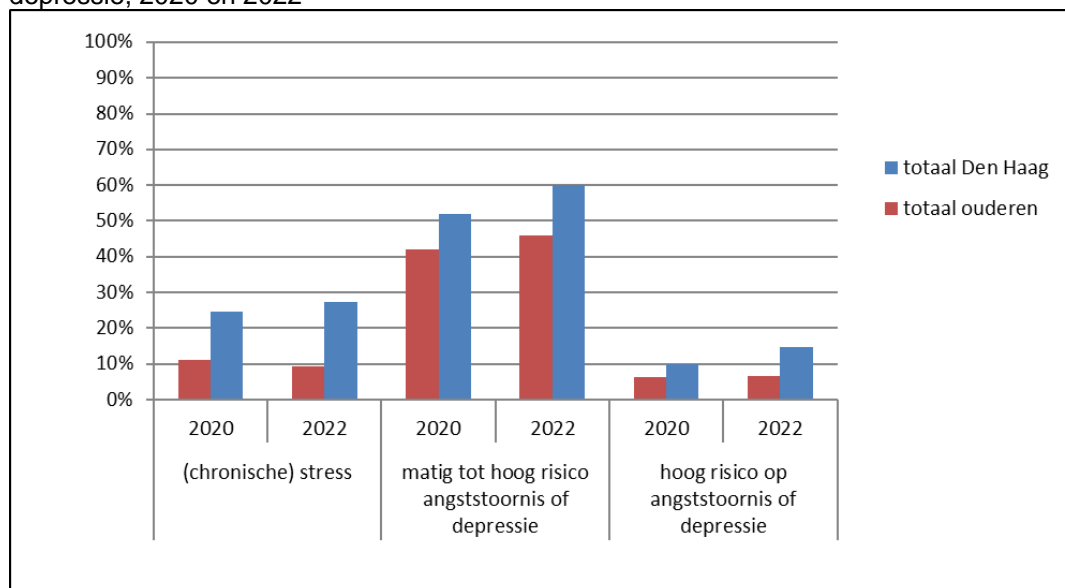
3.3.1 (Chronische) stress, angst en depressie

Het hebben van (chronische) stress en angststoornissen is geen specifiek ouderenprobleem. Het maakt ouderen, in het bijzonder in combinatie met andere invaliderende ziekten en omstandigheden, wel extra kwetsbaar. Het houdt eigen initiatieven tegen en belemmert het aangaan van sociale contacten.

Van de Haagse 65-plussers heeft 9,3% in de afgelopen vier weken, voorafgaand aan het onderzoek, (heel) veel stress ervaren (zie figuur 3.5). Dit is lager dan gemiddeld; onder Haagse volwassenen van 18 jaar en ouder is dit percentage 27,2%. Dit percentage is ten opzichte van 2020 gestegen terwijl het percentage ouderen met (chronische) stress een lichte daling laat zien.

Van de Haagse ouderen heeft 46% een matig tot hoog risico op een angststoornis of depressie en 6,6% heeft een hoog risico. Het percentage 65-plussers met een matig of hoog risico is lager dan gemiddeld; van alle Haagse inwoners van 18 jaar en ouder heeft 59,9% een matig of hoog risico op een angststoornis en depressie en 14,6% heeft een hoog risico. Ten opzichte van 2020 zijn deze percentages gestegen. De stijging van het percentage ouderen met een angststoornis of depressie steeg echter minder hard dan het percentage onder de groep 18 jaar en ouder.

Figuur 3.5 Aandeel Haagse ouderen met (chronische) stress en risico op een angststoornis of depressie, 2020 en 2022

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

3.3.2 Dementie

Dementie is de naam voor een combinatie van symptomen, waarbij de hersenen informatie niet meer goed kunnen verwerken. Dementie is een verzamelnaam voor ruim 50 ziektes. De meest voorkomende vorm van dementie is de ziekte van Alzheimer. Een groeiende groep mensen in Nederland krijgt te maken met dementie. Het gaat hierbij om de mensen met dementie zelf, en hun naasten. Voor al deze mensen heeft dementie een grote impact op hun leven. Door het stijgen van het aantal mensen met dementie neemt ook de druk op de zorg toe³.

Vektis geeft op basis van declaratiedata inzicht in het gebruik van de zorg. Daarnaast brengt Vektis de dementiepopulatie en de prognose van het aantal te verwachten mensen met dementie in beeld. In 2020 telt Den Haag bijna 4.000 (nog) thuiswonende 65-plussers met dementie; dit is bijna 5% van het aantal Haagse ouderen. Naarmate de leeftijd toeneemt, neemt ook het aandeel (thuiswonende) personen met dementie toe; van 1,8% in de leeftijdscategorie 65-74 jaar en 6,6% in de leeftijd van 75-83 jaar tot 13% van het aantal ouderen van 85 jaar en ouder (zie tabel 3.6).

Tabel 3.6 Aantal en percentage Haagse thuiswonende ouderen met dementie, 2020

	Aantal	Percentage
65 t/m 74 jaar	871	1,8%
75 t/m 84 jaar	1.635	6,6%
85 jaar en ouder	1.342	13,1%
Totaal ouderen 65+	3.848	4,7%

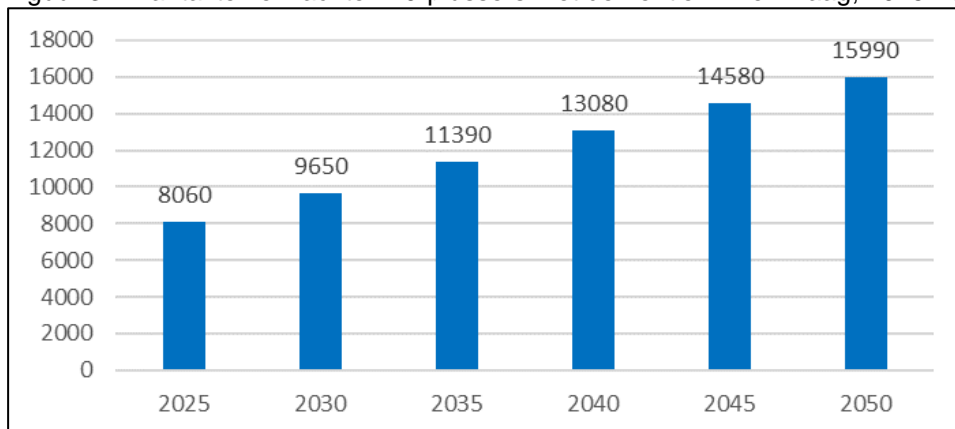
Bron: Vektis

In figuur 3.6 is de prognose van Vektis van het aantal mensen met dementie van 40 jaar en ouder en de prognose van het aantal te verwachten mensen met dementie weergegeven. Meer informatie over dementie is te vinden via <https://www.vektis.nl/intelligence/publicaties/factsheet-dementie>.

³ Bron: <https://www.zorgvoorbeter.nl/>

Volgens Vektis waren er in 2020 in Den Haag 6.829 personen van 40 jaar en ouder met dementie, waarvan 63% thuis woont en 37% in een zorginstelling. Door de vergrijzing van de bevolking neemt het aantal mensen met dementie naar verwachting sterk toe. Zoals in de onderstaande figuur is te zien, zal naar schatting het aantal Haagse 40-plussers met dementie verdubbelen van 8.000 in 2025 tot bijna 16.000 in 2050. Landelijk gezien stijgt het aantal mensen van 40 jaar en ouder met een dementie iets minder snel. In de prognose zijn mensen in verzorgings- en verpleeghuizen ook meegerekend (zie figuur 3.7).

Figuur 3.7 Aantal te verwachten 40-plussers met dementie in Den Haag, 2025-2050

Bron: Vektis

3.4 SOCIALE GEZONDHEID

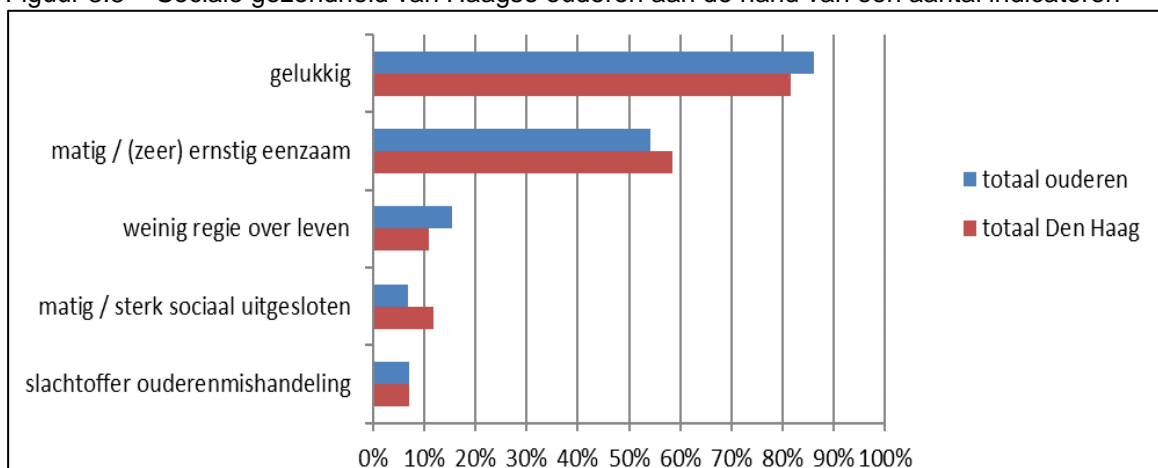
In deze paragraaf wordt gekeken naar een aantal aspecten die te maken hebben met de sociale gezondheid. Zijn Haagse senioren gelukkig? Hebben zij het gevoel regie te hebben over hun eigen leven? En in hoeverre hebben Haagse ouderen te maken met huiselijk geweld? Daarnaast spelen ook eenzaamheid en sociale uitsluiting een rol bij de sociale gezondheid. Deze onderwerpen komen uitgebreid aan bod in hoofdstuk 8.

3.4.1 Geluk

Er bestaat een relatie tussen geluk en gezondheid. Mensen die gezond zijn, voelen zich vaker gelukkig dan mensen met een minder goede gezondheid. Ook leven gelukkige mensen langer dan mensen die minder gelukkig zijn.

In het Inwonersonderzoek Den Haag 2021 wordt gevraagd in hoeverre men zich een gelukkig mens voelt. Van de Haagse 65-plussers geeft 88% aan dat zij zich tamelijk of heel gelukkig voelen (zie figuur 3.8). Het gemiddelde onder alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder is iets lager, namelijk 81%.

Figuur 3.8 Sociale gezondheid van Haagse ouderen aan de hand van een aantal indicatoren

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden 2020, % eenzaamheid Gezondheidsmonitor 2022, % gelukkig Inwonersonderzoek 2021

3.4.2 Regie over eigen leven

Regie over eigen leven heeft betrekking op de mate waarin iemand het gevoel heeft controle te hebben over veranderingen die plaatsvinden in zijn of haar leven. Mensen die het gevoel hebben regie te hebben over hun eigen leven kunnen beter omgaan met problemen, waaronder gezondheidsproblemen⁴.

Volgens de Gezondheidsgids Haaglanden 2020 heeft 15,4% van de 65-plussers het idee dat zij te weinig regie hebben over hun eigen leven (zie figuur 3.8). Dit aandeel is hoger dan het gemiddelde onder alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder (10,8%).

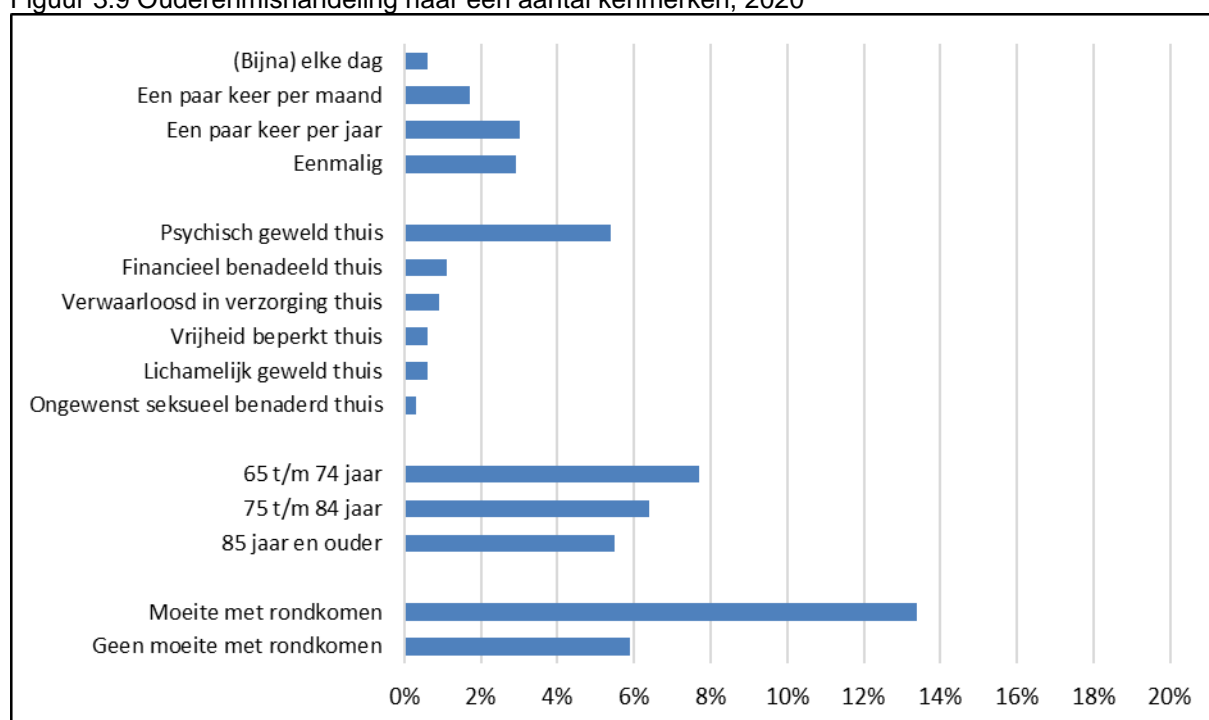
3.4.3 Ouderenmishandeling

Ouderenmishandeling is het handelen en het nalaten van handelen van al degenen die in een terugkerende persoonlijke of professionele relatie met de oudere (iemand van 65 jaar of ouder) staan, waardoor de oudere persoon lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid⁴.

Ouderenmishandeling onderscheidt zich van ander huiselijk geweld doordat de pleger niet per se uit de huiselijke kring hoeft te komen, maar ook een professionele zorgverlener kan zijn. Het kan gaan om intentionele mishandeling zoals bewuste financiële uitbuiting of seksueel misbruik, maar ook onbedoelde mishandeling zoals bij ontspoorde mantelzorg waarbij de mishandeling een gevolg is van overbelasting of onkunde van de mantelzorger of professional⁴.

In de Gezondheidsmeter 2020 geeft 7,1% van de 65-plussers in Den Haag aan ooit slachtoffer te zijn geweest van één of meerdere vormen van ouderenmishandeling (zie figuur 3.8). In figuur 3.9 is een aantal kenmerken weergegeven van ouderen die hebben aangegeven slachtoffer te zijn geweest van ouderenmishandeling. 3% van de ouderen geeft aan een paar keer per jaar te zijn mishandeld en 2,9% geeft aan dat dit eenmalig is gebeurd. Het gaat in de meerderheid van de gevallen om psychische mishandeling (5,4%). Ouderen in de leeftijd van 65-74 jaar geven vaker aan slachtoffer te zijn geweest (7,7%) dan senioren in de leeftijdscategorie van 75 jaar en ouder. Van de ouderen die moeite hebben met rondkomen geeft 13,4% aan te zijn mishandeld, van ouderen die geen moeite hebben met rondkomen is dit percentage 5,9%.

Figuur 3.9 Ouderenmishandeling naar een aantal kenmerken, 2020

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden 2020

⁴ Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

Meldingen Veilig Thuis

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt voor iedereen die te maken heeft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig Thuis richt zich op de directe veiligheid bij verschillende soorten huiselijk geweld waaronder ouderenmishandeling.

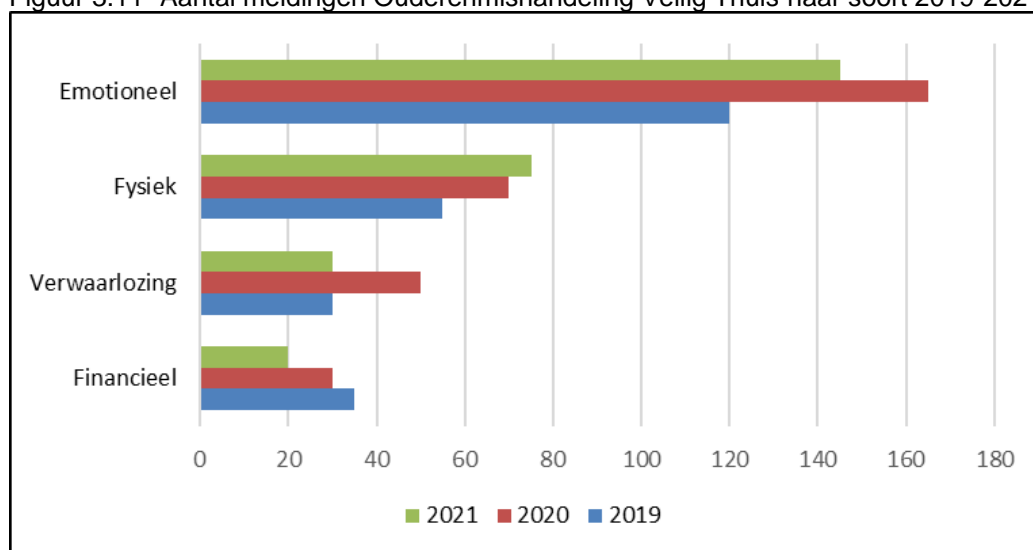
In tabel 3.10 is het aantal meldingen van ouderenmishandeling in Den Haag weergegeven over de jaren 2017 tot en met 2021. De tabel laat een toename zien in het aantal meldingen tot en met 2020 waarna in 2021 het aantal meldingen weer is gedaald. In figuur 3.11 zijn de meldingen weergegeven naar soort. Emotionele mishandeling is het meest aangegeven, gevolgd door fysieke mishandeling.

Tabel 3.10 Aantal meldingen Ouderenmishandeling Veilig Thuis 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal meldingen Ouderenmishandeling Den Haag	80	115	152	190	150

Bron: 2017 en 2018 Veilig Thuis Haaglanden (RIS305564), 2019-2022 CBS Statline

Figuur 3.11 Aantal meldingen Ouderenmishandeling Veilig Thuis naar soort 2019-2021

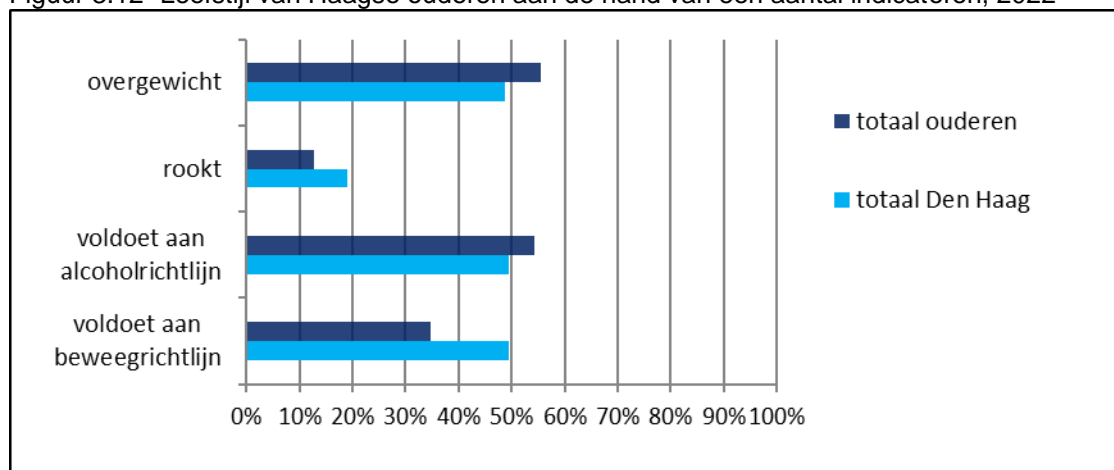

Bron: CBS Statline

3.5 LEEFSTIJL

In deze paragraaf wordt gekeken naar een aantal aspecten die te maken hebben met leefstijl en die de gezondheid kunnen beïnvloeden. In hoeverre bewegen Haagse ouderen? Eten zij gezond? Hoeveel roken en drinken zij?

Figuur 3.12 Leefstijl van Haagse ouderen aan de hand van een aantal indicatoren, 2022

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

3.5.1 Bewegen

Voldoende beweging verlaagt het risico op o.a. chronische ziekten (als diabetes en hart- en vaatziekten), depressieve symptomen en bij ouderen botbreuken. De beweegrichtlijnen geven aan hoeveel beweging nodig is voor een goede gezondheid. Voor volwassenen wordt 2,5 uur matig intensieve beweging per week aangeraden en twee keer per week spier- en botversterkende activiteiten. Voor ouderen worden daarnaast nog balansoefeningen aangeraden⁵. In 2022 voldoet 34,7% van de Haagse ouderen aan deze norm (zie figuur 3.12). Dit aandeel is lager dan het gemiddelde onder alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder (49,4%)⁵.

3.5.2 Voeding en overgewicht

Voeding

Het eten van voldoende fruit en groente heeft positieve effecten op de gezondheid van mensen. Het eten van groente en fruit verlaagt bijvoorbeeld het risico op hart- en vaatziekten, beroertes en suikerziekte. Naast het eten van voldoende groente en fruit, is ook ontbijten belangrijk voor de gezondheid. Het ontbijt is de eerste maaltijd op een dag, het breekt het vasten na een periode van slaap en brengt daarmee de spijsvertering op gang. Daarnaast levert het ontbijt energie en voedingsstoffen voor een goede start van de nieuwe dag⁵.

Een gezond voedingspatroon bestaat volgens de Richtlijn goede voeding 2015 uit groente, fruit, peulvruchten, zuivel, noten, graanproducten en thee. Rood vlees, suikerhoudende dranken, alcohol en zout dienen beperkt te worden genuttigd. De aanbeveling is om dagelijks tenminste 2 ons groente, 2 ons fruit en 90 gram bruin brood, volkorenbrood of andere volkorenproducten te eten. Het Voedingscentrum adviseert verder om geen ontbijt over te slaan⁵.

In 2020 voldoet 34,8% van de Haagse 65-plussers aan de richtlijn voor het eten van voldoende groente; minimaal 5 dagen per week 250 gram groente/rauwkost. 56,5% van de ouderen eet dagelijks gemiddeld 200 gram fruit en voldoet daarmee aan de richtlijn. Daarnaast ontbijt 90,5% van de 65-plussers minimaal vijf dagen per week.

65-plussers voldoen minder vaak aan de richtlijn voor wat betreft het eten van groente en rauwkost, maar vaker aan de richtlijn voor het eten van fruit dan gemiddeld onder alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder. Ook ontbijten 65-plussers vaker minimaal vijf dagen per week dan gemiddeld.

Overgewicht

Overgewicht kan ernstige gevolgen hebben op de gezondheid. Het risico op bepaalde ziekten en aandoeningen, zoals suikerziekte en hart- en vaatziekten, stijgt naarmate de BMI (Body Mass Index), een indicator voor overgewicht, of de buikomvang toeneemt⁵.

Ruim de helft (55,5%) van de Haagse 65-plussers heeft in 2022 te maken met (ernstig) overgewicht (zie figuur 3.11). Dit percentage is hoger dan gemiddeld; van alle Hagenaars van 18 jaar en ouder heeft 48,7% (ernstig) overgewicht. Bij (ernstig) overgewicht heeft men een BMI van 25 of hoger.

3.5.3 Roken en alcohol

Roken

Het is algemeen bekend dat roken verslavend is en slecht is voor de gezondheid. Roken verhoogt het risico op veel aandoeningen, zoals kanker en luchtwegklachten, gaat gepaard met een slechtere kwaliteit van leven, meer ziekteverzuim en een hoger zorggebruik⁵.

Van de 65-plussers in Den Haag rookte in 2022 12,7% (zie figuur 3.12). 87,3% rookte dus niet, wat overigens niet wil zeggen dat zij nooit gerookt hebben. Het aandeel rokers onder 65-plussers is lager dan gemiddeld onder Haagse inwoners van 18 jaar en ouder (19%). Het aandeel rokers onder volwassenen en ouderen is in de afgelopen jaren gedaald.

⁵ Bron: Gezondheidsgrids Haaglanden

Alcohol

Het drinken van alcohol brengt verschillende gezondheidsrisico's met zich mee. Zo hangt matig alcoholgebruik samen met een hoger risico op borstkanker en diabetes en wordt een hoog alcoholgebruik geassocieerd met meer risico op een beroerte en borst-, darm- en longkanker. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft het terugdringen van overmatig alcohol drinken tot één van de speerpunten in haar gezondheidsbeleid gemaakt, omdat hier veel gezondheidswinst te behalen is. De ambitie is dat in 2030 het aantal overmatige drinkers substantieel afgenomen is⁶.

In 2022 geeft 54,5% van de Haagse 65-plussers aan geen of maximaal 1 glas alcohol per dag te hebben gedronken in het jaar voorafgaand aan het onderzoek (zie figuur 3.12) en voldoet hiermee aan de richtlijn alcohol. Dit aandeel is hoger dan het gemiddelde onder alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder (49,5%).

In de Gezondheidsmeter 2020 geeft 7% van de ouderen aan dat zij per week meer dan 21 glazen (mannen) of meer dan 14 glazen (vrouwen) alcohol drinken (overmatige drinker). 5,3% is een zware drinker en drinkt minstens één dag per week zes of meer glazen alcohol (voor mannen) of vier of meer glazen alcohol (voor vrouwen). Het aandeel in de leeftijdsgroep van 18 en jaar en ouder dat een overmatige drinker of een zware drinker is, is respectievelijk 4,7% en 6,9%.

⁶ Gezondheidsgids Haaglanden

4 Huisvesting

In hoofdstuk 2 hebben we gezien waar 65-plussers in Den Haag wonen. In dit hoofdstuk kijken we naar verschillende aspecten rond de woonsituatie van Haagse senioren. Hoeveel van hen wonen niet-zelfstandig en hoeveel wel? Welk type woningen hebben de zelfstandig wonende ouderen? Willen zij verhuizen? Hebben ouderen aanpassingen in hun woning om zo langer thuis te kunnen blijven wonen?

De gegevens die we in dit hoofdstuk presenteren, komen uit de Basisregistratie Personen (BRP), het rapport van ABF Research 'Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt, uitkomsten Woon 2021' en de Veiligheidsmonitor. Dit is in de tekst en/of met een voetnoot aangegeven. In de bijlage is meer informatie over de gebruikte bronnen te vinden.

De gegevens uit de BRP hebben betrekking op alle Haagse senioren. De uitkomsten uit het WoON en de Veiligheidsmonitor hebben betrekking op ouderen die zelfstandig wonen.

4.1 ZELFSTANDIG VERSUS NIET-ZELFSTANDIG

In 2022 wonen bijna 4.000 ouderen niet-zelfstandig, oftewel intramuraal (zie tabel 4.1). Dit is een klein aandeel van alle 65-plussers, namelijk 4,7%. Het aandeel ouderen dat intramuraal woont is in de afgelopen jaren iets afgenomen. Twee derde van de groep ouderen die niet-zelfstandig wonen is 80 jaar of ouder. Van alle 80-plussers in Den Haag woont 13% intramuraal. Onder ouderen in de leeftijd van 65 tot 80 jaar is dit aandeel ongeveer 2%.

Tabel 4.1 Verdeling van de groep ouderen naar woonvorm (absoluut en procentueel)

	2014	2016	2018	2020	2022
<i>Aantal</i>					
Zelfstandig	66.034	69.338	72.344	75.544	78.873
Intramuraal	4.179	3.972	4.121	4.346	3.889
Totaal ouderen 65+	70.213	73.310	76.465	79.890	82.762
<i>Percentage</i>					
Zelfstandig	94,0%	94,6%	94,6%	94,6%	95,3%
Intramuraal	6,0%	5,4%	5,4%	5,4%	4,7%
Totaal ouderen 65+	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Gemeente Den Haag, BRP 2014-2022

De stadsdelen met het hoogste aantal niet-zelfstandig wonende ouderen, zijn Loosduinen en Escamp. In Loosduinen wonen 982 ouderen intramuraal en in Escamp 730. Daarna volgen de stadsdelen Haagse Hout en Scheveningen met respectievelijk 694 en 662 ouderen die intramuraal wonen.

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de bevindingen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Huisvesting:

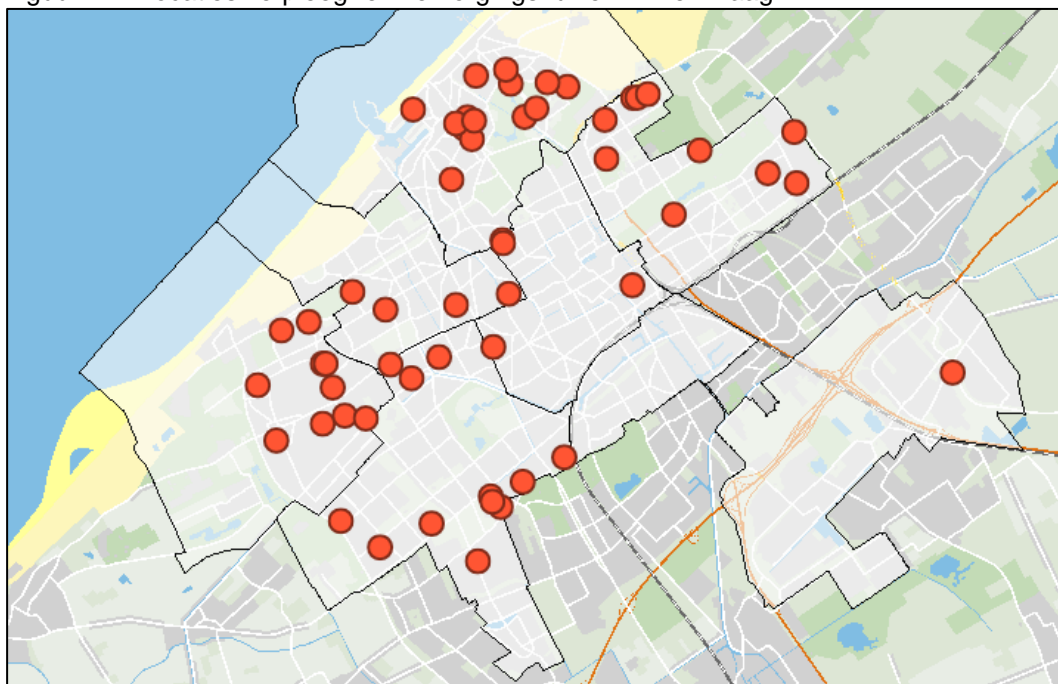
In de eerste plaats bevestigt een analyse van de afzonderlijke vragen het positieve beeld met betrekking tot de situatie op het gebied van huisvesting. Zo wordt positief gescord op de toegankelijkheid van de woning, de veiligheid en het onderhoud van de woning, de betaalbaarheid van de woonlasten, de aanwezigheid en bereikbaarheid van voorzieningen als winkels, restaurants, huisarts en openbaar vervoer in de directe woonomgeving. Ook voelen respondenten zich over het algemeen veilig in de eigen buurt.

Bron: Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

In de volgende figuur zijn de locaties van de verpleeg- en verzorgingshuizen in Den Haag weergegeven.

Figuur 4.2 Locaties verpleeg- en verzorgingshuizen in Den Haag

Bron: Sociale Kaart Den Haag maart 2023, bewerking OCW/Business Analytics

Over senioren die niet-zelfstandig wonen, weten we alleen dat ze intramuraal wonen. Over 65-plussers die zelfstandig wonen hebben we meer informatie. Onder andere in welk type woningen zij wonen of zij plannen hebben om te verhuizen.

4.2 TYPERING WOONSITUATIE

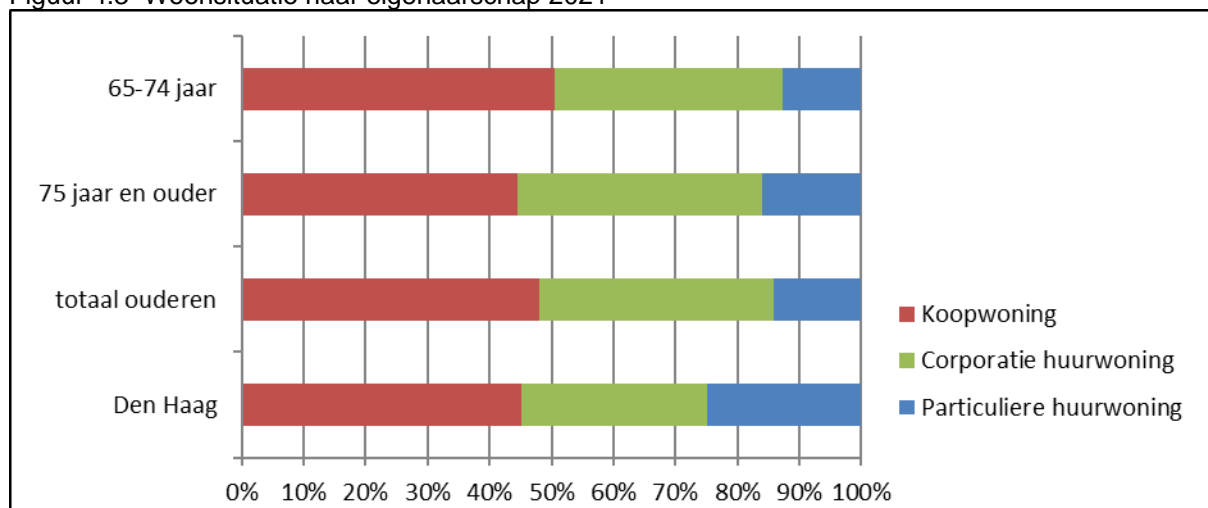
Uit het onderzoek 'Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt 2021, uitkomsten Woon 2021' dat in opdracht van de gemeente Den Haag is uitgevoerd door ABF Research, blijkt dat ruim driekwart van de zelfstandig wonende Haagse ouderenuishouders in een appartement woont en een kwart in een eengezinswoning.

Wanneer we naar het eigendom van de woning kijken, zien we dat 48% van de Haagse 65-plus huishoudens in een koopwoning woont (zie figuur 4.3). Ouderenuishouders in de leeftijd van 65-74 jaar wonen vaker (51%) in een koopwoning dan 75-plussers (44%). Van de Haagse 65-plus huishoudens woont 38% in een woning van een woningcorporatie. Dit aandeel is hoger dan gemiddeld; van alle Haagse huishoudens woont 30% in een corporatiehuurwoning. 14% van de ouderenuishouders woont in een particuliere huurwoning.

De verdeling van ouderenuishouders naar woningtype laat zien dat 44% in een huurappartement woont, 32% in een koopappartement, 16% in een koop eengezinswoning en 8% in een huur eengezinswoning. Ouderen kijken wat dit betreft niet veel af van het Haagse gemiddelde.

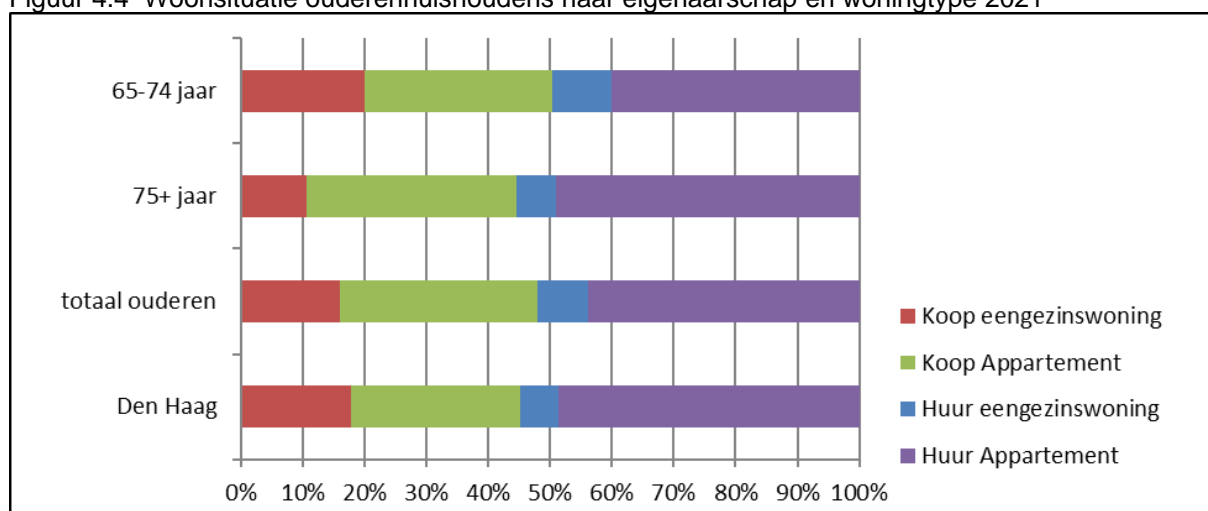
Van de Haagse ouderenuishouders woont 17% in een woning die speciaal bestemd is voor ouderen (zie tabel 4.5).

Figuur 4.3 Woonsituatie naar eigenaarschap 2021

Bron: ABF Research, Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt, uitkomsten Woon 2021

Figuur 4.4 Woonsituatie ouderenuishouders naar eigenaarschap en woningtype 2021

Bron: ABF Research, Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt, uitkomsten Woon 2021

De onderstaande tabel laat de woonsituatie van ouderenuishouders over de periode 2015-2021 zien. Vergeleken met 2015 is het aandeel Haagse ouderenuishouders dat in een koopwoning woont gestegen en het aandeel dat in een huurwoning van een woningcorporatie woont gedaald.

Tabel 4.5 Woonsituatie ouderenuishouders naar eigenaarschap en type woning, 2015 – 2021

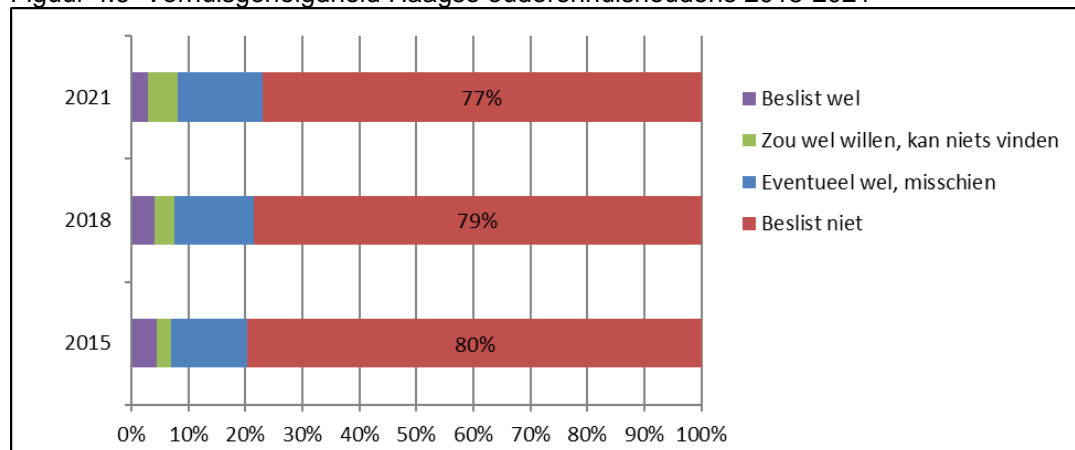
	2015	2018	2021
% koopwoning	40%	47%	48%
% corporatie huurwoning	44%	38%	38%
% particuliere huurwoning	16%	15%	14%
% woning bestemd voor ouderen	18%	15%	17%
% koop eengezinswoning	13%	17%	16%
% koop appartement	26%	30%	32%
% huur eengezinswoning	11%	7%	8%
% huur appartement	49%	46%	44%

Bron: ABF Research, Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt, uitkomsten Woon 2021

4.3 WEL OF NIET VERHUIZEN

Het merendeel van de ouderenuishoudens (77%) geeft aan beslist niet te willen verhuizen in de komende twee jaar (zie figuur 4.6). De verhuiscgenigheid is onder de ouderenuishoudens duidelijk lager dan gemiddeld; van alle Haagse huishoudens wil 50% beslist niet verhuizen.

Figuur 4.6 Verhuiscgenigheid Haagse ouderenuishoudens 2015-2021

Bron: ABF Research, Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt, uitkomsten Woon 2021

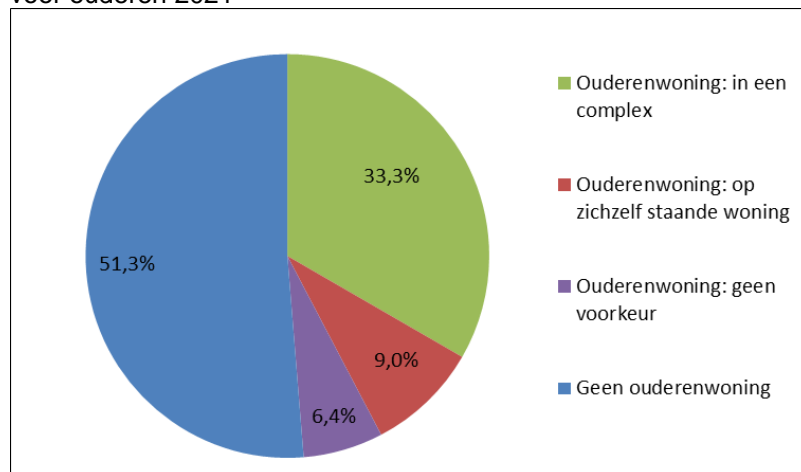
De 65-plushuishoudens die eventueel wel zouden willen verhuizen, geven als belangrijkste redenen aan dat zij dit zouden doen voor hun gezondheid of de behoefte aan zorg (46%), vanwege de huidige woning (24%), of vanwege de woonomgeving / buurt waarin zij nu wonen (15%).

In vergelijking met 2015 lijkt de verhuiscgenigheid onder ouderenuishoudens te zijn toegenomen. De verschillen zijn echter niet heel groot (zie tabel 4.6).

4.4 WOONWENSEN OUDERENUISHOUDENS

In het onderzoek is ook aandacht voor de woonwensen van huishoudens die aangeven te willen verhuizen. Van de verhuiscgenigde ouderenuishoudens geeft 90% aan een voorkeur te hebben voor een appartement en 10% voor een eengezinswoning. Bijna de helft (49%) van de ouderenuishoudens dat aangeeft te willen verhuizen, heeft de voorkeur voor een ouderenwoning. In figuur 4.7 is weergegeven welk type ouderenwoning de voorkeur heeft. De meeste ouderen die willen verhuizen naar een ouderenwoning geven de voorkeur aan een woning in een wooncomplex.

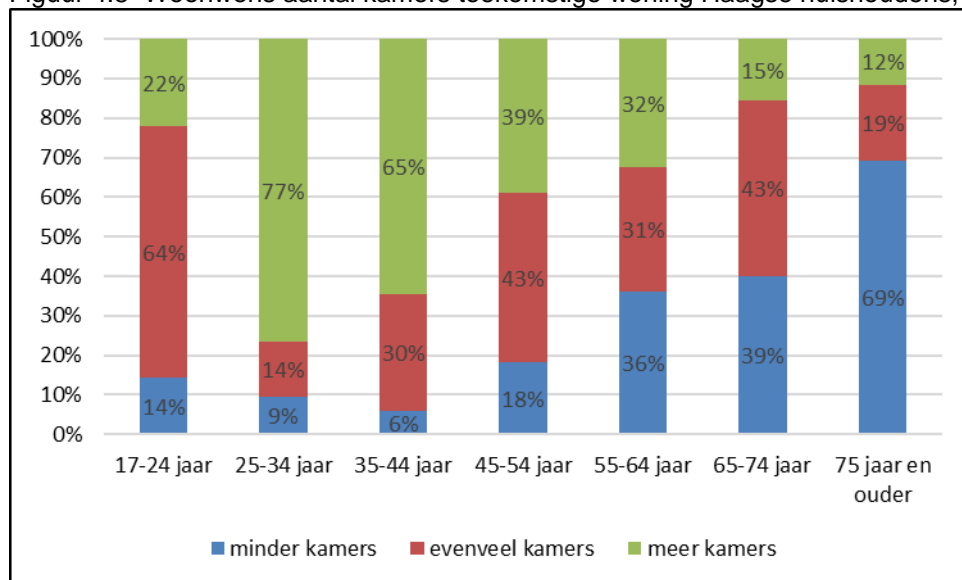
Figuur 4.7 Percentage ouderenuishoudens dat wil verhuizen naar een woning speciaal bestemd voor ouderen 2021

Bron: ABF Research, Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt, uitkomsten Woon 2021

Huishoudens die aangeven te willen verhuizen is gevraagd of men groter of juist kleiner wil gaan wonen. In grafiek 4.8 zijn duidelijke verschillen te zien tussen de leeftijdsgroepen; waar 77% van de huishoudens tussen de 25-34 jaar wil verhuizen naar een woning met meer kamers, heeft 69% van de 75-plussers de voorkeur voor een woning met minder kamers dan de huidige woning⁷.

Figuur 4.8 Woonwens aantal kamers toekomstige woning Haagse huishoudens, % 2021

Bron: ABF Research, Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt, uitkomsten Woon 2021

4.5 AANPASSINGEN AAN DE WONING

Om langer zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen is het mogelijk om via de gemeente (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) hulpmiddelen en/of een woningaanpassing te krijgen. Hulpmiddelen zijn losse voorzieningen zoals elektrische rolstoelen, buggy's en transferhulpmiddelen. Woningaanpassingen worden aard- en nagelvast aangebracht in de woning. Voorbeelden van woningaanpassingen zijn trapliften, elektrische deuropeners of deurautomaten, hellingbanen en wandbeugels.

Tabel 4.9 geeft de toegekende woningvoorzieningen weer van 2017 tot en met 2022. Vanaf 2022 worden woonvoorzieningen geregistreerd als hulpmiddel en niet meer onder woningaanpassingen. Hierdoor valt ten opzichte van 2021 het aantal hulpmiddelen hoger en het aantal woningaanpassingen lager uit. Van de cliënten die in 2022 een verstrekking van een hulpmiddel wonen kregen is 57% in de leeftijd van 65 jaar en ouder. Van de verstrekking woningaanpassingen of een vergoeding voor een woningaanpassing is 61% in de leeftijd van 65 jaar en ouder.

Tabel 4.9 Aantal toegekende woonvoorzieningen (2017 – 2022)

	2017	2018	2019	2021	2022	2022 65-plus
Wonen hulpmiddelen	3.504	3.575	3.596	3.414	4.213	2.416
Woningaanpassingen	2.804	2.685	2.600	1.291	615	373

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst OCW (registratie WMO)

⁷ Bron: ABF Research, Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt, uitkomsten Woon 2021

Programma Gezond Lang Thuis

De meeste ouderen willen, ook als zij kwetsbaar worden, in hun eigen huis blijven wonen. Technologie kan helpen om zelfredzaam te blijven en om in contact te blijven met de (sociale) omgeving. De gemeente werkt daarom samen met partners én bewoners aan de ontwikkeling en uitvoering van innovatieve zorgtechnologie. Deze technologie helpt ouderen om langer gezond en zelfstandig te blijven wonen.

Via de website www.technologievoorthuis.nl kan informatie en ondersteuning worden verkregen over o.a. welke hulpmiddelen kunnen helpen om langer gezond, prettig en zelfstandig thuis te wonen. Ook kunnen de producten worden getest en/of geleend bij de diverse uitleenpunten in de stad. Inwoners kunnen op vrijdag een rondleiding krijgen in de iZi-ervaarwoning. In dit driekamerappartement op de Steenhouwersgaarde, staan ruim 90 slimme oplossingen die het leven van ouderen prettiger en makkelijker kunnen maken.

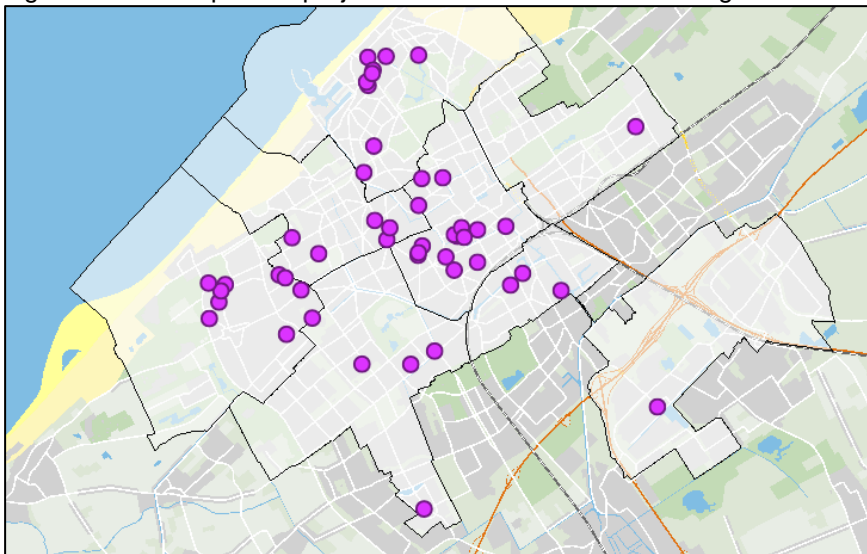
Bron: www.denhaag.nl & technologievoorthuis.nl

4.6 BIJZONDERE WOONVORMEN

Een bijzondere woonvorm voor ouderen is groepswonen. Groepswonen is een woonconcept dat in Den Haag rond 1984 is gestart. Deze groepen waren van oorsprong bedoeld voor 50-plussers. Het idee was om met een aantal generatiegenoten bij elkaar in een groep te gaan wonen. Voor aanspraak en ook om een beetje voor elkaar te zorgen. Zo zijn de eerste woongroepen voor ouderen ontstaan. Een woongroep voor senioren bestaat over het algemeen uit 20 huishoudens die een gemeenschappelijke ruimte delen en samen een zelfstandige vereniging vormen. Elke woongroep bepaalt de eigen statuten en cultuur.⁸

In 2022 zijn er in Den Haag 49 projecten waar ouderen in groepsverband kunnen wonen. Hoeveel Haagse 65-plussers gebruik maken van groepswonen is niet bekend. In figuur 4.10 zijn de groepswoonprojecten op de kaart weergegeven.

Figuur 4.10 Groepswoonprojecten voor ouderen in Den Haag

Bron: Centrum Groepswonen, maart 2023

Stadsateliers Seniorvriendelijk Den Haag

Atelier Samenkracht biedt ouderen in dialoogbijeenkomsten een podium om hun wensen en mogelijkheden op het gebied van 'meedoen en van betekenis zijn' met elkaar en met vertegenwoordigers van lokale instituties te delen en actief uit te dragen. In Den Haag zijn diverse ateliers in verschillende wijken georganiseerd waar thema's op het gebied van een seniorvriendelijke stad worden besproken.

Enkele bevindingen m.b.t. huisvesting:

- Help ouderen met verhuizen door een wooncoach in te schakelen die helpt met de inventarisatie van woonwensen, de zoektocht naar een huis en financiering tot en met het op-/uitruimen van het oude huis.
- Er is een behoefte aan betaalbare levensloopbestendige woningen, appartementen met lift en balkon.
- Senioren zien zowel voor- als nadelen als het gaat om het gemengd wonen met jong en oud.
- Er is een behoefte aan hofjes voor starters en ouderen.
- Er is een behoefte aan nieuwe woonvormen, waarbij ontmoeting en onderling contact basisuitgangspunt is.

Bron: *Hulsebosch Advies/SamenKracht.Nu* (2020)

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

5 Publieke ruimte

In dit hoofdstuk kijken we naar verschillende aspecten die te maken hebben met de publieke ruimte, oftewel de leefomgeving van Haagse ouderen. Zijn zij tevreden met de buurt waarin zij wonen? En voelen zij zich er veilig?

De gegevens die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd, komen uit de Veiligheidsmonitor. In de bijlage is hierover meer informatie te vinden. De uitkomsten uit de Veiligheidsmonitor hebben betrekking op ouderen die zelfstandig wonen.

5.1 WAARDERING VAN DE LEEFOMGEVING

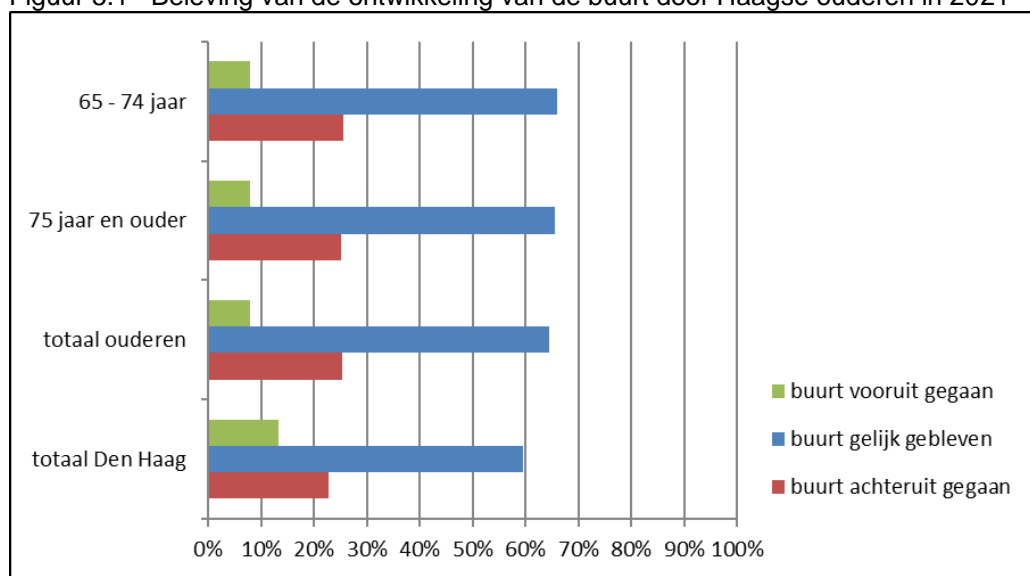
Haagse senioren lijken in het algemeen redelijk tevreden met hun leefomgeving. Ze geven gemiddeld een 7,4 als waardering voor hun woonomgeving. Alle Hagenaars bij elkaar geven gemiddeld een 7,2 voor hun woonomgeving.

5.1.1 Ontwikkeling van de buurt

Hoe heeft de buurt waarin Haagse 65-plussers wonen zich ontwikkeld? Is deze erop vooruitgegaan, achteruitgegaan of is deze gelijk gebleven?

Bijna tweederde (64,5%) van de Haagse 65-plussers geeft aan dat de buurt waarin zij wonen het jaar voorafgaand aan het onderzoek niet vooruit, maar er ook niet op achteruit is gegaan (zie figuur 5.1). Een kwart (25,4%) geeft echter aan dat de buurt achteruit is gegaan. Een relatief klein deel (8%) van de 65-plussers vindt dat de buurt erop vooruit is gegaan. Ze hebben hiermee een lagere score dan het Haagse gemiddelde van 13,3%.

Figuur 5.1 Beleving van de ontwikkeling van de buurt door Haagse ouderen in 2021

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2021

In de Veiligheidsmonitor is ook aandacht voor het ervaren van overlast in de buurt.

De vijf grootste problemen in de buurt waar 65-plussers zelf veel overlast van ervaren, zijn (in 2021):

1. parkeerproblemen
2. te hard rijden
3. hondenpoep op straat
4. rommel op straat
5. agressief verkeersgedrag

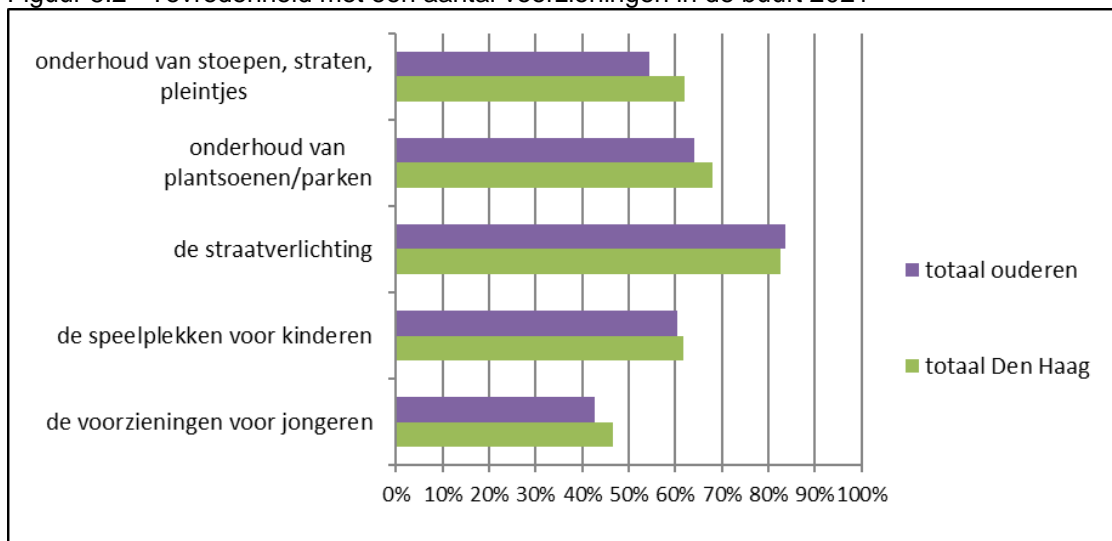
Vooral de eerste vier problemen zien 65-plussers graag door de gemeente aangepakt worden.

5.1.2 Tevredenheid met voorzieningen in de buurt

Voor een aantal voorzieningen in de woonbuurt is er gevraagd in welke mate men daar tevreden mee is. Ruim 80% van de senioren van 65 jaar en ouder is tevreden met de straatverlichting, bijna 70% is tevreden met het onderhoud van de plantsoenen in de buurt en ruim 60% is tevreden over het onderhoud van de stoepen, straten en pleintjes. Over de voorzieningen voor jongeren is men minder tevreden (43%). Vergelijking met de tevredenheid van de gemiddelde Hagenaar laat geen grote verschillen zien.

Voor de fysieke kwaliteit van de woonomgeving geven 65-plussers een waardering van 6,5. Dit cijfer wijkt niet af van het Haags gemiddelde.

Figuur 5.2 Tevredenheid met een aantal voorzieningen in de buurt 2021

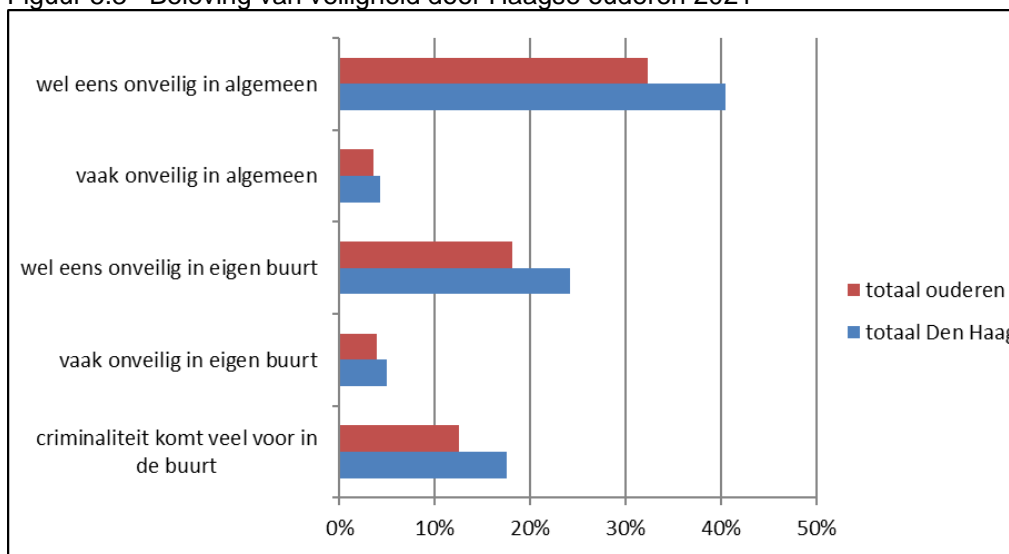

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2021

5.2 VEILIGHEID

Veiligheid is een belangrijk onderwerp bij het thema publieke ruimte. Voelen ouderen zich veilig in het algemeen, in de buurt en in hun woning?

Figuur 5.3 Beleving van veiligheid door Haagse ouderen 2021

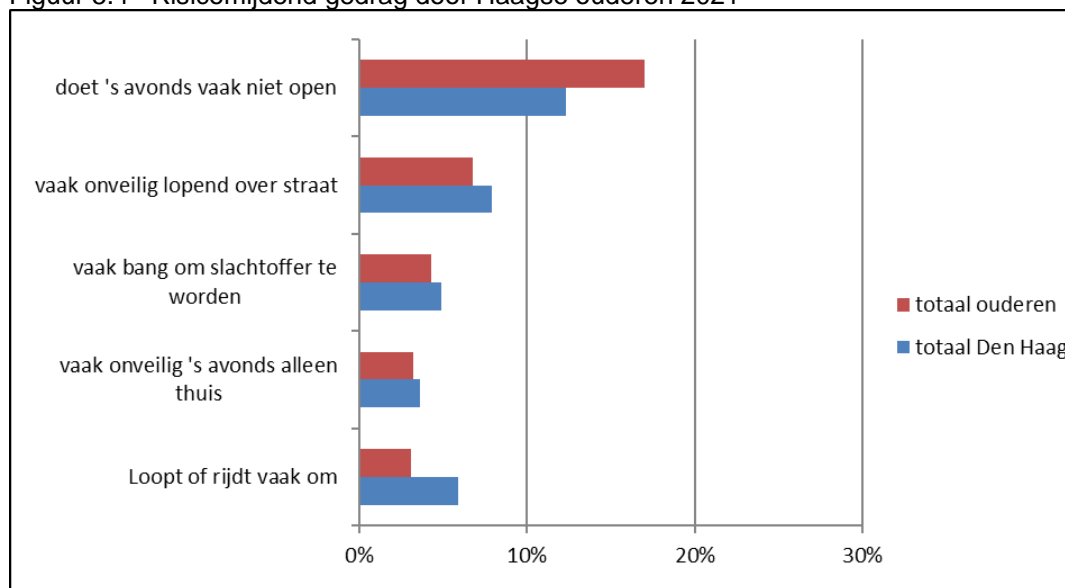

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2021

Haagse ouderen geven gemiddeld een 7,1 als rapportcijfer voor de veiligheid in hun buurt. Niettemin geeft 18% aan dat zij zich wel eens onveilig voelen in de buurt (zie figuur 5.3) en 4% voelt zich vaak onveilig. 13% van de ouderen vindt dat criminaliteit in de buurt veel voorkomt. Een derde van de ouderen voelt zich in het algemeen weleens onveilig. Dit is lager dan het (algemene) onveiligheidsgevoel van de gemiddelde Hagenaar (40%).

Om onveilige plekken te vermijden, loopt of rijdt een deel van de ouderen (3,1%) wel eens om (zie figuur 5.4). Het aandeel ouderen dat zich 's avonds onveilig voelt op straat is nog iets hoger (6,8%). Ook in hun eigen huis voelt een klein deel van de ouderen (3,2%) zich 's avonds niet veilig. 17% van de ouderen doet 's avonds de deur niet open; dit is hoger dan het Haags gemiddelde van 12%. 4% van de ouderen geeft aan vaak bang te zijn om slachtoffer te worden.

Figuur 5.4 Risicomidgend gedrag door Haagse ouderen 2021

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2021

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de bevindingen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Buitenruimte en Gebouwen:

De buitenruimte en gebouwen is een domein dat, hoewel nog steeds positief, lager scoort dan de overige domeinen. Kijken we naar de afzonderlijke vragen dan zien we dat deze lagere score met name te maken heeft met de volgende factoren: onvoldoende toiletten die schoon en goed toegankelijk zijn, de toegankelijkheid van de buurt en de winkels in de buurt voor wie gebruik maakt van een rollator of rolstoel, en in iets mindere mate met de kwaliteit van de openbare ruimte, de aanwezigheid van zitplaatsen en bankjes en de veiligheid van voetgangersoversteekplaatsen. De toegankelijkheid van openbare gebouwen, de veiligheid van straat en buurt, de nabijheid van winkels en het gemak waarmee men zich te voet in de buurt kan verplaatsen, worden daarentegen duidelijk positief gewaardeerd.

Bron: *Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage*

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](https://raadsinformatie.nl/RIS308365/Bijlage_1_Onderzoek_Den_Haag_Seniorvriendelijke_Stad_2020)

6 Mobiliteit

In dit hoofdstuk kijken we naar verschillende aspecten die te maken hebben met de mobiliteit van Haagse ouderen. Hoe vaak gaan Haagse senioren op pad? Welke vervoersmiddelen gebruiken zij daarbij? Met welk doel gaan zij op pad? En van welke (gesubsidieerde) voorzieningen kunnen Haagse ouderen gebruikmaken, zodat zij mobiel blijven?

De gegevens die we in dit hoofdstuk presenteren, komen uit het Onderzoek Onderweg In Nederland (ODiN) en gegevens afkomstig van interne registraties binnen de gemeente en/of registraties van organisaties. Dit is in de tekst en/of met een voetnoot aangegeven. In de bijlage is hierover meer informatie te vinden.

De uitkomsten uit het ODiN en de Veiligheidsmonitor hebben betrekking op ouderen die zelfstandig wonen. Over ouderen die in verpleeg- of verzorgingshuizen wonen, hebben we geen informatie uit deze onderzoeken.

6.1 MOBILITEIT ONDER HAAGSE SENIOREN

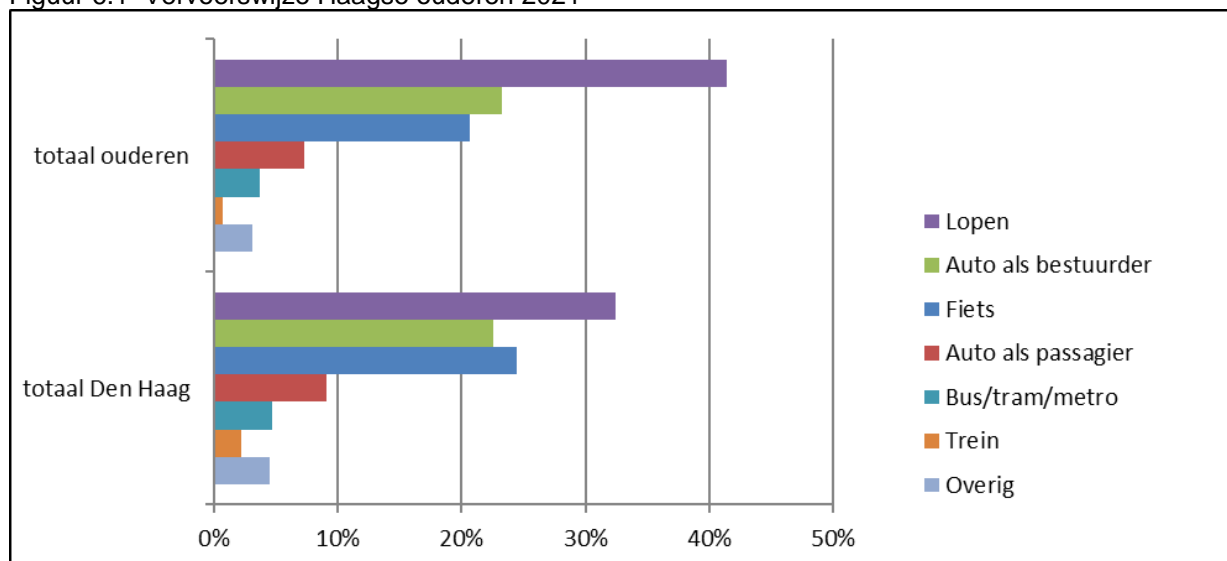
Gemiddeld verplaatsen Haagse senioren zich per persoon per dag 1,9 keer. Met een verplaatsing bedoelen we een beweging buitenshuis van een beginpunt naar een eindpunt. Binnen een verplaatsing kunnen meerdere ritten met verschillende vervoersmiddelen gemaakt worden. Zo kan een verplaatsing van huis naar een winkel in het centrum van Den Haag bestaan uit meerdere ritten; rit 1 lopend van huis naar de tramhalte, rit 2 met de tram naar de binnenstad en rit 3 lopend naar de betreffende winkel.

Haagse 65-plussers verplaatsen zich gemiddeld per dag per persoon iets minder vaak dan alle inwoners van Den Haag bij elkaar. Gemiddeld maken alle inwoners van Den Haag 2,2 verplaatsingen per persoon per dag. Binnen de groep 65-plussers lijkt het erop dat geldt; hoe ouder, hoe minder verplaatsingen men maakt (65-74 jaar 2,2 en 75 jaar en ouder 1,4 verplaatsingen per dag).

Vervoersmiddel

Haagse ouderen verplaatsen zich vooral te voet (41%), per auto (30%), of per fiets (21%). 5% van de verplaatsingen van 65-plussers wordt met het openbaar vervoer gedaan. Vergeleken met Den Haag als geheel zien we geen grote verschillen in vervoerswijze (zie figuur 6.1).

Figuur 6.1 Vervoerswijze Haagse ouderen 2021

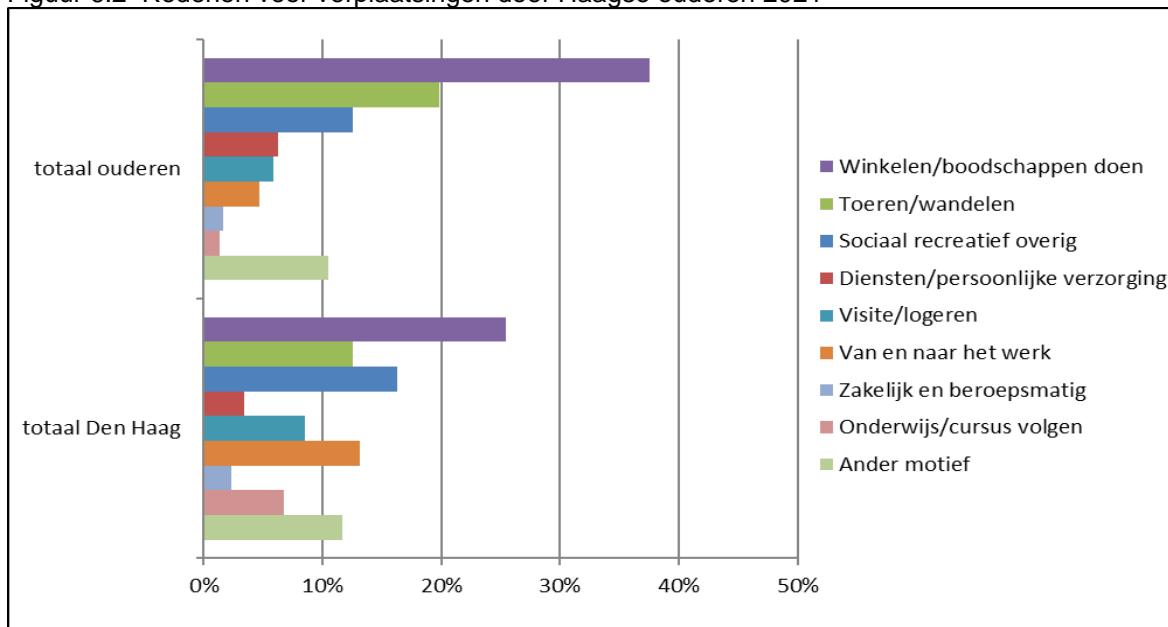

Bron: Gemeente Den Haag, Onderzoek Onderweg In Nederland 2021

Redenen voor verplaatsing

Het doen van boodschappen en winkelen is voor Haagse ouderen de belangrijkste reden om zich te verplaatsen (38%). Een vijfde van de verplaatsingen heeft wandelen of toeren als doel. Bijna een vijfde van de verplaatsingen heeft een sociaal doel; visites (6%) of een ander sociaal recreatief doel (13%). Logischerwijs gaan ouderen minder vaak op pad voor werk en onderwijs dan gemiddeld. Vergelijking met het jaar 2018 laat zien dat het percentage verplaatsingen met een sociaal doel is gedaald van 30% naar 18% en het percentage verplaatsingen wandelen of toeren als doel is gestegen van 5% naar 20%. De maatregelen in het kader van Covid-19 zouden hierin een rol kunnen hebben gespeeld.

Figuur 6.2 Redenen voor verplaatsingen door Haagse ouderen 2021

Bron: Gemeente Den Haag, Onderzoek Onderweg In Nederland 2021

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de bevindingen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Transport:

Het openbaar vervoer in de stad wordt over het algemeen positief gewaardeerd: het sluit aan bij wat men nodig heeft en is betaalbaar, bus- en tramhaltes zijn goed te bereiken en ook het instappen in tram of bus gaat gemakkelijk. Ook kan het merendeel van de respondenten zich zonder problemen verplaatsen in de buurt. Twee aspecten worden minder positief beoordeeld: de mogelijkheid om dicht bij huis te kunnen parkeren en het aantal invalidenparkeerplaatsen in de stad.

Bron: Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

6.2 (GESUBSIDIEERDE) VOORZIENINGEN GERICHT OP MOBILITEIT

Er is in Den Haag een aantal voorzieningen die ervoor kunnen zorgen dat ouderen langer mobiel blijven. Er zijn bijvoorbeeld wijkbussen die ouderen kunnen gebruiken om naar bepaalde voorzieningen te gaan en er is een boodschappenbegeleidingsdienst die ouderen helpt bij het doen van de dagelijkse boodschappen. Daarnaast kunnen ouderen bij de gemeente terecht voor vervoersvoorzieningen vanuit de Wmo, zoals de Taxibus. In deze paragraaf kijken we naar het bereik van een aantal van deze voorzieningen. Overigens zijn deze voorzieningen niet uitsluitend voor ouderen, maar ouderen vormen wel een belangrijke doelgroep.

Wmo-voorzieningen

Om mobiel te blijven kunnen Haagse 65-plussers bij de gemeente via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) terecht voor verschillende vervoersvoorzieningen, zoals taxibuspassen, scootmobielen en/of een financiële tegemoetkoming voor vervoerskosten.

In tabel 6.3 is het aantal vervoersvoorzieningen weergegeven die verstrekt zijn via de Wmo in de afgelopen vijf jaar. Van de cliënten die in 2022 een pas hadden voor vervoer met AV070 is 72% in de leeftijd van 65 jaar en ouder. Het aandeel ouderen bij de verstrekte voertuigen en financiële vergoedingen is respectievelijk 57% en 52%.

Tabel 6.3 Vervoersvoorzieningen WMO Den Haag 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	2022 65 plus
Pashouders taxibus (AV070)	15.402	15.495	16.644	15.732	14.639	10.516
Scootmobielen, (driewiel)fietsen, gesloten buitenwagens	7.662	7.651	7.169	7.489	7.391	4.236
Financiële vergoeding vervoerskosten	1.742	1.759	2.278	1.658	1.727	903

Bron: Gemeente Den Haag, Dienst OCW (registratie Wmo)

Boodschappenbegeleidingsdienst

De Boodschappenbegeleidingsdienst begeleidt ouderen en mindervaliden die weinig contacten hebben, slecht ter been zijn of zich onveilig voelen met als doel isolement tegen te gaan⁹. Dagelijks gaat de Boodschappen Begeleidingsdienst naar winkels waar ouderen hun wekelijkse boodschappen kunnen doen. Deelnemers worden thuis opgehaald, waarna er in kleine groepjes boodschappen wordt gedaan. De begeleiders bieden een arm en helpen bijvoorbeeld met het zoeken van de gewenste artikelen en het dragen van de boodschappentassen. Na afloop wordt gezamenlijk een kopje koffie gedronken, waarna de deelnemers weer thuis worden gebracht. Voor mensen die boodschappenhulp nodig hebben maar niet zelf mee kunnen, worden boodschappen aan huis bezorgd. Naast het doen van boodschappen biedt de Boodschappenbegeleidingsdienst ook dagelijks uitstapjes aan met begeleiding en vervoer en enkele keren per jaar vakanties. Rond de 6.000 Hagenaars hebben een abonnement op de Boodschappenbegeleidingsdienst.

Wijkbussen

Den Haag kent 10 wijkbusorganisaties¹⁰. Elke wijkbus heeft een eigen (vastgelegd) rijgebied. Vaak ligt dit binnen een stadsdeel. Inwoners van dat gebied kunnen op afspraak en tegen geringe kosten vervoerd worden binnen dat rijgebied. De wijkbus haalt mensen thuis op en brengt hen naar hun bestemming, zoals de dokter/ziekenhuis, fysiotherapeut, pedicure of kapper, supermarkt en winkels, familie en/of het stadsdeelkantoor. Hoeveel personen er per jaar vervoerd worden en hoeveel kilometers er jaarlijks worden gereden, is niet bekend.

Begeleiden en Rijden

De welzijnsinstelling Wijkz biedt, via de servicepunten XL in 7 stadsdelen (exclusief stadsdeel Scheveningen), verschillende diensten aan. Begeleiding en Rijden is een vervoersdienst voor inwoners van 60 jaar en ouder. Een team vrijwillige chauffeurs biedt hulp met vervoer (met eigen auto) en begeleiding op de plaats van bestemming. In 2022 hebben 1.262 deelnemers gebruikt gemaakt van Begeleiden en Rijden door Wijkz en zijn er 4.741 ritten uitgevoerd¹¹.

Stadsateliers Seniorvriendelijk Den Haag

Atelier Samenkracht biedt ouderen in dialoogbijeenkomsten een podium om hun wensen en mogelijkheden op het gebied van 'meedoen en van betekenis zijn' met elkaar en met vertegenwoordigers van lokale instituties te delen en actief uit te dragen. In Den Haag zijn diverse ateliers in verschillende wijken georganiseerd waar thema's op het gebied van een seniorvriendelijke stad worden besproken.

Enkele bevindingen m.b.t. transport:

- Zorg dat de regiotaxi's en AV070 ook uitgerust zijn om mensen met rollators mee te nemen, dat is soms niet mogelijk vanwege de brandstoftanks in de kofferbak.
- Er is behoefte om een hond mee te nemen, dit is niet altijd mogelijk.

Bron: Hulsebosch Advies/SamenKracht.Nu (2020)

Meer informatie via: [RIS308365_Bijlage_1_Onderzoek_Den_Haag_Seniorvriendelijke_Stad_2020\(raadsinformatie.nl\)](#)

⁹ Bron: [www.bbddenhaag.nl](#) (geraadpleegd in januari 2023)

¹⁰ Bron: [www.denhaag.nl](#) (geraadpleegd in januari 2023)

¹¹ Bron: Wijkz, maart 2023

7 Participatie

In dit hoofdstuk gaat over de verschillende aspecten rond de participatie in de maatschappij van Haagse senioren. We kijken hierbij naar werk, het verlenen van mantelzorg, vrijwilligerswerk, of ouderen betrokken zijn bij activiteiten voor de buurt en of ouderen en hun burens elkaar helpen. Vervolgens kijken we naar de mogelijkheden of voorwaarden die er zijn om te kunnen participeren. Nodigt de buurt waar de ouderen wonen uit tot participatie? Zijn er voldoende activiteiten en ontmoetingsplekken voor ouderen? En hebben 65-plussers voldoende financiële middelen om te kunnen participeren?

De gegevens die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd, komen uit de Veiligheidsmonitor en het Inwonersonderzoek, de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen, het CBS en registraties van organisaties. Dit is in de tekst en/of met een voetnoot aangegeven. In de bijlage is hierover meer informatie te vinden. De uitkomsten hebben betrekking op ouderen die zelfstandig wonen. Over ouderen die in verpleeg- of verzorgingshuizen wonen, hebben we geen informatie.

7.1 WERK

In 2021 waren ruim 7.500 ouderen van 65 tot 75 jaar werkzaam, dit is 16% ten opzichte van de totale beroeps- en niet-beroepsbevolking in die leeftijdsgroep. De arbeidsdeelname van heel Den Haag (15 tot 75-jarigen) is 64%. Bijna de helft van de werkzame 65 tot 75-jarigen is zelfstandige ondernemer, voor heel Den Haag is dit aandeel 21%. Verder heeft ruim een derde van de werkende 65 tot 75-jarigen een vast contract en 16% heeft een flexibel contract. Voor de groep 15 tot 75-jarigen is dit respectievelijk 50% en 29%.

Tabel 7.1 Arbeidsparticipatie Haagse 15 tot 75 jarigen naar positie in de werkring 2021

	15 tot 75 jaar	65 tot 75 jaar
aantal werkzame personen	267.500	7.520
% netto arbeidsparticipatie	64%	16%
% werknemer met een vast contract	50%	36%
% werknemer met een flexibel contract	29%	16%
% zelfstandige	21%	48%

Bron: CBS Statline, maart 2023

Tabel 7.1 Arbeidsparticipatie Haagse 65 tot 75 jarigen 2019-2021

	2019	2020	2021
aantal werkzame personen	7.140	7.170	7.520
% netto arbeidsparticipatie	16%	15%	16%

Bron: CBS Statline, maart 2023

7.2 VERLEENEN VAN MANTELZORG EN VRIJWILLIGERSWERK

Van de Haagse 65-plussers geeft een derde (33%) aan dat zij in het jaar voorafgaand aan het onderzoek mantelzorg hebben verleend. Dit wil zeggen dat zij regelmatig op vrijwillige basis hulp boden aan iemand in hun omgeving die vanwege een chronische ziekte en/of handicap hulp nodig had. Het aandeel onder alle Haagse inwoners van 18 jaar en ouder is 26%.

Een derde (34%) van de Haagse 65-plussers heeft in het jaar voorafgaand aan het onderzoek wel eens vrijwilligerswerk gedaan. Voor heel Den Haag is dit percentage 31%.

Tabel 7.2 Verleende mantelzorg en vrijwilligerswerk van Haagse ouderen 2016-2022

	2016	2017	2019	2020	2022
% verleent mantelzorg	28%	26%	30%	26%	33%
% doet vrijwilligerswerk	31%	27%	33%	31%	34%

Bron: Inwonersonderzoek Den Haag

Stadsateliers Seniorvriendelijk Den Haag

Atelier Samenkracht biedt ouderen in dialoogbijeenkomsten een podium om hun wensen en mogelijkheden op het gebied van 'meedoen en van betekenis zijn' met elkaar en met vertegenwoordigers van lokale instituties te delen en actief uit te dragen. In Den Haag zijn diverse ateliers in verschillende wijken georganiseerd waar thema's op het gebied van een seniorvriendelijke stad worden besproken.

Enkele bevindingen m.b.t. burgerschap:

- Senioren betekenen veel voor de samenleving. Hun inzet moet niet gebagatelliseerd worden door de samenleving nog door de senior zelf.
- Door corona is het lastiger om actief deel te nemen aan de samenleving. Kijk naar wat er wel mogelijk is.
- De noodzaak wordt geuit om vrijwilligerswerk te laten appelleren aan je talenten, verwachtingen en intelligentie, in plaats van uit te gaan van wat er moet gebeuren (de taak).

Bron: Hulsebosch Advies/SamenKracht.Nu (2020)

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

7.3 BURENHULP

In eerder onderzoek¹² gaf 9% van de Haagse ouderen aan dat zij betrokken zijn geweest bij buurtoverleg of activiteiten om de buurt te verbeteren. 79% van de 65-plussers gaf aan wel eens iets voor de burens te doen en/of dat de burens wel eens iets voor hen deden. In veel gevallen werden pakketjes voor elkaar aangenomen. Iets meer dan de helft van de ouderen gaf aan dat zij tijdens vakanties voor elkaars planten, tuin en/of huisdieren zorgen. Een vijfde van de 65-plussers gaf aan dat zij elkaar helpen met het doen van boodschappen. Elkaar verzorgen bij ziekte, samen koken en/of eten en oppassen op kinderen wordt minder vaak gedaan. Andere dingen die genoemd worden zijn onder andere de vuilnis buiten zetten, de brievenbus leeghalen als men op vakantie is, klusjes, een oogje in het zeil houden en bij elkaar op de koffie en/of borrel.

Burenhulp

De welzijnsinstelling Wijkz biedt, via de servicepunten XL in 7 stadsdelen (exclusief stadsdeel Scheveningen), verschillende diensten aan. Via de dienst Burenhulp kunnen inwoners hulp vragen bij (incidentele) kleine klusjes in of rondom het huis. De medewerkers van de dienst Burenhulp bespreken vraag en aanbod en zorgen dat de juiste burens met elkaar in contact komen. In 2022 waren er in de 7 stadsdelen van Den Haag 13 locaties waar gebruik kan worden gemaakt van Burenhulp. In 2022 waren er 2.526 inwoners van 60 jaar en ouder met een hulpvraag via Burenhulp en 366 deelnemers wilden juist hulp bieden¹³.

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de bevindingen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Burgerschap en Werkgelegenheid:

Ook het domein van Burgerschap en werkgelegenheid scoort in de AFCCQ positief. Respondenten geven aan voldoende mogelijkheden te hebben om ook met jongere generaties om te gaan en voelen zich een gewaardeerd lid van de samenleving. De scores op een aantal afzonderlijke vragen zijn aanzienlijk lager. Voor zes vragen geldt dat zij in alle stadsdelen in een lage score hebben. Daarbij gaat het met name om vragen die betrekking hebben op het geïnformeerd en betrokken worden bij wat er in de buurt gebeurt, het gehoord worden bij inspraak en besluitvorming en de mate waarin gemeentelijke plannen die betrekking hebben op ouderen ook daadwerkelijk met ouderen tot stand zijn gekomen. De mogelijkheden tot het verrichten van betaalde arbeid dat aansluit bij de eigen vaardigheden en interesses worden daarentegen wel positief beoordeeld. Wat niet wegneemt dat slechts een beperkt aantal respondenten aangeeft regelmatig actief te zijn als vrijwilliger.

Bron: *Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage*

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

¹² Bron: Gemeente Den Haag, Veerkrachtmeting 2015

¹³ Bron: Wijkz, maart 2023

7.4 (SOCIALE) KWALITEIT WOONOMGEVING

De buurt waarin Haagse ouderen wonen kan invloed hebben op de mate waarin ouderen participeren. Voelen zij zich thuis bij de mensen in de buurt? Gaan buurtgenoten prettig met elkaar om? Worden er in de buurt samen activiteiten ondernomen? Deze vragen en meer, zijn in het hoofdstuk 5 aan bod gekomen. We herhalen hier kort de uitkomsten.

We hebben gezien dat bijna 60% van de Haagse ouderen zich thuis voelt in de eigen buurt en dat 64% vindt dat mensen in hun buurt op een prettige manier met elkaar omgaan¹⁴. De helft (49,6%) geeft aan dat zij in een gezellige buurt wonen waar mensen elkaar helpen (zie figuur 8.1).

Naast het sociale aspect kan ook het fysieke aspect van de buurt een rol spelen bij de participatie van ouderen. Wat vinden 65-plussers van de leefbaarheid van hun woonomgeving? Worden de wegen, paden en de groenvoorzieningen in de buurt goed onderhouden?

In hoofdstuk 5 over de publieke ruimte kwam al naar voren dat Haagse ouderen gemiddeld een 7,4 geven voor de leefbaarheid van hun woonomgeving en dat alle inwoners van Den Haag dit gemiddeld met een 7,2 waarderen. Ruim 60% van de Haagse ouderen is tevreden over het onderhoud aan de wegen, paden en pleintjes in de buurt (zie hoofdstuk 5 figuur 5.3). Daarnaast is bijna 70% tevreden over het onderhoud aan perken, plantsoenen en parken in de buurt. Voor de fysieke kwaliteit van de woonomgeving geven 65-plussers een waardering van 6,5.

7.5 ACTIVITEITEN EN (GESUBSIDIEERDE) VOORZIENINGEN

Er zijn in Den Haag meerdere voorzieningen die de gemeente subsidieert waar activiteiten worden georganiseerd en waar senioren elkaar kunnen ontmoeten. Er zijn o.a. wijk- en buurtcentra en ook de verschillende maaltijdvoorzieningen kunnen we in dit rijtje meenemen. Een deel van deze voorzieningen, zoals de buurthuizen, is toegankelijk voor iedere Hagenaar. Andere voorzieningen, zoals de ouderensociëteiten, zijn uitsluitend bedoeld voor ouderen.

De website van [de Sociale Kaart](#) van de gemeente Den Haag biedt de mogelijkheid om organisaties en activiteiten op het gebied van ondersteuning en zorg in de buurt op te zoeken.

In 2022 zijn er 112 subsidies verleend aan 84 organisaties¹⁵ vanuit de Subsidieregeling Samen Sociaal en Vitaal. Deze organisaties zetten zich in voor het versterken van de vitaliteit, participatie of zelfredzaamheid van kwetsbare Haagse inwoners. Hieronder valt ook het organiseren van activiteiten voor zelfstandig wonende senioren.

Wijkcentra, Buurthuizen, Buurthuizen van de Toekomst en Buurtkamers

In de wijk- en buurtcentra kunnen ouderen terecht voor een kop koffie en verschillende activiteiten. Deze accommodaties zijn in beheer van de verschillende welzijnsinstellingen in de stad. Ook in Buurthuizen van de Toekomst kunnen ouderen terecht. Deze accommodaties zijn vaak in beheer van sportclubs, scholen, culturele- of zorginstellingen. Zij delen een accommodatie met andere organisaties. Buurtkamers zijn ontmoetingsplekken voor en door buurtbewoners. Doel is in de eerste plaats om de sociale cohesie in de buurt te bevorderen en vereenzaming tegen te gaan¹⁶. Begin 2023 zijn er 71 wijk- en buurtcentra en 10 buurtkamers in Den Haag. In figuur 7.4 zijn deze locaties op de kaart weergegeven.

Ouderensociëteiten

Ouderensociëteiten zijn plekken waar ouderen bij elkaar kunnen komen en waar activiteiten georganiseerd worden, gericht op ontspanning en/of persoonlijke ontwikkeling. Ouderensociëteiten zijn daarmee ook plekken waar ouderen sociale contacten kunnen opdoen en waar een sociaal netwerk kan ontstaan. De ouderensociëteiten zijn verspreid over de hele stad. In 2022 is er door de gemeente Den Haag aan 121 ouderensociëteiten¹⁷ subsidie verleend.

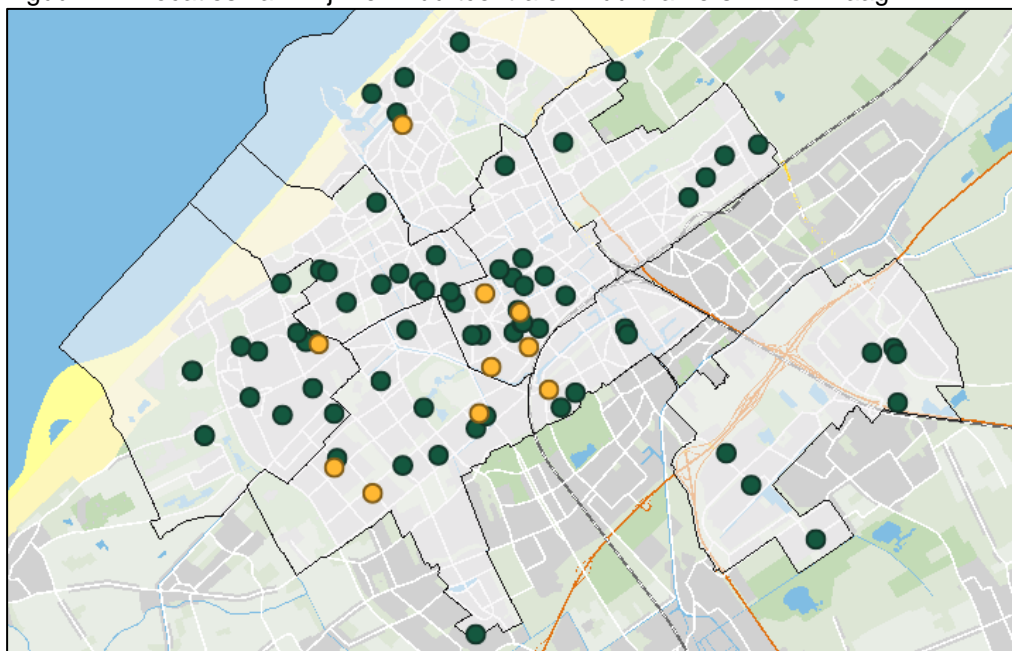
¹⁴ Bron: Veiligheidsmonitor. De uitkomsten hebben betrekking op zelfstandig wonende 65-plussers.

¹⁵ Bron: Ouderenbeleid gemeente Den Haag

¹⁶ Bron: www.denhaag.raadsinformatie.nl/document/3374989 (geraadpleegd op 30-09-2016).

¹⁷ Bron: Jaarrapportage 2022 WMO

Figuur 7.4 Locaties van Wijk- en Buurtcentra en Buurtkamers in Den Haag

Bron: Sociale Kaart Den Haag maart 2023, bewerking OCW/Business Analytics

* legenda: groen=Wijk-en Buurtcentra, geel=Buurtkamers

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de bevindingen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Sociale Participatie:

Ook de verschillende aspecten van sociale participatie scoren over het algemeen positief. Zo scoren het aanbod op het terrein aan vrijetijdsbesteding, de mogelijkheid om mensen te ontmoeten en mee te doen aan activiteiten, het aantal keren dat men vrienden of familie spreekt, de verhoudingen in de buurt en de bereikbaarheid en betaalbaarheid van activiteiten en de informatie over activiteiten en evenementen allen positief. De enige vraag die in alle stadsdelen beduidend lager scoort heeft betrekking op de (onvoldoende) aandacht voor mensen die dreigen te vereenzamen.

Bron: *Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage*

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](https://www.raadsinformatie.nl/RIS308365/Bijlage_1_Onderzoek_Den_Haag_Seniorvriendelijke_Stad_2020)

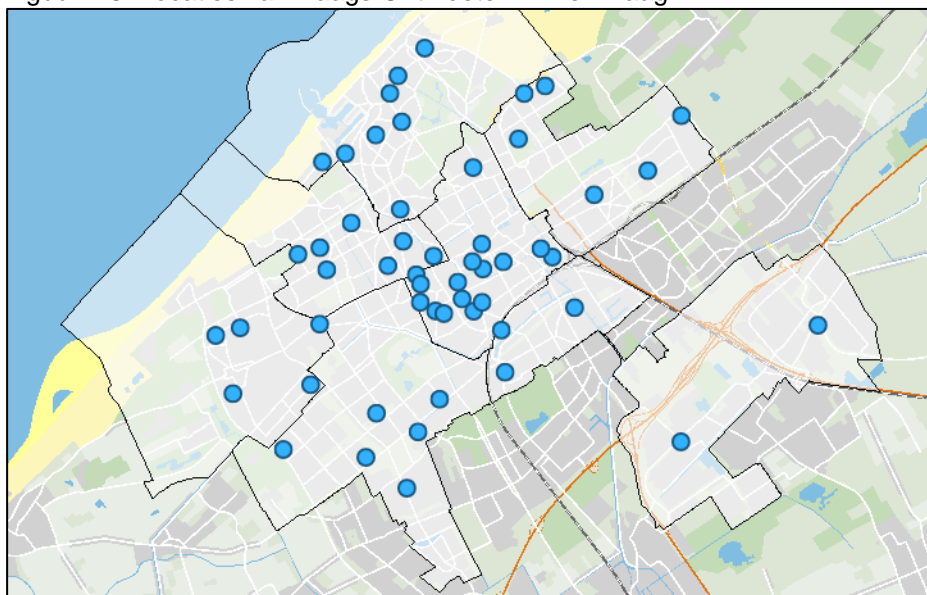
Haags Ontmoeten

[Haags Ontmoeten](#) is een voorziening met als doel het leefplezier en de vitaliteit van ouderen te versterken. Bij Haags Ontmoeten kunnen alle ouderen en hun mantelzorgers vrij binnenlopen. Het is een plek om te ontmoeten, ervaringen te delen en te ontspannen. Ook voor informatie en advies kan men hier terecht. Door de coronaperiode werd er minder gebruik gemaakt van Haags Ontmoeten. Inmiddels is het aantal deelnemers weer gestegen: in 2022 maakten gemiddeld 2.128 deelnemers en 373 mantelzorgers gebruik van Haags Ontmoeten¹⁸.

Het aantal locaties steeg van 42 in 2020 naar 57 in 2022. In figuur 7.5 zijn deze op de kaart weergegeven. In alle stadsdelen zijn er meerdere locaties van Haags Ontmoeten te vinden. De stadsdelen Leidschenveen-Ypenburg en Laak hebben het minst aantal locaties.

¹⁸ Bron: jaarrapportage WMO 2022

Figuur 7.5 Locaties van Haags Ontmoeten in Den Haag

Bron: website Haags Ontmoeten, maart 2023

Maaltijden

Ouderen die het niet lukt om zelf eten te maken, kunnen gebruik maken van maaltijdvoorzieningen. Zij kunnen bijvoorbeeld maaltijden nuttigen bij zorginstellingen, buurthuizen, verzorgingstehuizen, migrantenorganisaties, kerken en wijkcentra in de eigen omgeving. Of deze maaltijden thuis laten bezorgen. Bij sommige zorginstellingen kunnen ouderen met een Ooievaarspas met korting eten of eten laten bezorgen¹⁹. Volgens de Sociale Kaart Den Haag zijn er 160 locaties in de stad waarbij het mogelijk is om met buurtbewoners gezamenlijk een maaltijd te gebruiken.

Uit eerder onderzoek onder maaltijdgebruikers²⁰ blijkt dat niet alleen de maaltijd zelf de belangrijkste reden is om van de maaltijdvoorziening gebruik te maken maar dat ook de sociale contacten een belangrijke rol spelen. Naast de maaltijd en de sociale contacten worden ook nog andere redenen genoemd; de maaltijd is een reden om het huis uit te zijn, om de dag door te komen en het geeft mensen een veilig gevoel dat er op hun 'gelet' wordt.

In 2022 zijn er ruim 27.250 maaltijden verstrekt (zie tabel 7.6). Het aantal jaarlijks verstrekte warme maaltijden laat vanaf 2015 een dalende trend zien.

Tabel 7.6 Aantal gebruikers van maaltijdvoorzieningen voor ouderen 2020-2022

	2015	2017	2019	2020	2021	2022
Warme maaltijden						
Aantal verstrekte warme maaltijden	68.501	54.497	51.485	41.000	34.000	27.250

Bron: Gemeente Den Haag: 2015 -2017 Haeghe groep, 2019 Dienst SZW, 2020-2022, Dienst OCW/Ouderenbeleid

¹⁹ Bron: www.denhaag.nl

²⁰ Bron: Gemeente Den Haag (2010), *Ontmoetingen tussen ouderen tijdens de maaltijd*.

Stadsateliers Seniorvriendelijk Den Haag

Atelier Samenkracht biedt ouderen in dialoogbijeenkomsten een podium om hun wensen en mogelijkheden op het gebied van 'meedoen en van betekenis zijn' met elkaar en met vertegenwoordigers van lokale instituties te delen en actief uit te dragen. In Den Haag zijn diverse ateliers in verschillende wijken georganiseerd waar thema's op het gebied van een seniorvriendelijke stad worden besproken.

Enkele bevindingen m.b.t. sociale participatie:

- Meedoen in de samenleving is erg belangrijk om prettig ouder te worden, hierbij is het belangrijk dat mensen elkaar stimuleren om mee te blijven doen.
- Buurtapps worden gewaardeerd zodat men elkaar op de hoogte kan houden.
- Amateur cultuurclubs spelen een belangrijke rol in het meedoen, hierop zou niet bezuinigd dienen te worden.
- Wat je wilt doen, staat of valt met je fysieke conditie. Er is behoefte bij senioren om samen aan hun conditie te werken.

Bron: Hulsebosch Advies/SamenKracht.Nu (2020)

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

7.6 FINANCIËLE MIDDELEN

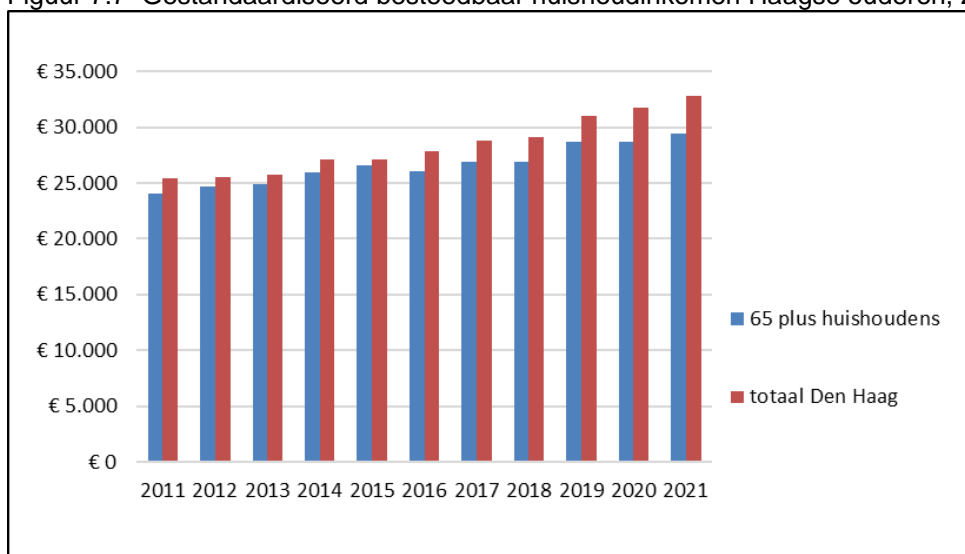
Of senioren kunnen participeren hangt voor een deel ook af of ze over voldoende financiële middelen beschikken.

7.6.1 Inkomen

In figuur 7.7 is het gemiddeld gestandaardiseerd besteedbaar inkomen weergegeven van huishoudens met aan het hoofd een 65-plusser ten opzichte van het totaal aantal huishoudens in Den Haag²¹. Het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen is het inkomen dat huishoudens kunnen aanwenden voor particuliere consumptie, gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden. Hierdoor is het welvaartsniveau van verschillende typen huishoudens onderling vergelijkbaar. Het gestandaardiseerd inkomen is een maat voor de welvaart van (de leden van) een huishouden.

In 2021 hadden 65-plus huishoudens 29.400 euro te besteden, dat is minder dan een gemiddeld huishouden in Den Haag (32.800 euro). In de grafiek is te zien dat het gemiddeld te besteden huishoudinkomen vanaf 2011 is gestegen; het gemiddelde besteedbaar huishoudinkomen van 65-plussers steeg echter minder hard dan het Haags gemiddelde.

Figuur 7.7 Gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen Haagse ouderen, 2011 – 2021

Bron: CBS Statline

²¹ Bron: CBS Statline maart 2023

Minimahuishoudens

In de Armoedemonitor wordt aandacht besteed aan minimahuishoudens, de doelgroep voor het armoedebeleid van de gemeente. Binnen het armoedebeleid worden verschillende inkomensgrenzen gehanteerd. In de onderstaande tabel zijn de (minima)huishoudens van mensen met een inkomen van 110 procent van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm)²² weergegeven.

In 2020 zijn er in Den Haag 53.400 huishoudens met een 65-plusser als hoofdkostwinner. Hiervan heeft 15,5% (8.300 huishoudens) een inkomen tot 110% van het wettelijk sociaal minimum. Dit aandeel is hoger dan het gemiddelde voor alle huishoudens in Den Haag (14,2%).

Bij 13,2% van het aantal huishoudens met een 65-plusser aan het hoofd is er sprake van langdurige minima. Dat wil zeggen dat deze huishoudens meer dan drie jaar van een inkomen tot 110 procent van het sociale minimum leven. Dit aandeel is hoger dan voor heel Den Haag (9,4%).

Tabel 7.8 Aantal en aandeel minimahuishoudens onder Haagse ouderen, 2020

	Aantal		Aandeel	
	Den Haag	65plus	Den Haag	65plus
Totaal huishoudens	240.800	53.400	100%	100%
Huishoudens met een inkomen tot 110% van het WSM	33.800	8.300	14,2%	15,5%
Huishoudens met een langdurig inkomen tot 110% van het WSM	22.600	7.200	9,4%	13,2%

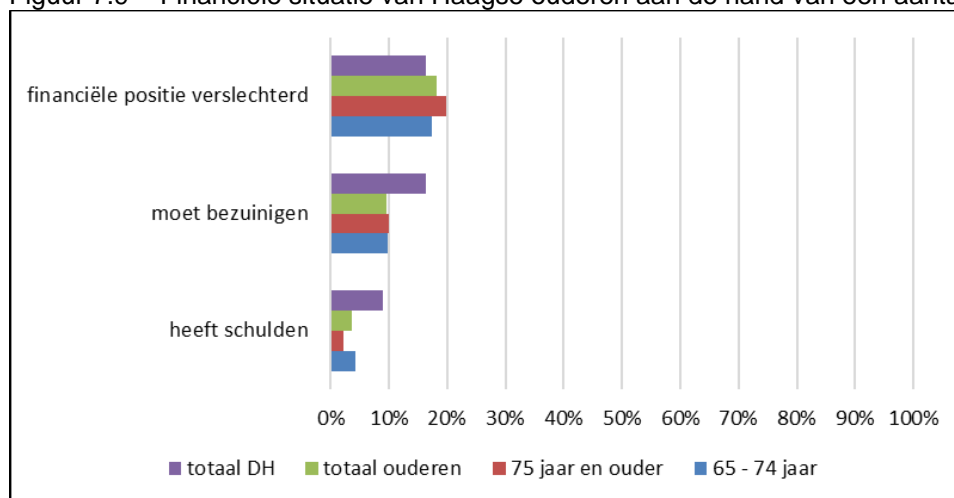
Bron: CBS/Armoedemonitor Den Haag

7.6.2 Rondkomen

De hoogte van het (huishoud)inkomen zegt niet alles over de financiële positie van Haagse ouderen. Belangrijk is de vraag of zij kunnen rondkomen van hun inkomen. Het gaat hierbij om de beleving van de ouderen wat betreft hun eigen financiële positie, waarbij er geen rekening gehouden wordt met de ontwikkeling van de hoogte van het inkomen van ouderen in de afgelopen jaren.

In het Inwonersonderzoek Den Haag 2021 geeft 18% van de Haagse ouderen aan dat hun financiële positie het laatste jaar (het jaar voorafgaand aan het onderzoek) is verslechterd (zie figuur 7.9). Dit is iets hoger dan het gemiddelde voor heel Den Haag (16%). Haagse ouderen zien minder vaak (5%) verbetering in hun financiële situatie dan gemiddeld in Den Haag (21%). 10% van de Haagse 65-plussers moet door geldgebrek wel eens bezuinigen op zaken als eten en kleding of moet wachten met het betalen van de telefoonrekening en/of de energierekening, voor geheel Den Haag is dit 16%. Daarnaast heeft 4% van de 65-plussers schulden. Dit aandeel is lager dan gemiddeld. Van alle inwoners van Den Haag van 16 jaar en ouder heeft 9% schulden. Dit percentage is exclusief hypotheekschuld en studieschuld.

Figuur 7.9 Financiële situatie van Haagse ouderen aan de hand van een aantal indicatoren 2021

Bron: Gemeente Den Haag, Inwonersonderzoek

²² Het wettelijk sociaal minimum is de actuele bijstandsnorm voor het betreffende huishoudtype. Deze normbedragen worden halfjaarlijks vastgesteld. Voor 65-plussers is de netto AOW-uitkering het normbedrag voor het wettelijke sociale minimum.

Tabel 7.10 Financiële situatie van Haagse ouderen, 2016 - 2021

	2016	2017	2019	2021
% met verslechterde financiële positie	33,3%	22,5%	26,5%	18,2%
% dat moet bezuinigen	18,2%	18,8%	14,0%	10,0%
% dat schulden heeft	5,4%	3,4%	5,8%	3,7%

Bron: Gemeente Den Haag, Inwonersonderzoek

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de bevindingen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Financiën:

Met betrekking tot de financiële situatie geeft de meerderheid van de respondenten aan goed rond te kunnen komen van hun inkomen en zonder problemen in hun basisbehoeften te kunnen voorzien. Voor zo'n 14 procent van de ondervraagden is dit echter niet het geval. Waar men terecht kan in het geval men niet rond kan komen is voor een groot deel van de ondervraagden niet helder.

Bron: Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](https://ris308365.bijlage.1.onderzoek.den.haag.seniorvriendelijke.stad.2020.raadsinformatie.nl)

7.6.3 Inkomensondersteunende voorzieningen

Mensen met een laag inkomen in Nederland hebben de mogelijkheid gebruik te maken van inkomensondersteunende voorzieningen, zoals de zorgtoeslag en de huurtoeslag. Inwoners van Den Haag kunnen ook gebruikmaken van regelingen van de gemeente om het inkomen te verhogen of de lasten te verlagen.

Volgens de Armoedemonitor Den Haag 2020 maakte 91% van de 65-plus huishoudens met een inkomen van maximaal 110% van het Wettelijk Sociaal minimum van deze regelingen gebruik. In tabel 7.11 is het gebruik van een aantal van deze regelingen weergegeven voor de groep 65-plussers en voor heel Den Haag.

Tabel 7.11 Bereik van de inkomensondersteunende voorzieningen, 2020

	Aantal		Aandeel	
	Den Haag	65plus	Den Haag	65plus
Huishoudens met een inkomen tot 110% van het WSM ²³	33.800	8.600	100%	100%
Gebruik van tenminste één gemeentelijke regeling	28.200	7.800	83%	91%
Haagse zorgverzekering	18.100	5.900	54%	69%
Bijzondere bijstand	3.600	200	11%	3%
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	18.000	4.600	53%	53%
Ooievaarspas	25.400	7.000	75%	82%
Tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten	7.900	2.800	23%	33%

Bron: CBS/Armoedemonitor Den Haag

²³ Het wettelijk sociaal minimum is de actuele bijstandsnorm voor het betreffende huishoudtype. Deze normbedragen worden halfjaarlijks vastgesteld. Voor 65-plussers is de netto AOW-uitkering het normbedrag voor het wettelijke sociale minimum.

Collectieve zorgverzekering

Huishoudens met een minimuminkomen kunnen zich aansluiten bij een voordelige collectieve zorgverzekering: De Haagse Zorgverzekering. De gemeente heeft afspraken met zorgverzekeraar VGZ gemaakt en afhankelijk van het gekozen pakket en/of inkomen betaalt de gemeente mee aan de premie en/of het eigen risico van de deelnemer. In 2020 heeft 69% (5.900 huishoudens) van de huishoudens met een inkomen van 110% met aan het hoofd een 65-plusser gebruik gemaakt van deze regeling. Voor totaal Den Haag is dit aandeel 54%.

Bijzondere bijstand

Bijzondere bijstand wordt verstrekt als iemand met een laag inkomen, noodzakelijke en niet uitstelbare kosten niet zelf kan betalen. In 2020 heeft 3% (200) van de huishoudens met een inkomen van 110% met aan het hoofd een 65-plusser gebruik gemaakt van deze regeling. Voor totaal Den Haag is dit aandeel 11%.

Ooievaarspas

Met de Ooievaarspas kunnen mensen met een laag inkomen door middel van kortingen deelnemen aan sportieve, culturele en recreatieve activiteiten. In 2020 was 82% (7.000 huishoudens) van de 65-plus huishoudens met een inkomen van 110% van het wettelijk sociaal minimum in het bezit van een Ooievaarspas. Voor totaal Den Haag is dit aandeel 75%.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Personen met een laag inkomen kunnen in aanmerking komen voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen en/of belastingen. In 2020 heeft 53% (4.500 huishoudens) van de 65-plus huishoudens met een inkomen van 110% van het wettelijk sociaal minimum hiervan gebruik gemaakt. Voor totaal Den Haag is dit aandeel ook 53%.

Tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten

De tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten is bestemd voor alle chronisch zieken en gehandicapten met een minimum inkomen. De vergoeding is 125 euro en kan 1 keer per jaar worden aangevraagd. In 2020 maakten 33% (2.800 huishoudens) van het aantal 65-plus huishoudens met een inkomen van maximaal 110% van het wettelijk sociaal minimum gebruik van deze regeling. Voor totaal Den Haag is dit aandeel 23%.

8 Respect en sociale integratie

In dit hoofdstuk kijken we naar verschillende aspecten rond respect en sociale integratie. Voelen senioren zich thuis in hun eigen buurt? Hebben zij veel contact met buurtgenoten? Worden Haagse ouderen met respect behandeld? En in welke mate voelen Haagse ouderen zich eenzaam?

De gegevens die we in dit hoofdstuk presenteren, komen uit de Veiligheidsmonitor, de Gezondheidsgids Haaglanden, de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020, GGD'en, CBS en RIVM en overige onderzoeken. De bronnen zijn in de tekst en/of met een voetnoot aangegeven. In de bijlage is hierover meer informatie te vinden.

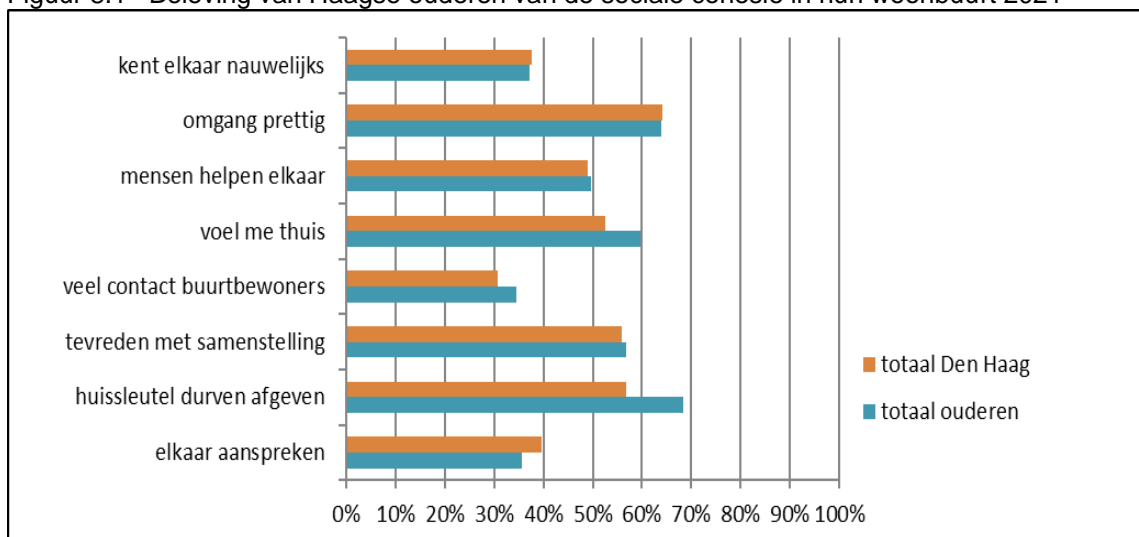
De uitkomsten van de Veiligheidsmonitor, de Gezondheidsgids en de Gezondheidsmonitor hebben betrekking op ouderen die zelfstandig wonen. Over ouderen die in verpleeg- of verzorgingshuizen wonen hebben we geen informatie.

8.1 SOCIALE COHESIE IN DE BUURT

In de onderstaande figuur is een aantal aspecten uit de Veiligheidsmonitor rond sociale cohesie in de buurt weergegeven. Bijna 60% van de Haagse 65-plussers voelt zich thuis in de buurt waarin zij wonen (zie figuur 8.1). Bijna twee derde (64%) geeft aan dat de mensen in hun buurt op een prettige manier met elkaar omgaan en bijna 70% durft bij langere afwezigheid hun huissleutel af te geven aan de buren. De helft van de ouderen geeft aan dat zij in een gezellige buurt wonen waar mensen elkaar helpen en is tevreden met de samenstelling van de bevolking.

Ongeveer een derde (34,5%) van de Haagse ouderen geeft aan veel contact te hebben in de buurt en een vergelijkbaar deel (35,6%) durft elkaar aan te spreken op onwenselijk gedrag. Bijna 40% van de 65-plussers vindt echter (ook) dat mensen in hun buurt elkaar nauwelijks kennen.

Figuur 8.1 Beleving van Haagse ouderen van de sociale cohesie in hun woonbuurt 2021

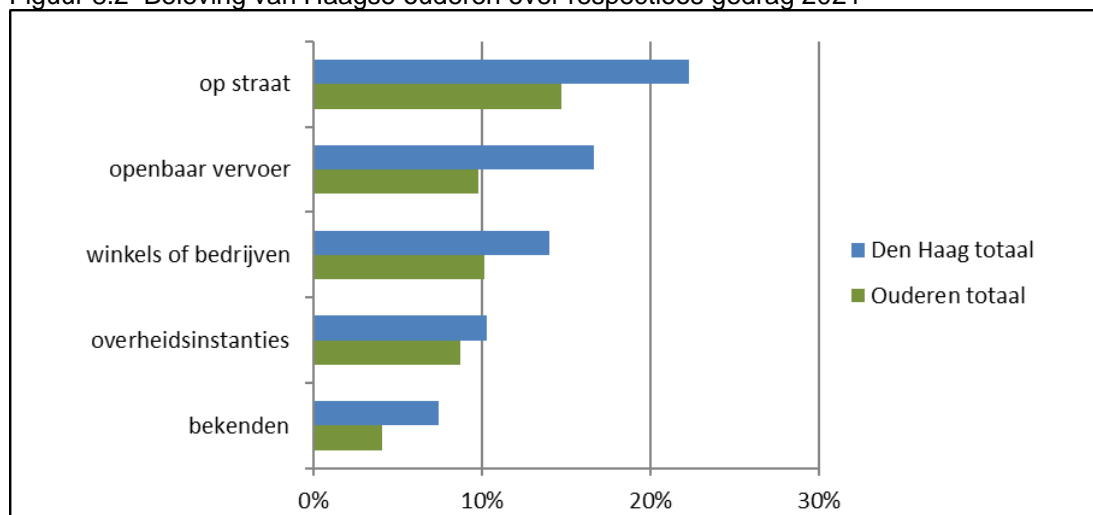
Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2021

8.2 RESPECTLOOS GEDRAG

In de Veiligheidsmonitor zijn ook vragen opgenomen over respectloos gedrag. Mensen kunnen hierbij aangeven in hoeverre het wel eens voorkomt dat iemand hen respectloos behandelt.

In het algemeen vinden ouderen dat zij met voldoende respect worden behandeld; 15% van de Haagse 65-plussers geeft aan dat zij wel eens door onbekenden op straat respectloos worden behandeld (zie figuur 8.2). 10% van de ouderen geeft aan dat dit weleens voorkomt in het openbaar vervoer en door personeel in winkels en/of bedrijven. 9% van de ouderen vindt dat zij door personeel van overheidsinstanties niet altijd met respect worden behandeld en 4% door bekenden zoals partner, familie of vrienden. In vergelijking met alle Hagenaars lijken Haagse senioren met meer respect te worden behandeld.

Figuur 8.2 Beleving van Haagse ouderen over respectloos gedrag 2021

Bron: Gemeente Den Haag, Veiligheidsmonitor 2021

Stadsateliers Seniorvriendelijk Den Haag

Atelier Samenkracht biedt ouderen in dialoogbijeenkomsten een podium om hun wensen en mogelijkheden op het gebied van 'meedoen en van betekenis zijn' met elkaar en met vertegenwoordigers van lokale instituties te delen en actief uit te dragen. In Den Haag zijn diverse ateliers in verschillende wijken georganiseerd waar thema's op het gebied van een seniorvriendelijke stad worden besproken.

Enkele bevindingen m.b.t. respect en sociale inclusie:

De generatiekloof lijkt toe te nemen. De noodzaak wordt gevoeld om met bewoners het gesprek aan te gaan over hun overeenkomsten en verschillen, juist ook tussen jong en oud. Het idee leeft om via de school een oudere aan een kind plus ouder te koppelen. Aan de hand van thema's (bijv. buiten spelen) is er dan een uitwisseling van verhalen en waarden en normen 'hoe hoort het toen en nu, hoe doen we het, hoe zijn we het gewend'.

Bron: Hulsebosch Advies/SamenKracht.Nu (2020)

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

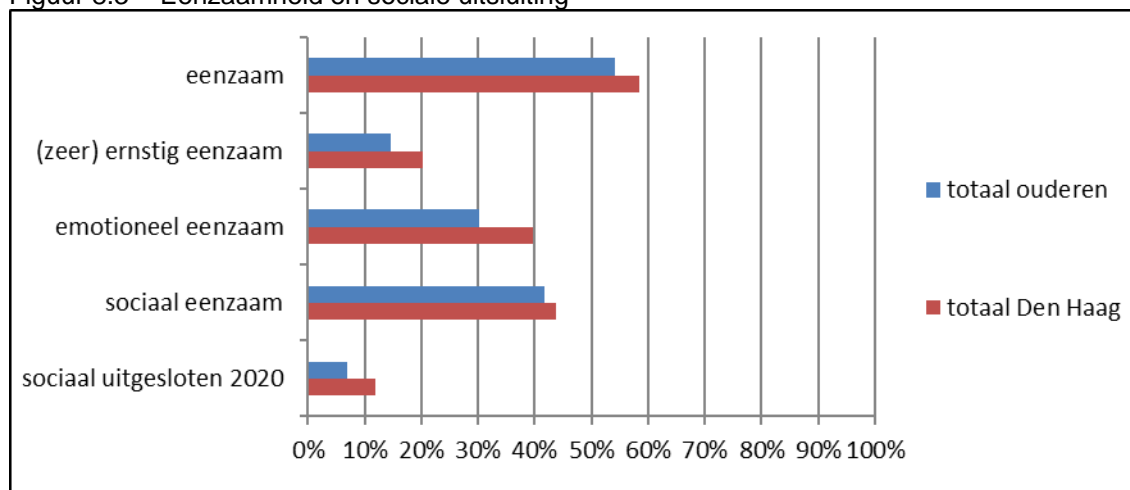
8.3 EENZAAMHEID EN SOCIALE UITSLUITING

Er zijn drie vormen van eenzaamheid: emotionele, sociale en existentiële eenzaamheid. Bij emotionele eenzaamheid ervaart iemand een sterk gemis van een intieme relatie of een emotioneel hechte band met een partner of vriend(in). Bij sociale eenzaamheid mist iemand betekenisvolle relaties met een brede groep mensen, zoals collega's, kennissen, buurtgenoten of mensen met dezelfde belangstelling. Bij existentiële eenzaamheid voelt iemand zich alleen in het bestaan zelf, bijvoorbeeld door confrontatie met sterfelijkheid of het gebrek aan zingeving.

Volgens de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen²⁴ was ruim de helft (54,2%) van de 65-plussers in het jaar voorafgaand aan het onderzoek matig tot zeer ernstig eenzaam (zie figuur 8.3). Gemiddeld voor Den Haag is dit aandeel 58,5%. Van de 65-plussers was 14,5% ernstig tot zeer ernstig eenzaam. Ook dit aandeel is iets lager dan gemiddeld onder Haagse inwoners van 18 jaar en ouder (20,2%). Eenzaamheid lijkt daarmee niet voorbehouden aan ouderen. Bij 30,2% van de 65-plussers is sprake van emotionele eenzaamheid, het aandeel onder de groep 18 jaar en ouder is bijna 40%. Bij 41,7% van de Haagse ouderen is er sprake van sociale eenzaamheid, het aandeel onder de groep van 18 jaar en ouder dat zich sociaal eenzaam voelt is 43,8%.

²⁴ Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022, GGD'en, CBS en RIVM

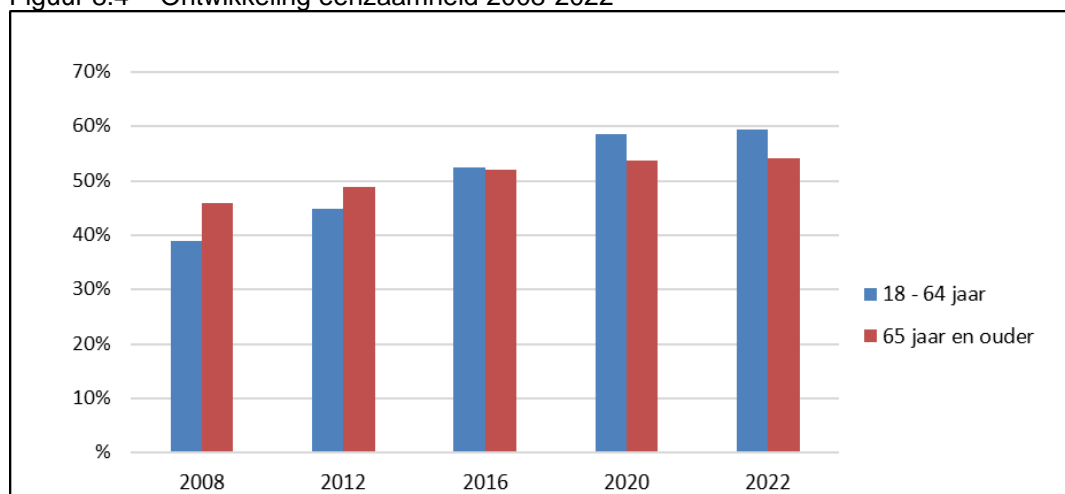
Figuur 8.3 Eenzaamheid en sociale uitsluiting

Bron: % eenzaamheid: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022 GGD'en, CBS en RIVM, % sociaal uitgesloten: Gezondheidsgids Haaglanden 2020

Figuur 8.4 laat de ontwikkeling zien van het percentage inwoners dat zich (matig t/m zeer ernstig) eenzaam voelt. Het aandeel volwassenen (18-64 jaar) dat zich eenzaam voelt, is gestegen van 39% in 2008 tot 59% in 2022. Het aandeel ouderen dat aangaf zich eenzaam te voelen steeg iets minder hard; van 46% in 2008 tot 54% in 2022.

Figuur 8.4 Ontwikkeling eenzaamheid 2008-2022

Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

Sociale uitsluiting is een breed begrip en verwijst naar het onvermogen van groepen of individuen om als gevolg van individuele en maatschappelijke factoren volledig deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Er is een verband tussen sociale uitsluiting en ervaren gezondheid²⁵. Mensen die de eigen gezondheid als (zeer) slecht ervaren voelen zich vaker sociaal uitgesloten.

In 2020 voelt 6,8% van de Haagse 65-plussers zich matig tot sterk sociaal uitgesloten (zie figuur 8.3). Dit aandeel is lager dan het gemiddelde voor alle inwoners van Den Haag van 18 jaar en ouder (11,9%).

²⁵ Bron: Gezondheidsgids Haaglanden

Om eenzaamheid bij volwassenen tegen te gaan werkt de gemeente Den Haag samen met diverse instellingen in de stad; hierbij subsidieert de gemeente meerdere projecten op het gebied van eenzaamheidsbestrijding.

Ouderen in de Wijk

In 2015 is een landelijk project 'Ouderen in de Wijk' gestart met als doel eenzaamheid onder ouderen met een laag inkomen tegen te gaan binnen de G4 steden. Vanuit de bibliotheken wordt een breed aanbod aan activiteiten georganiseerd voor deze ouderen. Enkele voorbeelden zijn filmavonden, lezingen, koffiemiddagen en cursussen digitale vaardigheden. In Den Haag wordt het project uitgevoerd door Bibliotheek Den Haag vanuit verschillende locaties in de stad.

In 2022 zijn er met de activiteiten voor Ouderen in de Wijk ruim 1.300 mensen bereikt en met de spreekuren Ouderen in de Wijk ruim 800 personen.

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de bevindingen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Respect en Sociale Inclusie:

Respondenten geven aan weinig te maken te krijgen met vervelende opmerkingen of discriminatie vanwege hun leeftijd. Wel is voor een aanzienlijk deel van de respondenten niet bekend waar men terecht kan voor hulp of met een klacht in het geval men te maken krijgt met leeftijdsdiscriminatie.

Bron: Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

9 Communicatie en informatie

Om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen is het van belang dat er goede voorzieningen en activiteiten voor senioren zijn. Belangrijk hierbij is dat ouderen weten dat deze voorzieningen en activiteiten er zijn en bij wie zij voor hulp kunnen aankloppen.

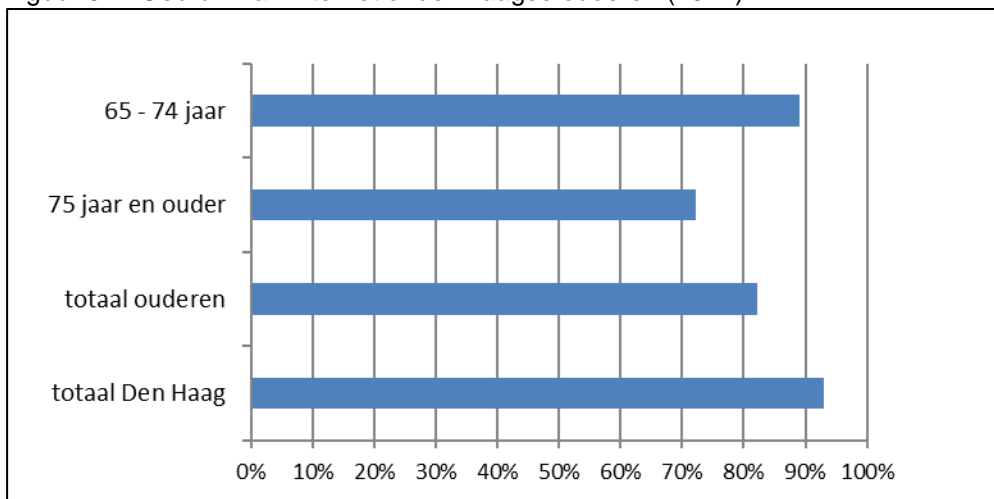
Dit hoofdstuk gaat over de verschillende aspecten rond communicatie en informatie. Hoeveel ouderen maken gebruik van internet? Waar kunnen Haagse ouderen terecht met vragen? En zijn deze voorzieningen bij ouderen in de buurt?

9.1 INTERNETGEBRUIK

Er zijn meerdere instanties in Den Haag die informatie en advies aan ouderen kunnen geven en hen kunnen helpen bij bijvoorbeeld het aanvragen van bepaalde voorzieningen. Daarnaast is veel informatie via internet te vinden. Niet alleen over voorzieningen, maar ook over activiteiten in de buurt en mogelijkheden om te participeren.

In het Inwonersonderzoek Den Haag wordt gevraagd of men gebruik maakt van internet. 82% van de Haagse 65-plussers geeft aan gebruik te maken van het internet (zie figuur 10.1). Het internetgebruik onder Haagse ouderen is minder dan gemiddeld onder de gehele Haagse bevolking (93%). De groep 75-plussers maakt duidelijk minder vaak gebruik van internet (72%) dan 65-74-jarigen (89%). Over de frequentie van het gebruik van internet onder Haagse ouderen en of dit via een computer thuis is, is niets bekend.

Figuur 9.1 Gebruik van internet onder Haagse ouderen (2021)

Bron: Gemeente Den Haag, Inwonersonderzoek 2021

Stadsateliers Seniorvriendelijk Den Haag

Atelier Samenkracht biedt ouderen in dialoogbijeenkomsten een podium om hun wensen en mogelijkheden op het gebied van 'meedoen en van betekenis zijn' met elkaar en met vertegenwoordigers van lokale instituties te delen en actief uit te dragen. In Den Haag zijn diverse ateliers in verschillende wijken georganiseerd waar thema's op het gebied van een seniorvriendelijke stad worden besproken.

Enkele bevindingen m.b.t. communicatie en informatie:

- Er is behoefte aan informatie op papier, zoals een papieren stadsgids of seniorenwijzer.
- De verbinding tussen huisartsen en ouderenconsulenten wordt als belangrijk beschouwd.
- Digitalisering wordt als een belangrijk aandachtspunt gezien door senioren.

Bron: Hulsebosch Advies/SamenKracht.Nu (2020)

Meer informatie via de link: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

9.2 (GESUBSIDIEERDE) VOORZIENINGEN GERICHT OP INFORMATIE EN ADVIES

Haagse senioren hebben meerdere bronnen tot hun beschikking om geïnformeerd te blijven over voorzieningen en activiteiten. Internet, huis-aan-huisbladen en wijkkranten, maar ook familie, vrienden, kennissen en burens kunnen een bron van informatie zijn. Daarnaast zijn er verschillende (gesubsidieerde) voorzieningen in Den Haag die gericht zijn op het geven van informatie en advies.

Stadsdeelkantoren: Advies- en informatiebalies en Sociaal Raadslieden

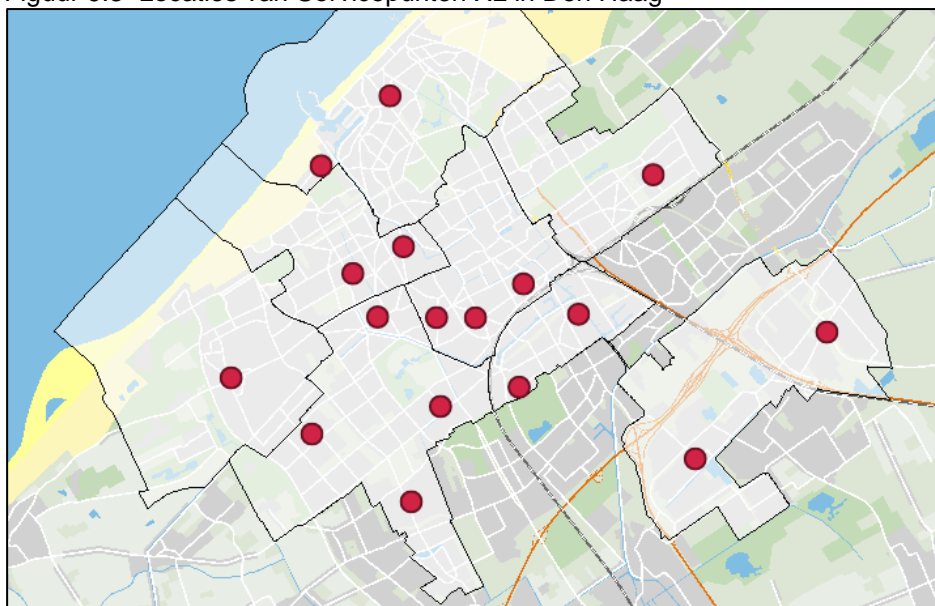
In elk stadsdeel van Den Haag is een stadsdeelkantoor te vinden waar inwoners juridisch advies kunnen krijgen en/of hulp bij het aanvragen van verschillende voorzieningen. Twee stadsdeelkantoren (Centrum en Leyweg) hebben hiervoor zogenaamde Advies- en informatiebalies ingericht en bij zes stadsdeelkantoren kan men terecht bij de Sociaal Raadslieden. De Sociaal Raadslieden hebben ook spreekuren in het Loosduinse Hof, bij de Gemeentelijke Kredietbank en Gezondheidscentrum Rubenshoek.

Servicepunten XL

Ouderen (en andere inwoners van Den Haag) kunnen voor informatie over zaken als wonen, welzijn en zorg ook bij de Servicepunten XL terecht. Bij een Servicepunt staan computers die voor algemeen gebruik zijn. Er zijn vrijwilligers die kunnen helpen bij het gebruik van de computer en het invullen van online formulieren. Bij een Servicepunt XL kunnen inwoners ook terecht voor hulp bij de administratie en financiën, hulp bij het vinden van de nodige zorg, ondersteuningsmogelijkheden en voorzieningen, een maatschappelijk werker, een cliëntondersteuner of een ouderenconsulent, hulp (van burens) in de directe omgeving en hulp bij het vinden van vrijwilligerswerk.

De welzijnsinstelling Wijkz²⁶ biedt, via de servicepunten XL in 7 stadsdelen (exclusief stadsdeel Scheveningen), verschillende diensten aan. In 2022 zijn er 4.230 ouderen ondersteund. Den Haag telt 17 Servicepunten XL²⁷. In figuur 9.3 zijn de locaties van deze servicepunten weergegeven.

Figuur 9.3 Locaties van Servicepunten XL in Den Haag

Bron: www.denhaag.nl, maart 2023, bewerking OCW/Business Analytics

Ouderenconsulenten/Ouderenadviseurs

Bij de ouderenconsulenten/-adviseurs, werkzaam bij de welzijnsorganisaties, kunnen ouderen terecht met allerlei vragen en problemen die spelen rond het ouder worden. De ouderenconsulent/-adviseur informeert en adviseert over diensten en voorzieningen op het gebied van wonen, welzijn en zorg en verwijst de oudere zo nodig door. Daarnaast coördineren zij het werk van vrijwilligers die zich inzetten voor het ouderenwerk.

²⁶ Bron: Wijkz

²⁷ Bron: www.denhaag.nl

De welzijnsinstelling Wijkz biedt, via de servicepunten XL in 7 stadsdelen (exclusief stadsdeel Scheveningen), verschillende diensten aan. In 2022 waren er bij Wijkz 28 ouderenconsulenten/-adviseurs werkzaam. Samen met vrijwilligers ondersteunen zij ouderen op diverse gebieden en bieden zij diverse diensten aan, zoals signalerende huisbezoeken onder 75-plussers, vrijwillige vervoersdiensten, hulp bij administratie, burenhulpdienst en Welzijn op Recept. In 2022 zijn 2.368 ouderen ondersteund door de ouderenconsulenten van Wijkz. In tabel 9.4 is een aantal diensten weergegeven en het bereik van deze diensten.

Signalerende huisbezoeken 75-plus

In 2022 zijn er door welzijnsorganisatie Wijkz (exclusief stadsdeel Scheveningen) 6.754 brieven verzonden aan inwoners van 75 jaar en ouder met als doel om iedere inwoner in deze leeftijdscategorie jaarlijks aan huis te bezoeken en te signaleren of er behoefte is aan (mantelzorg) ondersteuning, de inzet van voorzieningen, hulp of informatie over activiteiten. Zo nodig wordt professionele hulp aangeboden en ingeschakeld. In 2022 zijn er 588 ouderen van 75 jaar en ouder bezocht.

Welzijn op Recept

Veel mensen die regelmatig de huisarts bezoeken hebben last van lichamelijke klachten, stress, hoofdpijn, somberheid of slecht slapen. Omdat medicijnen niet altijd de oplossing zijn voor deze klachten, kan de huisarts 'Welzijn op Recept' voorschrijven. Via 'Welzijn op Recept' worden patiënten verwezen naar de welzijnscoach. De welzijnscoach biedt informatie, advies en ondersteuning. In 2022 zijn 593 ouderen doorverwezen naar een welzijnscoach.

Tabel 9.4 Aanbod en bereik diensten Wijkz in 7 Haagse stadsdelen (exclusief Scheveningen)

	2016	2017	2019	2022
Aantal ouderen ondersteund via Servicepunt XL				4.230
Aantal ouderen ondersteund door ouderenconsulenten				2.368
Aantal ouderenconsulenten/-adviseurs	34	33	28	28
<i>Signalerende huisbezoeken 75-plus</i>				
Aantal brieven verstuurd aan ouderen van 75 jaar en ouder				6.754
Aantal signalerende huisbezoeken aan ouderen 75-plus	2.133	1.556	1.232	588
<i>Welzijn op recept</i>				
Aantal doorverwezen ouderen Welzijn op Recept	ca. 146	ca. 270	ca. 118	593

Bron: registratie Wijkz

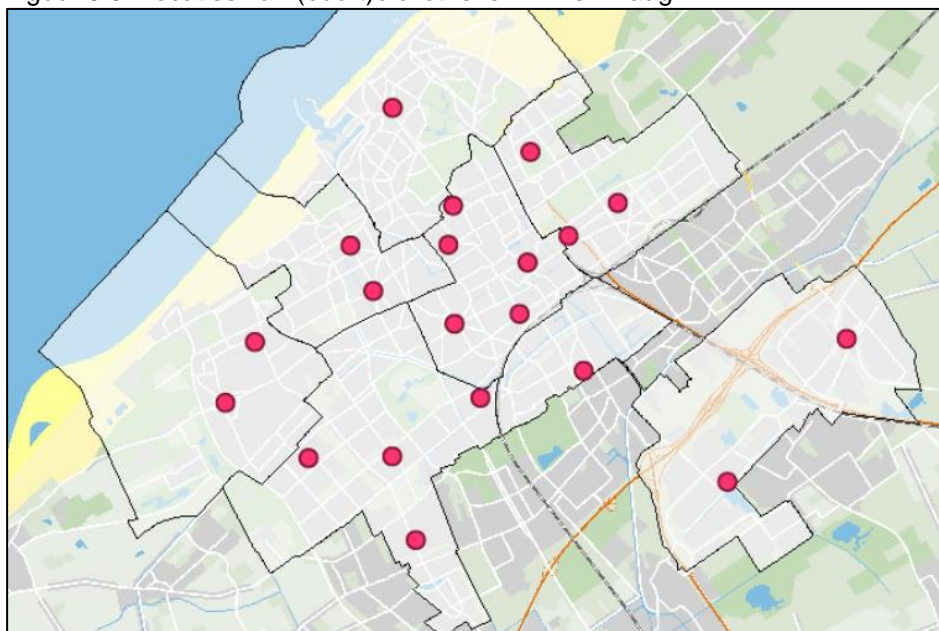
Bibliotheken

Inwoners van Den Haag kunnen ook in de openbare bibliotheken terecht voor allerlei informatie en activiteiten. Den Haag telt in maart 2023 18 openbare (buurt)bibliotheken²⁸. Buurtbibliotheken hebben een beperkte collectie en beperkte openingstijden en zijn bedoeld voor minder mobiele ouderen (en kinderen tot en met twaalf jaar).

Voor vragen en/of hulp over digitaal contact met de overheid kan men terecht bij het Informatiepunt Digitale Overheid. Dit informatiepunt is te vinden in vier bibliotheken in Den Haag: Bibliotheek Transvaalkwartier, Bibliotheek Schilderswijk, Bibliotheek Escamp en in de Centrale Bibliotheek.

²⁸ Bron: websites bibliotheken in Den Haag

Figuur 9.5 Locaties van (buurt)bibliotheken in Den Haag

Bron: websites van bibliotheken in Den Haag, maart 2023

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de ervaringen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Communicatie en Informatie:

Respondenten tonen zich tevreden met de informatie die zij ontvangen met betrekking tot activiteiten voor ouderen in hun buurt of die van belang is voor hun gezondheid. Ook de leesbaarheid en het taalgebruik van de informatie die zij van gemeente of andere maatschappelijke organisaties ontvangen stemt tevreden.

Wat lager scoort is de tevredenheid met de wijze waarop er naar hen geluisterd wordt in het geval van een klacht en hoe zij te woord worden gestaan wanneer zij contact opnemen met de gemeente of een andere maatschappelijke instantie.

Bron: Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 raadsinformatie.nl](#)

10 Gemeenschap en gezondheidszorg

Goede gezondheidszorg en voorzieningen zijn noodzakelijk om gezond en zelfstandig te blijven wonen. In de voorgaande hoofdstukken is een aantal voorzieningen reeds de revue gepasseerd. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar het gebruik van professionele zorg en naar het ontvangen van mantelzorg. Deze gegevens zijn afkomstig uit de bestanden van Vektis, de website van het CBS en de Gezondheidsgids Haaglanden. Dit is in de tekst en/of met een voetnoot aangegeven. In de bijlage is hierover meer informatie te vinden.

10.1 PROFESSIONELE ZORG

In deze paragraaf kijken we naar de ondersteuning die senioren krijgen, als het gaat om gezondheid en de belemmeringen die zij ervaren. Hoe vaak maken zij gebruik van bijvoorbeeld een huisarts of van de thuiszorg? En krijgen zij hulp bij het huishouden?

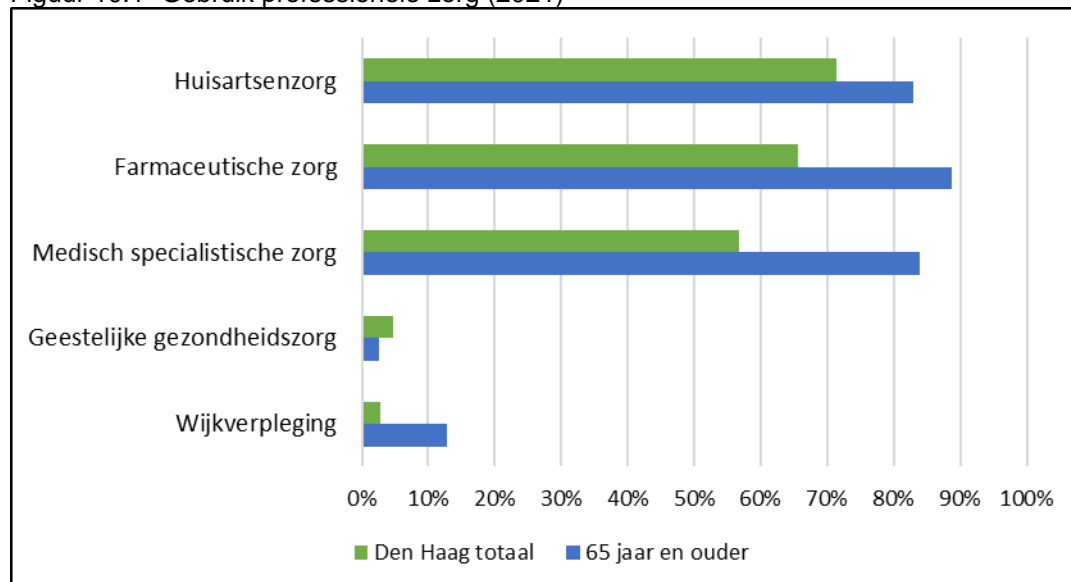
10.1.1 Gezondheidszorg

Vektis geeft inzicht in het gebruik van zorg op basis van declaratiedata en stelt deze op gebiedsniveau en leeftijdsgroep beschikbaar. Uit deze Vektisbestanden blijkt dat een groot deel van de 65-plussers in Den Haag in 2021 contact heeft gehad met de huisarts (83%), de farmaceutische zorg (87%), een medisch specialist (59%) of een specialist in de geestelijke gezondheidszorg (3%).

Haagse 65-plussers hebben vaker contact met de huisarts, een medisch specialist en de farmaceutische zorg dan gemiddeld. Van alle inwoners in Den Haag is 72% op bezoek bij de huisarts geweest, 66% bij de farmaceutische zorg en 57% bij een medische specialist. Alleen het percentage inwoners dat een specialist bezoekt in de geestelijk gezondheidszorg is iets hoger dan bij Haagse ouderen.

13% van de Haagse 65-plussers heeft in 2021 contact gehad met de thuiszorg (wijkverpleegkundige). Dit aandeel is hoger dan gemiddeld. Van alle inwoners van 19 jaar en ouder heeft 3% contact gehad met de thuiszorg.

Figuur 10.1 Gebruik professionele zorg (2021)

Bron: Vektis

Tabel 10.2 Gebruik professionele zorg Haagse ouderen (2016-2021)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
	%	%	%	%	%	%	Aantal
Huisartsenzorg	88,6%	88,2%	83,3%	83,3%	82,1%	82,9%	69.179
Farmaceutische zorg	89,0%	89,2%	89,2%	88,9%	88,2%	88,6%	73.972
Medisch specialistische zorg	85,8%	85,9%	86,1%	85,7%	81,9%	83,8%	69.965
Wijkverpleging	13,1%	13,1%	13,7%	13,4%	13,0%	12,8%	10.685
Geestelijke gezondheidszorg	3,4%	3,1%	3,1%	3,1%	2,8%	2,7%	2.236

Bron: Vektis

Enquête Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)

In 2020 is door de Haagse Hogeschool, door middel van de AFCCQ, onderzoek gedaan naar de bevindingen van 400 ouderen over de seniorvriendelijkheid van de stad. De vragenlijst bestaat uit 74 vragen verdeeld over de 8 domeinen van de Wereldgezondheidsorganisatie en een aanvullend domein over de financiële situatie.

Bevindingen m.b.t. Sociale en Gezondheidsvoorzieningen:

Over het algemeen tonen respondenten zich tevreden met het aanbod en de kwaliteit van zorg- en welzijnsvoorzieningen in hun stad, de bereikbaarheid van deze voorzieningen alsmede de informatie die zij daarover hebben. Daar tegenover staan relatief lage scores wanneer het gaat om de huishoudelijke zorg die men ontvangt, de ondersteuning die men ontvangt in het geval men mantelzorg verleent en de zorg en hulp die men ontvangt in het geval van ziekte of beperking. Ook de communicatie over crisissituaties de stad is een punt van aandacht.

Bron: Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020, Integrale Rapportage

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](https://ris308365.bijlage_1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 (raadsinformatie.nl))

10.1.2 Hulp bij het huishouden

Inwoners die afhankelijk zijn van hulp en niet meer zelfredzaam zijn, kunnen bij de gemeente via de WMO huishoudelijke ondersteuning aanvragen. In 2021 zijn er ruim 15.000 cliënten met huishoudelijke ondersteuning (zie tabel 10.3) waarvan twee derde (65%) in de leeftijdscategorie van 65 jaar en ouder. Van alle Haagse 65-plussers maakt 13% gebruik van huishoudelijke ondersteuning via de WMO. Het aantal gebruikers van huishoudelijke ondersteuning is ten opzichte van 2017 toegenomen en is voornamelijk toe te schrijven aan de stijging van het aantal ouderen dat hiervan gebruik maakt.

Tabel 10.3 Aantal gebruikers WMO huishoudelijke ondersteuning (2017 - 2021)

	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal gebruikers huishoudelijke ondersteuning	14.300	14.200	15.500	15.364	15.316
Aantal gebruikers huishoudelijke ondersteuning 18 tot 65 jaar	4.900	5.200	5.500	4.988	4.831
Aantal gebruikers huishoudelijke ondersteuning 65-plus	9.300	9.000	10.000	10.376	10.485
% gebruikers huishoudelijke ondersteuning 65-plus	13%	12%	13%	13%	13%

Bron: t/m 2019 CBS/ Onderzoek gebruik huishoudelijke ondersteuning in Den Haag, 2020 en 2021 Vektis

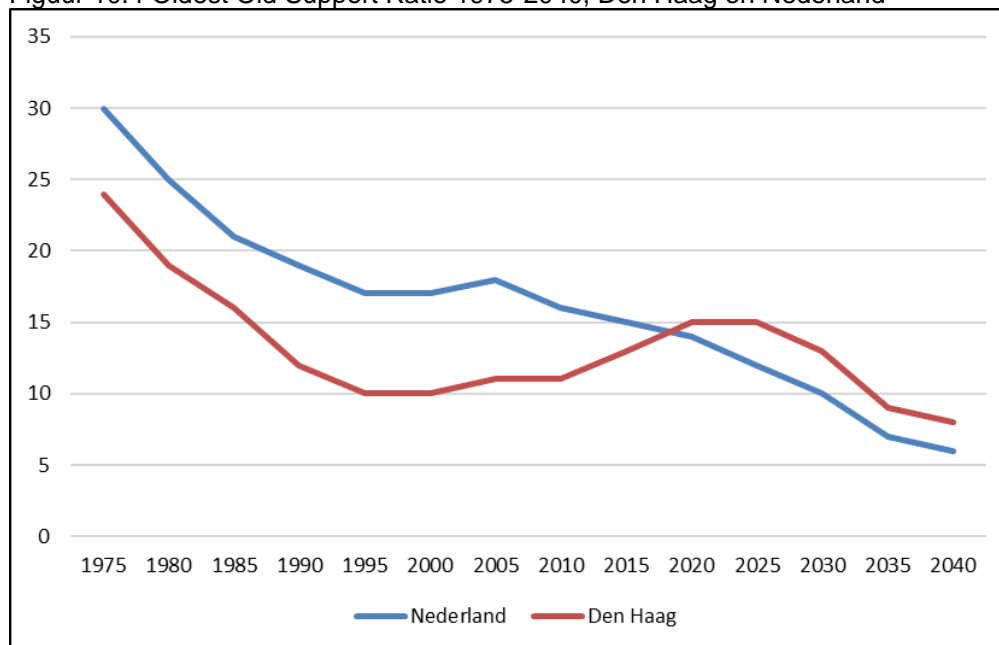
10.2 INFORMELE ZORG; OLDEST OLD SUPPORT RATIO

De kans dat een 85-plusser zorgbehoefte heeft, is relatief groot. Vaak staat een 85-plusser er alleen voor, omdat de partner is overleden. De informele zorg voor deze groep komt dan meestal terecht op de kinderen van deze ouderen, vaak mensen in de leeftijd tussen 50 en 75 jaar. Het is de vraag of er in de toekomst voldoende potentieel is om deze informele zorg te geven. Om de verhouding tussen deze leeftijdsgroepen weer te geven, is hier een indicator voor ontwikkeld, de 'Oldest Old Support Ratio'. Deze indicator geeft de verhouding weer tussen de leeftijdsgroep die deze informele zorg kan leveren (50 tot 75-jarigen) en de 85-plussers²⁹.

²⁹ Planbureau voor de leefomgeving

In de volgende figuur is de OOSR voor Den Haag en Nederland weergegeven over de periode 1975-2040. De waarde van de indicator in Den Haag in 2020 is 15, dat betekent dat er voor elke 85-plusser 15 potentiële informele zorgverleners zijn. Landelijk is deze verhouding 14. Landelijk daalt de ratio al jarenlang en de verwachting is dat deze nog verder zal afnemen tot 6 in 2040. De OOSR in Den Haag is in de periode 1995-2020 juist gestegen. De verwachting is dat het aandeel Haagse potentiële informele zorgverleners zal gaan afnemen tot 8 in 2040, iets gunstiger dan het landelijk cijfer.

Figuur 10.4 Oldest Old Support Ratio 1975-2040, Den Haag en Nederland

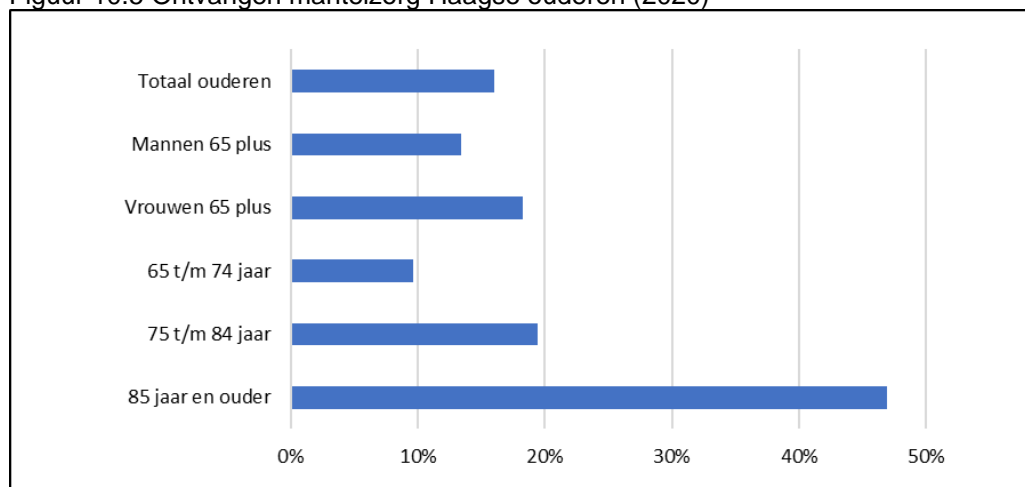

Bron: Planbureau voor de Leefomgeving

10.2.1 Mantelzorg

In de Gezondheidsmeter 2020 geeft 16% van de Haagse 65-plussers aan dat zij, het jaar voorafgaand aan het onderzoek (2020), mantelzorg hebben ontvangen. Dit wil zeggen dat zij regelmatig op vrijwillige basis hulp kregen van iemand in hun omgeving vanwege een chronische ziekte en/of handicap. Onder de 65-74 jarigen geeft 10% aan mantelzorg te hebben ontvangen, onder de 75-84 jarigen 20% en van de 85-plussers geeft bijna de helft (47%) aan mantelzorg te hebben ontvangen. Vrouwen ontvangen iets vaker mantelzorg dan mannen, respectievelijk 18% ten opzichte van 13%.

Figuur 10.5 Ontvangen mantelzorg Haagse ouderen (2020)

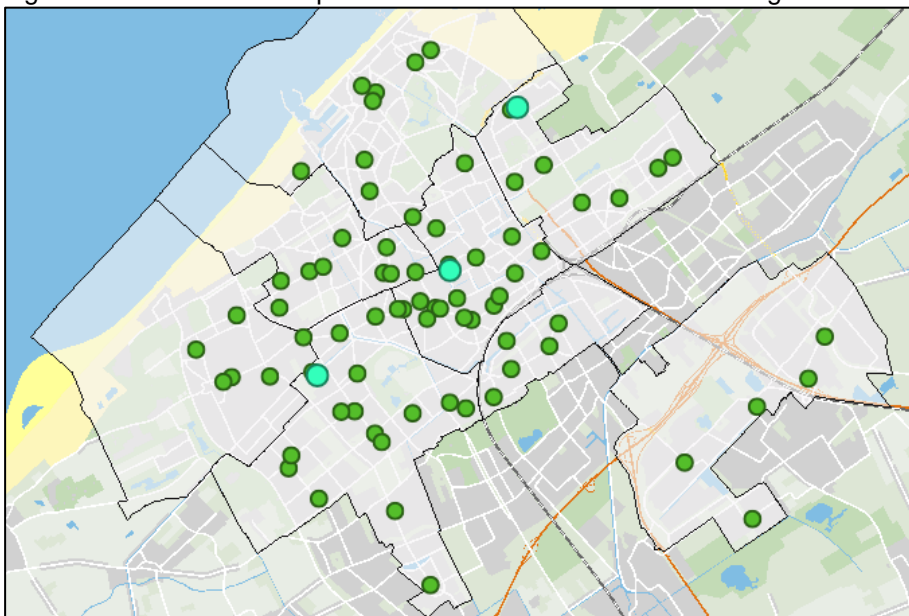
Bron: Gezondheidsgids Haaglanden 2020

10.3 AANWEZIGHEID VOORZIENINGEN IN DE ZORG

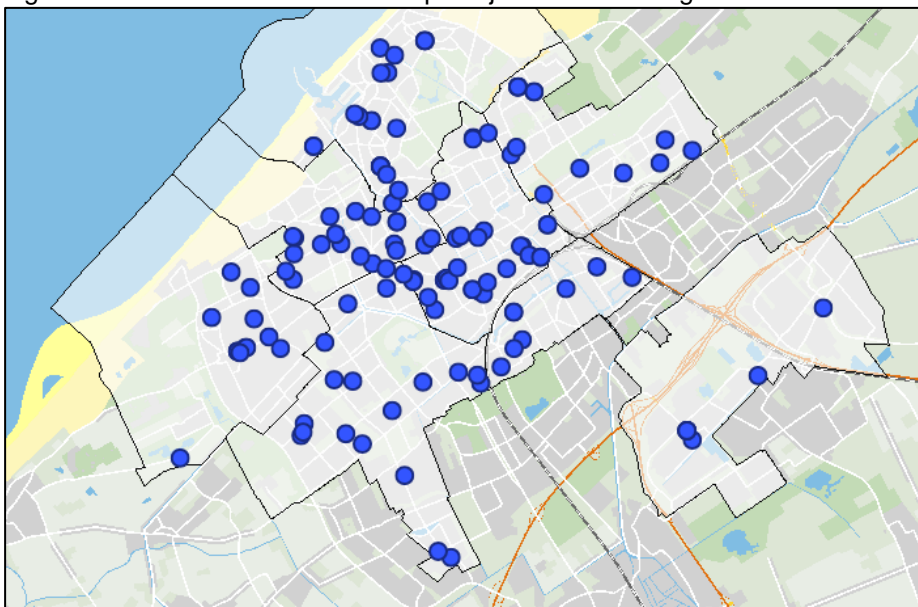
In deze paragraaf worden drie kaarten met de locaties van voorzieningen op het gebied van zorg gepresenteerd. We noemen alleen de voorzieningen die het meest relevant zijn voor senioren: de huisarts, ziekenhuis en apotheek en de fysiotherapeut.

Volgens de gegevens van de Sociale Kaart Den Haag zijn er in Den Haag (maart 2023) 3 ziekenhuizen, circa 80 apotheken, circa 150 huisartspraktijken en circa 160 praktijken voor fysiotherapie. Per huisartsenpraktijk of praktijk voor fysiotherapie kunnen meerdere huisartsen c.q. fysiotherapeuten werkzaam zijn.

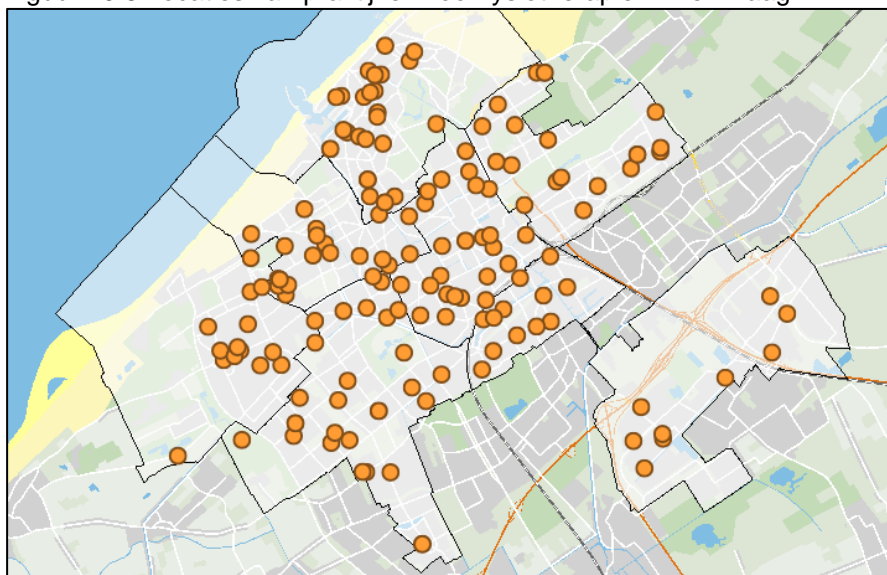
Figuur 10.6 Locaties van apotheken en ziekenhuizen in Den Haag

Figuur 10.7 Locaties van huisartsenpraktijken in Den Haag

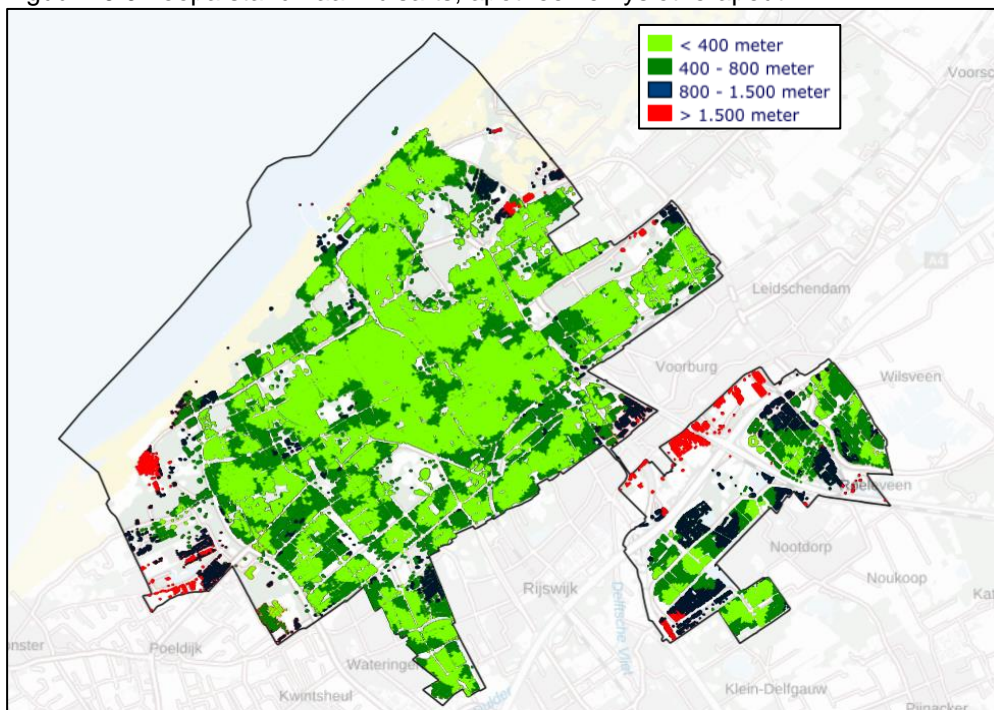

Figuur 10.8 Locaties van praktijken voor fysiotherapie in Den Haag

Bron: Sociale Kaart Den Haag, maart 2023

Figuur 10.9 Loopafstand naar huisarts, apotheek of fysiotherapeut

Bron: Woonzorgwijzer, <https://dh.wzwkaart.nl/>, juni 2023

Stadsateliers Seniorvriendelijk Den Haag

Atelier Samenkracht biedt ouderen in dialogbijeenkomsten een podium om hun wensen en mogelijkheden op het gebied van 'meedoen en van betekenis zijn' met elkaar en met vertegenwoordigers van lokale instituties te delen en actief uit te dragen. In Den Haag zijn diverse ateliers in verschillende wijken georganiseerd waar thema's op het gebied van een seniorvriendelijke stad worden besproken.

Enkele bevindingen m.b.t. sociale en gezondheidsvoorzieningen:

- Er is behoefte aan plekken om samen te komen voor senioren. Dit kan ook juist op laagdrempelige, onopvallende plekken zoals in winkels.
- Een deel van de senioren zou een periodieke check-up bij de huisarts op prijs stellen, ook om hen voor te bereiden op mogelijk komende ouderdomsklachten.

Bron: Hulsebosch Advies/SamenKracht.Nu (2020)

Meer informatie via: [RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

Bijlage: overzicht van de gebruikte bronnen en onderzoeken

In deze rapportage is een aantal verschillende bronnen en onderzoeken gebruikt om informatie te verzamelen over Haagse ouderen:

- Basisregistratie Personen,
- Bevolkingsprognoses,
- Armoedemonitor CBS,
- Gezondheidsgids Haaglanden,
- Onderzoek Onderweg in Nederland,
- Inwonersonderzoek Den Haag,
- Veiligheidsmonitor,
- Sociale Kaart Den Haag
- Rapportage 'Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt 2021, uitkomsten Woon 2021'
- Integrale rapportage Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020

Basisregistratie Personen (BRP)

Alle inwoners van Den Haag staan geregistreerd in de Basisregistratie Personen (voorheen de Gemeentelijke Basis Administratie, GBA). In dit bestand zijn alle inwoners opgenomen met daarbij diverse kenmerken, waaronder leeftijd, geslacht, geboorteland, huisadres, etc. Dit bestand wordt door de Dienst Burgerzaken beheerd. Omdat er elke dag mutaties kunnen plaatsvinden in de BRP is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van zogenaamde 'bevroren' bestanden. Peildatum hierbij is 31 december van ieder jaar; dit wil zeggen dat het bestand de situatie weergeeft op 1 januari (van het volgende jaar). Via de website [Home - Den Haag in Cijfers](#) worden de bevolkingsgegevens digitaal beschikbaar gesteld.

Gebruik uitkomsten in deze monitor

Er worden uitkomsten gepresenteerd uit vijf jaren; 2014, 2016, 2018, 2020 en 2023. Als er in de tekst dus een jaartal wordt genoemd, bijvoorbeeld 2023, gaat het dus om de aantallen op 1 januari 2023.

Bevolkingsprognose

Jaarlijks maakt de Dienst Stedelijke Ontwikkeling van de gemeente Den Haag een prognose van de ontwikkelingen in de bevolkingsopbouw, de huishoudenssamenstelling en de ontwikkeling van de bevolking naar etnische groepen.

De prognose wordt gemaakt op basis van inzichten wat betreft demografische kenmerken als geboorte, sterfte, binnenlandse en buitenlandse migratie en op basis van het Investerings Programma Stedelijke Ontwikkeling woningbouwprogramma voor de korte termijn. Voor de berekening wordt gebruik gemaakt van een gemeentelijk bevolkingsprognose model (GBPRO) dat ontwikkeld is door de Vereniging van Statistiek en Onderzoek (VSO). Via de website [Home - Den Haag in Cijfers](#) worden de bevolkingsprognoses digitaal beschikbaar gesteld.

Gebruik uitkomsten in deze monitor

In deze rapportage wordt gebruik gemaakt van de prognoses voor de periode 2025-2030. De prognose geeft de meest waarschijnlijke toekomstige ontwikkelingen weer op basis van de huidige inzichten. De gepresenteerde cijfers geven de richting op lange termijn aan. Dat betekent niet dat de cijfers ook jaarlijks precies zo uit zullen komen.

Armoedemonitor

De Armoedemonitor heeft als doel zicht te houden op de ontwikkeling van de omvang en de samenstelling van de doelgroep voor het armoedebeleid van de Gemeente Den Haag, inclusief het gebruik van inkomensondersteunende regelingen. Voor het onderzoek worden registraties van verschillende regelingen aan elkaar gekoppeld, zoals bevolkingsgegevens, inkomensgegevens en gebruiksgegevens van voorzieningen. Voorheen werd de Haagse Armoedemonitor in opdracht van de gemeente Den Haag uitgevoerd door KWIZ. In 2020 is de Haagse Armoedemonitor tot stand gekomen door samenwerking met het Urban Data Center Den Haag en het CBS. Hierdoor is vergelijking met de cijfers die gepresenteerd zijn in de vorige edities van de Ouderenmonitor niet mogelijk. Meer cijfers zijn te vinden op de website van het CBS: [Armoedemonitor gemeente Den Haag, 2020 \(cbs.nl\)](#) [Home - Den Haag in Cijfers](#).

Gebruik uitkomsten in deze monitor

In deze rapportage wordt gebruik gemaakt van de uitkomsten van het onderzoek in 2020.

Gezondheidsgids Haaglanden

De Gezondheidsenquête wordt eens in de vier jaar uitgezet onder een deel van de Haagse bevolking van 18 jaar en ouder die zelfstandig wonen. In de gezondheidsenquête worden vragen gesteld over gezondheid, leefstijl en leefomstandigheden. In het najaar van 2020 is nog een extra onderzoek uitgevoerd; de Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen waarin gegevens over de impact van Covid 19 zijn opgenomen. Deze cijfers zijn niet opgenomen in de Ouderenmonitor maar wel in te zien in het [Corona dashboard](#) van GGD Haaglanden.

De Gezondheidsenquête wordt via internet of schriftelijk afgenomen onder een representatieve steekproef van de Haagse bevolking (van 19 jaar en ouder die zelfstandig wonen). Om een zo representatief beeld te krijgen, zijn de uitkomsten in de analyses gewogen, zodat er uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele populatie.

Uitkomsten van de Gezondheidsenquête worden gepubliceerd op de website van de Gezondheidsgids Haaglanden: [Home - Gezondheidsgids Haaglanden \(ggdhaaglanden.nl\)](#)

Gebruik uitkomsten in deze monitor

In deze rapportage worden verschillende uitkomsten van de Gezondheidsenquête (of wel Gezondheidsmeter) 2020 en 2022 voor de doelgroep 65-plus gepresenteerd. Het gaat hierbij om de gewogen uitkomsten. Omdat er gebruik is gemaakt van een steekproef en de uitkomsten gewogen zijn, mogen we ervan uitgaan dat de uitkomsten representatief zijn voor de gehele populatie Haagse ouderen. Wel moet hierbij rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges (zie kader). Overigens is het ook van belang om hierbij rekening te houden met het feit dat personen in verpleeg- en verzorgingshuizen (vaak ouderen) niet in de steekproef betrokken zijn.

Bij de interpretatie van de cijfers moet rekening worden gehouden dat de coronapandemie en de daarmee gepaard gaande maatregelen mogelijk invloed hebben gehad op het gedrag en de gezondheid van de geïnterviewde zelf.

Onderzoek Onderweg in Nederland (ODiN)

Het Onderzoek Onderweg in Nederland is een landelijk onderzoek dat doorlopend wordt uitgevoerd. Ook onder een deel van de Haagse bevolking. In ODiN wordt het verplaatsingsgedrag van de Nederlandse bevolking onderzocht o.a. naar plaats van herkomst en bestemming, tijdstip waarop het vervoer plaatsvindt, gebruikte vervoermiddelen en motieven voor de verplaatsingen.

Het ODiN is afgenomen via internet, aan de hand van telefonische interviews en aan de hand van persoonlijke interviews onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking. Bij het trekken van de steekproef is rekening gehouden met de verdeling naar leeftijd, sekse en etniciteit om een zo representatief beeld te krijgen van de gehele bevolking (van 0 jaar en ouder). Om dezelfde reden zijn de uitkomsten ook nog eens (achteraf) gewogen, zodat er uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele populatie.

Gebruik uitkomsten in deze monitor

In deze rapportage worden verschillende uitkomsten van de ODiN 2021 voor de doelgroep 65-plus gepresenteerd. Het gaat hierbij om de gewogen uitkomsten.

Omdat er gebruik is gemaakt van een steekproef en de uitkomsten gewogen zijn, mogen we ervan uitgaan dat de uitkomsten zo veel mogelijk representatief zijn voor de gehele populatie Haagse ouderen. Wel moet hierbij rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges (zie kader). Overigens is het ook van belang om hierbij rekening te houden met het feit dat personen in verpleeg- en verzorgingshuizen (vaak ouderen) niet in de steekproef betrokken zijn.

Inwonersonderzoek Den Haag

Het Inwonersonderzoek Den Haag (voorheen de Stadsenquête) is een onderzoek dat onder een deel van de Haagse bevolking wordt gehouden. In het Inwonersonderzoek komt een groot aantal actuele beleidsonderwerpen aan bod, o.a. over cultuur, welzijn, jeugd, burgerschap, zorg en sport. Verschillende diensten binnen de gemeente Den Haag leveren input voor de vragenlijst.

Het Inwonersonderzoek bestaat uit een aantal verschillende vragenlijsten en wordt telefonisch of via internet afgenomen onder een representatieve steekproef van de Haagse bevolking. Niet iedereen krijgt dezelfde vragen. Bij het trekken van de steekproef is rekening gehouden met de verdeling naar stadsdeel, leeftijd, sekse en etniciteit om een zo representatief beeld te krijgen van de gehele Haagse bevolking (van 16 jaar en ouder). Om dezelfde reden zijn de uitkomsten ook nog eens (achteraf) gewogen, zodat er uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele populatie.

Gebruik uitkomsten in deze monitor

In deze rapportage wordt een aantal uitkomsten van het Inwonersonderzoek voor de doelgroep 65-plus gepresenteerd. Het gaat hierbij om de gewogen uitkomsten.

Omdat er gebruik is gemaakt van een steekproef en de uitkomsten gewogen zijn, mogen we ervan uitgaan dat de uitkomsten zo veel mogelijk representatief zijn voor de gehele populatie Haagse ouderen. Wel moet hierbij rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges (zie kader). Overigens is het ook van belang om hierbij rekening te houden met het feit dat personen in verpleeg- en verzorgingshuizen (vaak ouderen) niet in de steekproef betrokken zijn.

Betrouwbaarheid en nauwkeurigheidsmarges

Bij de diverse onderzoeken die gebruik maken van een steekproef onder de Haagse bevolking moet rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges. Kort gezegd betekent dit dat de uitkomsten die worden gepresenteerd in werkelijkheid een aantal procenten kan afwijken. De mate van nauwkeurigheid neemt af naarmate het aantal respondenten kleiner is. Bij de berekening van de marges wordt doorgaans uitgegaan van 95% betrouwbaarheid. Dit betekent dat als het onderzoek 100 maal herhaald wordt er 95 keer een waarde wordt gevonden die binnen de marges ligt.

Tabel B1.1 Nauwkeurigheidsmarges bij een betrouwbaarheid van 95%

	Percentage (uitkomsten)					
	5% / 95%	10% / 90%	20% / 80%	30% / 70%	40% / 60%	50%
N						
100	4,3	5,9	7,8	9,0	9,6	9,8
200	3,0	4,2	5,5	6,3	6,8	6,9
300	2,5	3,4	4,5	5,2	5,5	5,6
500	1,9	2,6	3,5	4,0	4,3	4,4
700	1,6	2,2	3,0	3,4	3,6	3,7
1000	1,4	1,9	2,5	2,8	3,0	3,1

Veiligheidsmonitor

De Veiligheidsmonitor is een landelijk onderzoek dat tweejaarlijks wordt gehouden. Ook onder een deel van de Haagse bevolking. In de Veiligheidsmonitor worden vragen gesteld over de beleving van leefbaarheid en veiligheid.

De Veiligheidsmonitor bestaat uit één vragenlijst en wordt telefonisch of via internet afgenomen onder een representatieve steekproef van de Haagse bevolking. Bij het trekken van de steekproef is rekening gehouden met de verdeling naar stadsdeel, leeftijd, sekse en etniciteit om een zo representatief beeld te krijgen van de gehele Haagse bevolking (van 16 jaar en ouder). Om dezelfde reden zijn de uitkomsten ook nog eens (achteraf) gewogen, zodat er uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele populatie. Meer cijfers uit de Veiligheidsmonitor zijn te vinden op de website [Home - Den Haag in Cijfers](#).

Gebruik uitkomsten in deze monitor

In deze rapportage worden verschillende uitkomsten van de Veiligheidsmonitor 2021 voor de doelgroep 65-plus gepresenteerd. Het gaat hierbij om de gewogen uitkomsten.

Omdat er gebruik is gemaakt van een steekproef en de uitkomsten gewogen zijn, mogen we ervan uitgaan dat de uitkomsten zo veel mogelijk representatief zijn voor de gehele populatie Haagse ouderen. Wel moet hierbij rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges (zie kader). Overigens is het ook van belang om hierbij rekening te houden met het feit dat personen in verpleeg- en verzorgingshuizen (vaak ouderen) niet in de steekproef betrokken zijn.

De Sociale Kaart Den Haag

De Sociale Kaart Den Haag ([Home Page - Sociale Kaart Den Haag](#)) is er om professionals, inwoners en hun netwerk te helpen hun weg te vinden in de veelheid aan organisaties en hun aanbod op het terrein van welzijn, wonen en zorg. De onderliggende data wordt onderhouden door de gemeente Den Haag in samenwerking met stadspartners en diverse Haagse organisaties.

Gebruik uitkomsten in deze monitor

De gegevens die gepresenteerd worden hebben betrekking op de stand in maart 2023.

Rapportage 'Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt 2021, uitkomsten Woon 2021

Het Woononderzoek Nederland is een landelijk onderzoek dat eens in de drie jaar wordt uitgevoerd. Ook onder een deel van de Haagse bevolking. In het WoOn worden vragen gesteld over hoe mensen wonen en willen wonen. En kijkt daarbij onder meer naar de samenstelling van huishoudens, de woning, de woonlasten, woonwensen en woonomgeving.

Het WoOn is afgenomen via internet, aan de hand van telefonische interviews en persoonlijke interviews onder een representatieve (a-selectie) steekproef van de Haagse bevolking. De uitkomsten worden (achteraf) gewogen, waardoor zij een representatief beeld geven van de gehele Haagse bevolking van 18 jaar en ouder.

Gebruik uitkomsten Woon in deze monitor

In deze rapportage worden de uitkomsten uit de rapportage 'Ontwikkelingen op de Haagse woningmarkt 2021, uitkomsten Woon 2021', uitgevoerd door ABF Research gepresenteerd. De uitkomsten hebben betrekking op 65-plusshuishoudens. Het gaat hierbij om de gewogen uitkomsten. Omdat er gebruik is gemaakt van een steekproef en de uitkomsten gewogen zijn, mogen we ervan uitgaan dat de uitkomsten zo veel mogelijk representatief zijn voor de gehele populatie Haagse ouderen. Wel moet hierbij rekening worden gehouden met de betrouwbaarheid en de nauwkeurigheidsmarges (zie kader). Overigens is het ook van belang om hierbij rekening te houden met het feit dat personen in verpleeg- en verzorgingshuizen (vaak ouderen) niet in de steekproef betrokken zijn.

Integrale Rapportage Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020

Begin 2020 is door De Haagse Hogeschool in samenwerking met Hulsebosch Advies en AFEdeMy een integrale monitor ontwikkelt waarbij onderzoek is gedaan naar de stand van zaken van Den Haag als seniorvriendelijke stad en tevens te kijken naar huidige trends aangaande ouderen. Tevens is een vragenlijst ontwikkelt (Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (AFCCQ)) en zijn er dialoogbijeenkomsten (Stadsateliers) georganiseerd waar ouderen naar hun bevindingen is gevraagd. Bijna 400 ouderen hebben de vragenlijst ingevuld en 50 ouderen hebben deelgenomen aan de Stadateliers. De aan de ouderen gestelde vragen gingen over acht onderwerpen die volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) gezamenlijk de seniorvriendelijkheid van een stad bepalen.

Het integrale rapport is te downloaden via:

[RIS308365 Bijlage 1 Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020 \(raadsinformatie.nl\)](#)

Gebruik uitkomsten in deze monitor

In deze rapportage worden de verschillende bevindingen gepresenteerd uit de Stadsateliers en uit de AFCCQ.